

באר מים החיים

גליון כא

פרשיות ויקהל פקודי

לקט ביאורים

מבאר מים החיים של רבותינו

וחלקם נמסר בבית המדרש "תורת דוד" רמות א' ירושלים

ובסופו פניני דרך ממו"ר גאון ישראל

כמוה"ר הרב שלמה יהודה בארי (הינוקא) שליט"א

מיועד לחלוקה לבתי כנסיות ובתי מדרשות

על אף הביקוש הרב - לעת עתה אין בידינו יכולת להדפיס

רק כמות מצומצמת

וכעת ניתן לקחת חוברת אחת לכל בית מדרש

נא לא להוציאו מביהמ"ד עד יום שישי בשבוע שאחריו

תוכן העניינים:

- א. מתוקים מדבש.
ב. באר מים החיים.
ג. שאלות לשלחן שבת.
ד. נקודות דרך ממעשה האבות.
ה. במסילות החיים.
ו. דגל מחנה יהודה - ממו"ר שליט"א.

הגיליון יעמוד לרפואת והצלחת וישועת וברכת

מו"ר שליט"א ותלמידיו

ובכלל הברכה לכל התורמים והמסייעים היקרים הי"ו ובני ביתם

ובפרט להרב דניאל בן יולנדה זמרדה, ועליזה בת שמחה וב"ב הי"ו

יה"ר מלפני אבינו שבשמים,

שיושעו בכל הישועות, ויזכו לאור פניו ית'

ויזכו לבנים זכרים חיים וקיימים

בריאים ושלמים צדיקים וחסידים ת"ח אמיתיים

עושי רצון השי"ת באמת, ולקנין תורה וקדושה,

עם בריאות איתנה ונהורא מעליא וכל טוב סלה.

עם תפלה לאבינו שבשמים לרפואת וישועת

כל באי בית המדרש "תורת דוד"

ובכללם - לאליהו בן טובה, ומאיר חיים בן דבורה, ואליהו בן מרצדס,
ומשה מרדכי בן עדנה, ויצחק בן ג'ולי ורליה, ומאיר בן תמו תמו.

©

כל הזכויות שמורות

אפשר לצלם גיליון זה כולו בשלימות בדיוק כמתכונתו

- ולזיכוי הרבים ללא שום ריוח

יורכו מאת השי"ת כל המסייעים בהדפסה ובהפצה
יש אפשרות להקדשה ברכה והנצחה
ובעזרת השי"ת נוכל להשקות עוד מ- באר מים החיים

054-8434755

להשגת הגיליון בדוא"ל: b.maimhaim@gmail.com וכן באתר "לדעת" - כל עלוני השבת.

מתוקים מדבש

האם להלכה ולמעשה ארון העדות מצטרף למנין

האם הארון מצטרף למנין [כמו כהנים שרוצים להתפלל בבית המקדש ואין להם רק ט' אנשים]. וכן שבת קודש לזימון

למצרים היו ע' חסר אחד, והקב"ה הצטרף עמהם למנין ע'. וכן בעלייתו, היו ס' רבוא חסר אחד, והשי"ת השלים המנין. וא"כ שפיר מובן מה הסלקא דעתך שארון מצטרף. וכן שבת, שהיא בריאה ממשית.

וגם למסקנא דלא קי"ל הכי, יש לבאר שהטעם הוא משום שאין לנו גילוי שכינה כראוי, והרי השי"ת מלא כל הארץ כבודו, אלא שיש דרגות לאין מספר בהשראת השכינה, ורק השבטים הקדושים וכן יעקב אבינו ע"ה ברדתו למצרים, וכן כשעלו ממצרים וה' הולך לפניהם יומם, היה זה בחינה גבוהה. והשראת השכינה שעל הארון תלויה ג"כ במעשינו. ובמקום שנמצא שם. ואם קים לך שאכן השכינה שורה לגמרי בינינו, בדרגה של יציאת מצרים, אה"נ אפשר לצרף את השכינה למנין.

בברכות (מ:), א"ר הונא תשעה וארון מצטרפין, א"ל ר"נ וארון גברא הוא, אלא אמר ר"ה תשעה נראין כעשרה מצטרפין. א"ר אמי, שנים ושבת מצטרפין, א"ל ר"נ ושבת גברא הוא, אלא אמר ר"א שתי ת"ח המחדדין זה את זה בהלכה מצטרפין.

והנה להלכה לא קי"ל הכי. אך מ"מ צ"ב טעמא דמילתא בשני ת"ח, וכן לס"ד דרב הונא [ובליקוטי הגר"א (בס"ס דברי אליהו על איוב) כתב, דגם ר"ה נתכיון לט' נראין כעשרה, והמקשה לא הבין כונתו, שרמז זאת בארון, דמקום ארון אינו מן המדה, וזהו ט' נראים כעשרה. ובשם החיד"א בס' פתח עינים הביאו, ארון, ר"ת, רואה ואינו נראה].

ואכן מצינו שהשכינה הצטרפה למנין, וכמו שאמרו רז"ל לגבי החרם שעשו השבטים הקדושים.

גם בפרקי דרבי אליעזר (פל"ה) איתא, שבירידתן

ב. שמן למאור מגן עדן

היכן יש זיתים בגן עדן

עלה זה מגן עדן, כדאי' במדרש (ב"ר לג, ו), רב ביבי אמר נפתחו לה שערי גן עדן והביאה אותו, א"ר אבהו אילו מג"ע הביאה אותו, לא היתה מביאה דבר מעולה או קנמון או פלסמן, אלא רמז רמזה לו, אמרה לו לנח מוטב מר מזה ולא מתוק מתחת ידך. ע"כ. ויש לבאר שהכל אחד, שהיונה היתה מתפללת שתזכה כבר לצאת מן התיבה ותוכל לקבל מזון מידי השי"ת כבתחלה, ולכן בזכות תפלותיה היא הבעל חיים היחיד זולת העורב [שיצא וסיבב] שזכה לחירות ראשון, וגם זכה לקבל מזון זך

מפורסם השאלה, במה שמבואר במיוחס ליונתן ר"פ ויקהל שענני כבוד הביאו את השמן למאור ולמשחה מגן עדן, וצ"ע שצריך שמן זית, והיכן הזית. והשיב לו, שזה הגיע מגן עדן התחתון ששם גדלים עצים, וכמבואר בתמיד לב: המעשה עם המלך אלכנסדר מוקדון וגן עדן והיה גולגולת אדם, ובספר למכסה עתיק על הפסוק בראשית ב, ח, ויצמח ה' אלקים וגו', הביא, שהצמיח ח' רבוא מיני אילנות. ע"כ. [דברי שי"ח גליון שכ"ב]. ויש להוסיף שכבר מצינו כן לגבי עלה זית של נח, שי"א שהיונה הביאה

(בראשית ח, יא) שכתב, שהביאה אליו עלה זית להוציא מהם אורה, ולכן כתיב "לעת ערב", שאז דוקא צריכין אליו, שהרי למ"ד צוהר היינו חלון, קשה בלילה מה יאיר לו, לכן פירש בחזקוני צוהר לשון יצהר, שהיה מדליק שמן בתיבה בלילה, וביום נכנס האור דרך חלון התיבה. וראיה לדברינו מ"ש במדרש (תנחומא ה, ובילקוט פ' תצוה רמז שעה) עה"פ עיניך יונים, מה היונה הביאה אורה לעולם כך אתם הביאו שמן זית והדליקו נרות לפניו וכו'. וצ"ע דאימת הביאה היונה אורה לעולם וכו'}. המשך בסמוך.

אם השתמשו בעלה זית שהביאה היונה מגן עדן

בערב שבת, אלא בשמן זית. ע"כ. ובפרט שביתם של האבות הקדושים היה ממש בית מקדש, ואפשר שיותר, והדלקת הנר שלהם נר תמיד כל השבוע, היתה כמו הדלקת המנורה בבית המקדש, וא"כ מסתבר שהקפידו ג"כ על שמן זית זך. ושמא נח נטע מאותו עלה זית, אילן זיתים, כמו שמצינו שמצא יחור גפן מגן עדן שהצמיח פירות בו ביום (בעל הטורים פ' נח שם, ופרקי דר"א ס"ב כג), ונשתמשו בו לצרכי מצוה, כמו למנחות ונסכים, ולנר שבת ויום טוב, ונר התמיד בביתם שהיה בית המקדש. וצ"ע.

לאכול בשבת תולעים שבגינה

הנולדים באוכלים מותר להורגם. וכ"כ בירחון וילקוט יוסף (שנה ב ס"י קמב) שהגאון בעל פרי השדה התיר לאכול בשבת הגבינה עם התולעים שבה.

וע' בתוס' פסחים (קטו: ד"ה קפא), פירש רבינו חננאל, תולעת, כדתיניא (תוספתא דתרומות פ"ז הי"ב), הקפא שבירק והתולעת שבעיקרי גפנים הרי אלו מותרים. ע"ש. ולכאורה קשה, דלמה התירו לטבל ירק בחרוסת בליל פסח, ואפילו חל בשבת, משום קפא, והאיכא נטילת נשמה, אלא ודאי שאין בזה איסור משום נטילת נשמה, כמ"ש הרמב"ם שהתולעים של בשר, ושל הפירות, ההורגן פטור, והיינו פטור ומותר. ובעיקר הדין של גבינה מתולעת יש שנהגו להחמיר בה משום גדר וסייג, וכמ"ש בשו"ת רב פעלים (ח"ד י"ד ס"י ט). ואכמ"ל. [חז"ע שבת ה]. ויל"ע אם נתהוו ביום טוב, אם יש לאסור משום נולד, או משום הכנה. וראה בראשונים לגבי עגל שנולד ביו"ט.

ומיוחד מגן עדן, ובזכות תפלותיה נפתחו לה שערי גן עדן. וזהו "טרף" בפיא, לשון טרף. שעלה זית זה היה המזון שלה שקבלה אותו מגן עדן, [וכ"ה לשון המדרש משלי (לא, טו), אין טרף אלא מזונות, שנא' והנה עלה זית טרף בפיא]. ושמא היונה השאירה לנח את העלה זית המיוחד הזה [פי' שהיה בו עלים וגם זית אחד, ואת הזית לא אכלה, רק את העלים], ונח השתמש בו להדלקה. [ושו"ר בכלי יקר

ובדרך חדותא דאורייתא יש לפלפל, האם האבות הקדושים שהדליקו נר של שבת בכל ער"ש [כדאי' ברז"ל שהיתה בו ברכה שהיה דולק עד ער"ש הבא], הדליקו אותו בשמן זית. ומסתבר שהקפידו על שמן זית, דבודאי ידעו שיש בזה הידור מצוה, כמ"ש התוס' (שבת כג). דבנר שבת פשיטא שמצוה מן המובחר בשמן זית, לפי שנמשך אחר הפתילה טפי מכולהו. וכ"ה בש"ע ס' רס"ד ס"ו. ובס' חסידים (אות רעב) איתא, מעשה באחד שהאריך ימים, ולא מצאו לו שום זכות, אלא שלא היה מדליק בחלב

כתב בשו"ת מהר"ם בן חביב (א"ח ס"י צה), דלפי מאי דקי"ל (בשבת קז:), דבעינן שיהיו כעין אלים מאדמים שבמשכן שהם פרים ורבים, ומה שאינו פרה ורבה מותר להורגם בשבת, הוא הדין בתולעים הגדלים בגבינה או בבשר בהמה אחר שחיטה וכן בבשר הדגים (שכל זמן שלא פירשו הם מותרים באכילה), שכיון שתולעים אלו אינם פרים ורבים אלא הן שורצות משומן הגבינה, ולא מתהוות מעפר הארץ, אין בהן איסור משום נטילת נשמה. וכ"פ בתפא"י (כלכלת שבת ס"י כה) שגבינה שיש בה תולעים מותר לאכול אותה בשבת. וכ"כ מהר"ש גרמזאן (שו"ת משפטי צדק ס"י ט), שלדעת ראב"ה שמותר תולעים אלו אפילו אם פירשו לגמרי, מותר לאכול אותם בשבת, ואין בהן איסור לא משום נטילת נשמה, ולא משום איסור בל תשקצו. ובבית מנוחה (דף רטז:) כתב שתולעים שנתהוו משומן הגבינה, מותר לאכול ממנה בשבת. וכ"כ בס' שלחן עצי שטים (ס"ג דף נה), שתולעים הגדלים בפירות שהתליעו, וכן תולעים של בשר מותר להורגם, וטוב להורגם דרך אכילה. וכ"כ באבנ"ז (ס"ב קפט), שתולעים

ג. נס גדול בהקמת המשכן

ורק משה יכל לקיים את דין העמדתו

אחרי כל זה יביאו את האדנים תחת הקרשים, אם כן בודאי לא יתכן לעשות כן על ידי אדם כלל. ג. שתחלה יתן את הקרשים והאדנים וכו'. ורק אח"כ יתן את היריעות העליונות. וזה רק נס עצום. וכבר הבאנו לעיל מהשפתי כהן, שהמשכן היה חי, שהיה לו נשמה. ולכן ג"כ הזהב הדביק את עצמו על הקרשים מבלי דבק או מסמרים.

ושוב ראינו בספורנו שכתב: עשר היריעות מעשה חושב שנקראו משכן הוקמו קודם הקמת הקרשים, אם בידי אדם מחזיקין בו, ואם על דרך נס כדבריהם ז"ל. ועל זה הסדר נעשה והובא אל משה. כי אמנם אותן עשר יריעות הן היו עיקר בנין המשכן, ושאר הנכנס באותו הבנין והם האדנים והקרשים והבריחים והעמודים והאהל, היו להעמיד המשכן ולכסותו. ע"כ. [ושו"ר כן בראב"ע הקצר איתא, שהעמיד את המשכן, היריעות בכלי עץ ומיתרים, ואחר ערך הקרשים ונתן האדנים והעמודים. ע"כ. וכן כתב הספורנו]. וצ"ע אם כך הוצרך בכל פעם ופעם, או רק בהקמה הראשונה של המשכן. ואפשר שאחר ששרתה השכינה, כבר לא היה פלא בדבר.

היה נצרך שיעמדו היריעות באויר עד שיביאו את הקרשים תחתיהם. "ושמת שם את ארון העדת וסכת על הארון וגו'". הנה האריך הכתוב הרבה בכל פרט ובפרט של סדר ההקמה. ולכאן' למה צריך לפרט כל כך. ומשמע מזה שכל זה היה לעיכובא, שחובה שיהיה בכל דוקא בסדר הזה. ויש להעיר בס"ד לכמה חידושים. א. מה שנאמר "ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו". בא לומר שתחלה פרש משה את היריעות באויר (אולי בדרך נס. ואולי הקימו את עצמם), ורק אחרי כן הביא את הקרשים תחת היריעות. וגם בקרשים עצמם היה פלא, שקודם העמיד את הקרשים, ואחרי כן הביא תחתיהם את היתדות ולא להיפך. אולי גם זה בדרך נס, שהקרשים עמדו מאליהם. ולכן נקראו עצי שטים 'עומדים'. ולכן חוזר ומפרט כיצד עשה משה, לומר שעשה דוקא בסדר הזה. וזהו שאמרו רז"ל שנתקשה משה להעמידו, ולפי פשוטו צע"ג מה קושי שייך בזה. אבל לפי המבואר בס"ד שהיה כאן כמה דינים לחובה. א. שתחלה יעמידו את היריעות בגובה י' אמות, ורק אחרי כן יביאו את הקרשים תחתיהם. ב. וכן שרק

יה"ד מלפני אבינו שבישמים שמאמר **"מתוקים מדבש"** יעמוד לזכות לברכה וישועה ובריאות ושמה ואור פני השי"ת, וכל טוב סלה - למ"א מאיר בן מרגלית, ומ"א שושנה בת חפציבה וב"ב. ולרבי מאיר בן רענה - ה' ישמרו ויצרם, אמן נצח סלה ועד.

המאמר "באר מים החיים"

יעמוד לזכות **רועי בן בת שבע ואסתר בת עליזה וב"ב**

וכן לזכות **דניאל בן נטלי מרים ורעייתו וב"ב** [שיינע נטורה הבהה בהפצת השיעורים והבצעת הליון, יעדו]

שיזכו לכל הישועות, וליישוב הדעת, ולבריאות שלימה ואיתנה, ושיזכו לתורה וקדושה, ולדורות ישרים ומבורכים, חיים וקיימים בריאים ושלמים, צדיקים וחסידי קדושים וטהורים, תלמידי חכמים אמיתיים. אנס"ו.

המאמר "במסילות החיים"

יעמוד לזכות **שמואל בן ציונית שרת** ה"ו שיזכה לכל הגאולות ולכל הישועות, ויזכה לתורה וקדושה, ולהצלחה אמיתית בתורה, ולדורות ישרים ומבורכים, חיים וקיימים בריאים ושלמים, צדיקים וחסידי קדושים וטהורים, תלמידי חכמים אמיתיים. אנס"ו.

המאמר "דגל מחנה יהודה"

יעמוד לזכות **אברהם בן שמוחה, ויוסף בן שמוחה וכל ב"ב ה"ו**, שיזכו לתורה וקדושה, ולירך תמיד בדרך ה' מתוך שמחה וטוב לבב ואור פני השי"ת, ויזכו לדיווגים טובים ומוצלחים ומבורכים לכל ילדיהם, ולהגדיל תורה ולהאדירה, ולבריאות איתנה ונהורא מפלע"א. וכן רפואה שלימה וברכה וישועה **לשמה בת חנה תח"י**. אנס"ו.

המאמר שמירת הבריאות

יעמוד **לפנות כל חולי עמו ישראל** [נכללו: יצחק בן צ"ל, ואלהו בן טובה, ונארי חיים בן דבורה, אלהו בן מרצום, שניאל בן רבקה, ציון בן רבקה, בן מיכל ואסתר בת נחם, ונארי בן תמו תמנה, רחנה דלמה בת יקאום, ונארי ק' ד"ה שילת, ונארי יצחק אייזיק בן רבקה, שניאל יעקב בן בלג, חיים יעקב בן חיים פייא צמורה, אהרן בן לאה פעלי, יחיאל אהרן בן אפרים], שיזכו לבריאות וישועות, ומזון טוב ומועיל, ולנסים ונפלאות, ולהודות ולהלל להשי"ת על טוב רובותיו וחסדו לאין קץ, בזכות צדיקי כל הדורות. אנס"ו.

באר מים החיים

הערה: כיון שהדברים נכתבו במשך כמה שנים ולא בשנה אחת, לכן מצוי דברים כפולים, ומקוצר הזמן לא יכולנו לסדר את הכפלויות, ודונו אותנו לכך זכות

פרשת ויקהל הקדמה לפרשת ויקהל

גם גוי לשמור, כי לא זכו עדיין לנשמת השבת מתנה טובה בבית גנזי, שהיא בן זוג של ישראל, שזה לא נתחדש רק במתן תורה, שאז זכו ישראל לקבל את נשמת התורה ונשמת השבת, באופן של כריתת ברית, כלשון חז"ל שאמר הקב"ה לשבת כנסת ישראל יהיה בן זוגך. ואת שתי מתנות היקרות הללו הפסידו בחטא העגל. וגם כשסלח השי"ת על העונש, וניחם על הרעה, עדיין הפסידו את הקשר הרוחני שהובטחו להשראת השכינה, וממילא הפסידו את בית המקדש ואת השבת. ולכן אמר השי"ת למשה אחרי שניחם על הרעה, שימשיכו בדרכם לבד ע"י מלאך, ומשה אמר שישראל ליבם בוער באהבת השי"ת, והם יישארו במדבר עד שימותו, ולא ילכו עם מלאך. ולכן עלה לשמים ארבעים יום לפייס כלפי מעלה, וישראל עשו צום וסליחות ארבעים יום, כדאי' בתנא דבי אליהו. ואז חזר עם הבשורה הטובה שנתרצה להם השי"ת לשכון בתוכם.

ובזה יתישב קושיא גדולה עד מאד, במה שנאמר בפרשת כי תשא, "ויעבר ה' על פניו וגו', ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך ה' ילך נא ה' בקרבנו וגו', ויאמר הנה אנכי כרת ברית וגו', את חג המצות תשמרו שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב. וחג שבעת תעשה לך בכורי קציר חטים. וחג האסיף תקופת השנה. שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדן ה' אלהי ישראל. לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא ילין לבקר זבח חג הפסח. ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו. ע"כ. וזה פלא גדול מה ענין מצוות אלו לסליחה והריצוי שנתרצה השי"ת לישראל כדבר משה ביוהכ"פ. מדוע לא נשנית כאן כל התורה. וזו קושיא עצומה שלא מצאנו לה פותר, והאיר השי"ת עיננו, שבחטא העגל הפסידו את הנשמה של החגים כולם, שענין השבתות והחגים הוא שמחה משותפת של האב עם הבנים שנתרחקו מעל

ביוהכ"פ קבלו בחזרה את התורה ואת השבת ורק אז היה שייך המשכן והמועדים

"ויקהל משה וגו', אלה הדברים אשר צוה ה' לעשת אתם. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת. לא תבערו אש בכל משבתים ביום השבת". ע"כ. וקשה מה ענין שבת לכאן, הלא הנדון כעת הוא אך ורק השראת שכינה במשכן, ומה צוה ה' לעשות לכפר על חטא העגל, ובשביל שיזכו להשראת השכינה בתוכם. וביותר צע"ג, שכבר קבלו מצות שבת במרה, וגם בעשרת הדברות, ומה צורך יש לחדש להם כאן מצוה זו, הלא ודאי שמרו שבת כל אותם חדשים, גם אם לא שמרו מועדים, כמו ר"ה ויוהכ"פ, שלא נצטוו להדיא עדיין. גם צ"ב מה ענין הבערת אש לכאן יותר משאר כל המלאכות, ואם לחדש שמלאכת המשכן לא דוחה שבת, ראוי לומר כן לאחר הציוי על מלאכת המשכן (אא"כ נאמר שאחרי כן יש חשש שהיו להוטים ולא יוכלו לעצור אותם, כמו שיצאו תיקף מלפני משה מבלי לבקש רשות). גם צ"ע מהו אלה הדברים, דמשמע למעט דברים אחרים.

והנה לעיל בפרשת כי תשא, מבואר שבסוף הארבעים יום צוה השי"ת למשה על השבת, לאמר, ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת וגו', ברית עולם, ביני ובין בני ישראל את היא לעולם וגו'. וגם שם צע"ג מה נתחדש שם יותר ממרה ועשרת הדברות שכבר נצטוו על השבת, ואם לומר שמלאכת המשכן לא דוחה שבת, הול"ל להדיא, ועוד, די"א שהמשכן שקודם העגל, היה דוחה את השבת שהיה צורך גבוה. והאיר השי"ת עינינו בדבר נפלא מאד, שבמתן תורה זכו ישראל לשני דברים, נשמת התורה, ונשמת השבת. שגם גוי שומר שבע מצוות ולומד את ההלכות שלו, אבל זו תורה ריקה, מבלי נשמת התורה, וגם שבת שנצטוו ישראל במרה, היה יכול

והולכת על השבת, בשביל לזכך את הזהב, וכן לצבוע את הסממנים, שזה לוקח זמן רב, וירצו לקצר את הזמן ולעשות כן גם בשבת, וקמ"ל שאף שמותר הדבר לכל אדם, מ"מ לצורך מלאכת המשכן לא יעשו כן. וז"ל הנצי"ב בס' העמק דבר כאן: ששת ימים 'תעשה' מלאכה, לשון נקבה, דקאי על המלאכה, שאפי' להתחיל במלאכה ויגמר מעצמו בשב"ק, שמותר ע"פ דין תורה, מ"מ במעשה המשכן אסור לעשות כן, שאין זה כבוד המשכן שיתחלל קדושת שבת על ידה אפי' בלי עבירה. ולהלן הוסיף, לא תבערו אש וגו'. לפי הפשט י"ל דגם זה קאי על מעשה המשכן, שלא רק שאסור להתחיל במלאכת המשכן שתהא נגמרת מאליו בשבת, כמש"כ לעיל, אלא אפי' אש הבער למלאכת מיני מתכות יהיה נכבה בשבת. ע"כ. וזה חידוש גדול לדינא.

ובעניותינו חשבנו באופן אחר קצת, שזו הלכה מיוחדת לשבת הראשונה, שלא יחלו במלאכה רק אחרי שמירת שבת, שכל קדושת המשכן היא מכח קדושת השבת, וגם בעצם המלאכה היו מוכרחים ביותר השראת השכינה, ולכן צוה עליהם שקודם ישמרו שבת ורק אחרי כן יחלו במלאכת המשכן, כדי שתשרה שכינה במעשיהם, ואף אם יטענו שבינתים יתחילו רק בהבערת האש לצורך הירות של בישול בצמר והסממנים וכדו', אסור עליהם לעשות זאת, ולא מחמת איסור מלאכה חדש, אלא שזה לא ייעיל למלאכת המשכן, שלא תשרה בו שכינה, על אופן שהיתה המלאכה נעשית מאליה, מחמת הקדושה והשראת השכינה שהיתה בעצם המלאכה. ובפרט אם נאמר שמה שרבינו ע"ה ירד מן ההר ביום חמישי י' תשרי, והקהיל אותם בער"ש י"א תשרי, וצוה שישבתו לגמרי ב"ב תשרי, ויביאו נדבה ויחלו במלאכה רק ב"ד י"ד תשרי. ונפלא בס"ד.

הקהלת כל ישראל בקבלת לוחות שניות

הפסוק "ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמרו וגו'", דמשמע שצווה השי"ת לגבי מצות שבת קודש שמצוה זו הוא עצמו ידבר בפיו אל בני ישראל ולא על ידי שליח. וא"כ יש לבאר שלכן במצווה זו היה צריך משה רבינו ע"ה להקפיד שיהיו שם כל ישראל, ולא ישמט אחד מהם שלא ישמע מפיו ממש את הציווי על מצוות שבת קודש, ויצטרך לשמוע זאת מאחרים שיאמרו לו מה ששמעו הם. [שו"ר שכן כתב בהעמק דבר

שלחן אביהם בגלות עולם הזה, וקבע להם אביהם המלך זמנים ידועים שהוא מגיע לביתם לאכול על שלחנם [זו השבת קודש, ולכן עושים קבלת שבת], וזמנים ידועים שהוא מזמנים לביתו, [ואלו ימים טובים, שנשמת האדם יש לה עליו וזכרו לפני כסא הכבוד, וכמ"ש וביום שמחתכם וגו' ותקעתם בחצוצרות וגו', ולכן תקנו לומר בהם הלל, להודות להשי"ת, כמ"ש ה' וזכרו יברך]. ועוד, שלפני חטא העגל היו השבתות וימים טובים בדרגה עליונה יותר, וצורת המצוה היתה שונה ג"כ. לכן אחרי שנתרצה השי"ת להם, אמר להם שכעת זכו בזה גם לחגיגה, וגם לבית המקדש שאליו יעלו לרגל, ולשם יביאו ביכורים, משא"כ לפני המחילה הזו, שרק היו נכסים לארץ ישראל, בלי בית המקדש, ובלי קדושת שבת ומועד. ונפלא מאד בס"ד. [זו"ל החזקוני שם: את חג המצות, וכל פטר רחם, וביום השביעי, וחג השבועות וחג האסיף ראשית בכורי אדמתך. הזהיר מצות אלו על הברית שהיה כורת, שכולן אות וסימן שאנתו עבדיו של הקב"ה, ובאין לפניו במועד, ומביאין לו דורות להקביל פנים, כדרך שעושין למלאכים]. המשך בסמוך.

ציווי מיוחד שהיה לשבת הראשונה שלא להבעיר אש גם בדרך היתר לצורך המשכן

"לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת". יש לשאול מדוע נתפרשה דוקא מלאכה זו, וכי יש רק מלאכה זו בשבת. [והקראים הרשעים, למדו מזה שאסור שיהיה אור ואש דלוק מבע"י, ולכן היו סובלים בליל שבת שיושבים בחושך, וגם ביום שבת, שאוכלים אוכל קר, כי כיון שכפרו בתורה שבעל פה, השבת מאסה בהם, ולא הסכימה שיהיה להם שמוחה בשבת, אלא בהכרח כשישבו בחושך ויאכלו אוכל קר ודלוח, יהיו מצרין, ולא יזכו להתקרב לקדושת השבת לשמוח עמה ולהדיבק בה. ונחלקו בזה רז"ל אם הבערה ללאו יצאת או לחלק יצאת, אך צ"ע מה עניינו דוקא לכאן אצל מלאכת המשכן, שהציווי על השבת נאמר בהרבה מקומות. ובעל הטורים (ר"פ ויקהל) כתב, הזכיר לא תבערו, לפי שצריך הבערת אש למלאכת המשכן לבשל סממנים ולצבוע ולצרוף כסף ונחושת וזהב. ויש מתרצים בזה, דקמ"ל שבשביל מלאכת המשכן לא יבערו אפילו אש מבעוד יום שדלוקה

משה הקפיד להקהיל את כל ישראל כולם כדי למסור את השבת

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל". צ"ע מדוע דווקא כאן הוזכר עניין ההקהל, יותר משאר מצוות שגם כן היו בהקהל. ב. ועוד, מהו את "כל". ב. ומהו "עדת" בני ישראל, ולא כתיב בסתם את בני ישראל, או את כל בני ישראל. ושמא י"ל בזה דבר חידוש, על פי מה שכתבנו בס"ד לעיל (פ' כי תשא) על

מסירת הלוחות בשישים ריבוא

"ויקהל את כל עדת בני ישראל". לכא' תיבת "עדת" מיותר. ואפשר שבא לרבות את הזקנים והטף והנשים. וכן משמע ברמב"ן, וכ"כ האברבנאל. וכן רבינו בחיי (ויקרא יט טז). ועוד. אך צריך ביאור טעמא דמילתא, שבפעם הזו הקפיד משה רבינו שיהיו שם גם זקנים טף ונשים. ויש לבאר בס"ד, לפי שהקהלה זו לא היתה רק בשביל ללמד תורה כמו בכל פעם, אלא היה כאן מעמד מיוחד בהקהלה הזו, שהוא קבלת הלוחות, שהרי השי"ת נתן להם לוחות שניות, ולא נתן אותם למשה אלא לעם ישראל, ואם כן עם ישראל צריכים לבא ולקבל את הלוחות. וזה כעין מתן תורה קטן, ודו"ק. אכן יש לשאול, כיצד קבלו ישראל את הלוחות, וכי עברו הלוחות מיד ליד בין ידיהם של כל ישראל. ואם משה שלוחם של כל ישראל להחזיק בהם, א"כ למה לי ההקלה עתה, הרי כבר החזיק בהם, [ודוחק לומר שצריך שיחזיק בהם משה רבינו ע"ה אחרי הסכמה של כולם שמקבלים מה שכתוב שם, ושקבלים את מרותו של משה, ואז עתה הוא באמת שליח של כולם להחזיק בהם].

ושמא יש לבאר בס"ד, שהמשכן נקרא "משכן העדות", וזה על שם לוחות העדות, שעניינו של המשכן, הוא להיות ארמון פאר לשכון בתוכו הלוחות. ועתה כאשר כל ישראל מקבלים עליהם לבנות משכן לכבוד הלוחות, שאין זה כבוד שישכנו על שלחן או בארון גרידא, ועושים לו ארון נפלא, ובית משוכלל היטב, ברוב הוד והדר, הרי זה עצמו כמו קבלת הלוחות לידו של כל ישראל. ובפרט שכל ישראל שותפים בתרומת המשכן, באופן שלכל יהודי יש חלק של קנין ממוני (ומשמך הוקדש לגבוה) במשכן כולו ואף בארון הקודש. והיינו שגם לוחות שניים ניתנו בשישים רבוא. ובמעמד כל ישראל. ולכן הקהיל משה את כל עדת בני ישראל כולם. [ובתנחומא (פ' עקב טו) איתא: שני לוחות אבנים 'כראשונים', מה הראשונים נתנו בקולי קולות אף השניים כן, מה הראשונים בשישים רבוא אף השניים כן. והרי כתיב ואיש לא יעלה עמך, אלא שהעמיד הקב"ה ממושה רבינו ששים רבוא באותה שעה, שכן כתיב (דה"י א כג) ובני רחביה רבו למעלה, למעלה מס' רבוא].

השי"ת נתן לישראל כפרה קלה על חטא העגל בשתי דברים בלבד

"אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם". צ"ע מהו "אלה הדברים", שהרי כל המצוות צוה השי"ת לעשות ולא רק מצוה זו, ועוד מהו "לעשות

כאן: דודאי מיד אחר שירד מהר סיני דבר להם כל פרשיות משפטים תרומה תצוה תשא עד מעשה העגל. אכן לא היו נאמרים בהקהל אלא מי שהוא ראוי לשמוע ולהבין. ועמי הארץ שמעו מהלומדים בדרך כלל ענין הפרשיות. אך עתה הקהיל את כל העדה האנשים והנשים, והזהירים על השבת נוסף על פסוק אך את שבתותי תשמורו, שנכלל בלשון ה' 'ואתה דבר', שהוא בעצמו ישגיח ויזהיר לכל אדם על זאת, לכן הקהיל ביחוד לענין פרשה זו].

מעמד מסירת השבת שהיא מתנה טובה מהשי"ת באמצעות משה

אכן צ"ע מדוע נשתנה מצוות שבת קודש יותר משאר מצוות, שבמצוה זו צווה השי"ת שכולם ישמעו מפיו של משה רבינו ע"ה ממש. [ובדרך פלפול י"ל דכיוון שאילו משמרים שתי שבתות נגאלין מיד, וראה לעיל שענין זה היה שייך יותר מיד אחר הציווי על השבת), לכן אסף את כולם שכולם ישמעו מיד, ואילו היה אחד משתמט שמא לא יוודע לו לבסוף כל ההלכות ובדקדוקיהן, ונמצא שיחלל שבת בשגגה ויאבדו את הכל]. ויתכן לומר בס"ד, שהנה המתנה הטובה שנתן השי"ת לישראל מבית גניזו ושבת שמה, לא ניתנה להם במרה, ולא במתן תורה, אלא רק עתה ברדתו מן ההר, [כמו שדרשו רז"ל (ביצה טז) מפסוק לדעת כי אני ה' מקדישכם, שנאמר לעיל (לא, יג) אחרי ציווי המשכן], ויתכן שהיה נצרך לזה שיתאספו כל עדת ישראל, שכאן יש צורך בכמה דברים. א. להודיעם על המתנה הטובה, וכמו שאמרו רז"ל שאמר לו השי"ת לך והודיעם. [שהנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו]. ב. כדי לשאול אם מוכנים הם לקבל עליהם שמירת שבת בכל דקדוקיה, ואז יזכו לקבל את המתנה הטובה של השבת. וכמו שנאמר (שמות לא, יג) ואתה דבר אל בני ישראל לאמר, אך את שבתתי תשמרו, כי אות הוא ביני וביניכם וגו'. וצריך ביאור מהו לאמר, ויש לפרש שאמר לו השי"ת שישבו תשובה, אם רצונם בזה. ובפרט אם נאמר שהשבת היא כעין כריתת ברית, כמו שכתוב שם "לדורותם ברית עולם". ובשביל זה צריך הסכמה של שני הצדדים.

ג. ויתכן גם שהיה כאן ענין של מעמד מסירת השבת לעמ"י במתנה, כעין מתן תורה. ולכן היה צורך שיהיו כולם ס' רבוא יחד. וצ"ע. והאיר השי"ת עינינו ומצאנו בזוהר הקדוש (ויקהל כג): "פתח ר' יצחק למה הקהילים, כדי למסור להם את מצוות השבת פעם נוספת, שהרי בתחלה קודם העגל מסר להם את השבת, וערב רב לא שמרו את השבת לפי ששמעו: ביני ובין בני ישראל, אמרו אנחנו אין חייבים בדבר זה, ופרקו עמ"ש ונתפסו לעבודה זרה וכו', והקהיל משה את ישראל לבדם ונתן להם את השבת כבתחלה". וצ"ע, דמה צורך לצוות שוב, אטו פקעה המצווה אחר שחללה הערב רב, ולפמשנ"ת ניחא טפי.

יתכפר להם על חטא העגל. [וכבר ביאר כן באור החיים הקדוש. ע"ש]. וכנגד מה שהיו מצפים למשכן, אמר להם ששמירת השבת היא תנאי בהשראת השכינה שבמשכן, (ראה מ"ש לעיל פ' תשא). ויקהל משה "את כל עדת", - "אלה הדברים אשר צוה ה'". - ויצו משה ויעבירו קול במחנה "לאמר איש ואשה אל" יעשו עוד מלאכה וגו'. כל אלו בגימטריא: "בי"א בתשרי".]

אותם". ואפשר ד"אלה" בא למעט, לפי שהיו כל ישראל מצפים לדעת מה יצווה השי"ת להם בכדי לכפר על חטא העגל, וגם היו מצפים כבר לבנות משכן לה' ורצו לדעת היאך יעשו, והשיבם משה רבינו ע"ה, שלא צווה השי"ת הרבה דברים, אלא רק שתי מצוות, שבת ומשכן, שכאשר יעשו אותם

החזרת העדי קודם השבת ולקראת המשכן

ישראל, אמרו ואנן מלה דא אתמנע מינן, מיד ויקהל העם על אהרן וגו', ואתמשכו סגיאינן אבתרייהו, לבתר דמיתו אינון דמיתו כניש משה לבני ישראל בלחודייהו ויהב לון שבת כמלקדמין. ע"כ. וצריך ביאור מדוע הוצרכו שוב לקבל את השבת, שהרי היה חטא של ע"ז, ולא של חילול שבת. ושמא בחטא העגל בררו להם הערב רב יום אחר בשביל שבת. כמו יום ראשון או יום שישי, (ונמשכו מישראל אחריהם, כלשון הוזה"ק). וצ"ע. ב. אך י"ל, שמסירת השבת תלויה בלוחות, וכיון שנשתברו הלוחות הוצרכו לקבל שוב את השבת. ולכן תקנו חז"ל בתפלת שבת "שני לוחות אבנים הוריד בידו וכתוב בהם שמירת שבת", ומסיים "וכן כתוב בתורתך ושמרו בני ישראל את השבת". וקשה דמה מעלה יש למצוות שנתפרשו בעשרת הדברות יותר משאר מצוות, ועוד שמסיים בפסוק שבפרשת כי תשא, ולא שבלוחות. אלא שע"י שנכתבה מצות שבת בלוחות, היה כאן ממש נתינת השבת, ולא רק מצוה בעלמא, אלא קנין ושייכות כמו נישואין. והמעשה של הקנין היה ע"י הלוחות, ונתפרש בפרשת כי תשא "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם". ואמרו רז"ל (שבת פ.) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם. ואי' במדרש (ב"ר יא, ח) תני רשב"י אמרה שבת לפני הקב"ה, רשב"ע לכולן יש בן זוג, ולי אין בן זוג, א"ל הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוגך. וכיון שעמדו לפני הר סיני אמר להם הקב"ה זכרו הדבר שאמרתי לשבת כנסת ישראל היא בן זוגך, היינו דבור (שמות ט) זכור את יום השבת לקדשו.

י"ל שפרשה זו נאמרה בערב שבת קודש, ואמר להם שכעת ימסור להם את עדיים בכניסת שב"ק

והנה עוד דבר נפלא היה כאן, שיתכן לפרש שפרשה זו נאמרה בער"ש (שיוהכ"פ חל אז ביום חמישי, והביא נדבה בבוקר בבוקר, הם ראשון ושני, י"ג וי"ד תשרי, ובט"ו החלו בעשיית המשכן וחזרו עניי כבוד), שכעת בישר להם על

כאן היו צריכים להקהל כל ישראל שלא יחסר אחד ושלא יתערב מערב רב

[ממהדורה אחרת]. "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל". צ"ב שכל הפרשיות נאמרו בהקהל ומדוע רק כאן נזכר שהיה בהקהל. ועוד מה ההדגשה את "כל". ולמה לי למימר "עדת" ישראל, דדי לומר את כל ישראל. וי"ל, שהיו כאן ב' סיבות שגדול מעמד זה מכל שאר הלכה שלימד אותם. (א) שהיה צריך למסור להם את הלוחות השניות, שהיה רק שליח לקחת אותם מהר סיני לתת אותו אליהם. וצריכים לעשות כעין קבלת התורה מחדש. (ב) שהיה צריך למסור להם את השבת. כמו"ש בפ' כי תשא ושמרו בני" את השבת וגו' ברית עולם. וכיצד היתה נתינת השבת, צ"ל ע"י הלוחות שכתוב בהם זכור ושמור. ולכן כאן היה צורך להקפיד על שתי דברים. א. שיהיו שם ס' רבוא, כדי לקבל את הלוחות, כעין מעמד קבלת התורה שאילו היה חסר אחד לא היה מתן תורה. ב. שיהיו שם כולם, ולא יעדר אחד, שאותו אחד יפסיד, ולא יוכל לקבל. ולא דמי לשיעור הלכה, שיוכל לשמוע מאחרים או לשמוע אח"כ מפי משה רבינו ע"ה. ג. גם אפשר שמחמת מעמד מסירת הלוחות וקבלת השבת, הוכרח שלא יהיה שם איזה אדם שהוא מן הערב רב, לכן נאמר לשון עדה, שקבצם יחד להבדילם מן הערב רב. ובזה ניחא הכל.

כבר מסר להם את השבת לפני העגל, וכאן הוצרך למסור שוב

[ממהדורה אחרת]. וז"ל הוזה"ק (ח"ב דף רג): ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו', אמאי כניש לון, א"ר יצחק, בגין לממסר לון שבת כמלקדמין, [וכיון שבני ישראל כמו בן זוג לשבת (ב"ר יא, ח) לכן הוכרח שיהיו שם ישראל, כמו שלא עושים חתונה בלי חתן, אע"פ שהחתן שלה אחר שיתן את הקידושין במקומו]. דהא בקדמיתא עד לא עבדו בני" ית עגלא מסר לון את השבת, ודא איהו דלא נטרו אינון ערב רב, כיון דשמעו ביני ובין בני

מסירת עדיים, וכמו שכתב החיד"א בס' פני דוד (ויקהל אות א) לפרש, ויקהל משה את כל "עדת" בני ישראל, פי' לשון עדי, [שאחר חטא העגל שהתנצלו את עדיים, נטל משה את כולם, ואמרו המקובלים שבענותו לא רצה ליטלם לגמרי, רק שמורים לישראל ובכל שבת מחזירין אותם לישראל והן הן נשמות יתירות לישראל], אמנם נהג טובת עין ואמר לישראל וניחם אותם כי יש להם תקוה שיחזרו להם עדיים ע"י שמירת שבת, וז"ש "אלה הדברים וכו' וביום השביעי יהיה לכם קדש", ותזכו בעדייכם. ע"כ. [וכמה נביאים הקדושים זיע"א מתנבאים בסגנון אחד, שכ"כ גם באגרא דכלה ר"פ ויקהל], עפ"ד פע"ח (שער השבת פ"ח) שכאשר עלה משה להר סיני לקבל התורה נתנו לו אלף חלקים אורה וכו', וכשעשי ישראל העגל נאבדו ממנו בעון ישראל וכו', ולפי שמשא לא חטא, השלים לו הקב"ה משל ישראל, והם האורות והכתרים שהם עדים של ישראל שהתנצלו מהם בחורב, ונטלם משה להשלים מה שחסר לו בעבורם, אמנם בכל ער"ש בלילה חזר משה לקבל אותן האלף חלקים אורה שאבד, ולקחתם בסוד תוספת שבת, ואז הוא מחזיר הכתרים של ישראל להם וכו'. ע"כ. לכן אמר את כל עדת, לשון עדים, פי' שקיבץ עדיים של ישראל, וברצותו להחזירם להם אמר להם עצה טובה אלה הדברים כו' ששת ימים כו' וביום השביעי כו', אזי יחזור לכם העדי שקבלתי. ע"כ. וכ"כ הרה"ק מאפסא בס' אוהב ישראל (ר"פ ויקהל) שבשב"ק שורה הקדושה על ישראל, ומשה מחזיר להם הכתרים לכל אחד מישראל. וז"ש ויקהל משה את כל עדת בני, מלשון עדי, שהקהיל לעצמו את כל העדי והקישוט שקיבלו מהר חורב ונסתלק בחטא העגל, מחשש שמא ישלטו בהם זרים וחיצונים וקליפות ח"ו. וכעת אמר להם, שע"י שישמרו את השבת, כאו"א יוכל לחזור וליקח האורות והכתרים שנחסרו מהם, כי שבת הוא תיקון גדול לחטא העגל, כמ"ש כל המשמר שבת כהלכתו אפי' עובד ע"ז כאנוש מוחלץ לו].

כשמתאספים לשיעור תורה יש קידוש ה' וזה עת רצון לבטל כל מיני גזירות רעות

איתא בילקוט (ויקהל רמז תח), רבותינו בעלי אגדה אומרים מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זו בלבד, אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפנייהם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר, כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני, מכאן אמרו משה תיקן להם לישראל שיהיו דורשין בעניניו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג, אמר משה לישראל אם אתם עושים כסדר הזה הקב"ה מעלה עליכם כאילו המלכתם אותו בעולמו. וכן דוד הוא אומר בשרתי צדק בקהל רב, וכי מה בשורה היו ישראל צריכין בימי דוד והלא כל ימיו של דוד מעין דוגמא של משיח היה, אלא פותח ודורש לפנייהם דברי תורה שלא שמעתן אוזן מעולם. ע"כ. וצריך ביאור מדוע על ידי לימוד הלכות ברבים יש משום קילוס שמו הגדול של השי"ת, והמלכת השי"ת

בעולם. אך מציינו בגמ' (סוטה מט.) מיום שחרב בהמ"ק בכל יום מרובה קללתו משל חבירו, אלא עלמא אמאי מתקיים, אקדושה דסידרא ואיהא שמיה רבא דאגדתא. ופרש"י קדושה דסידרא, תקנה שיהו כל ישראל עוסקין בתורה בכל יום דבר מועט, שאומר קריאתו ותרגומו, והן כעוסקין בתורה, וחביב הוא, כיון שנוהג בכל ישראל בתלמידים ובעמי הארץ, ויש כאן שתיים קדושת השם ותלמוד התורה. וכן יהא שמיה רבה מברך שעונין אחר הגדה שהדרשן דורש ברבים, בכל שבת היו נוהגין כך, ושם היו נקבצין כל העם לשמוע, לפי שאינו יום של מלאכה ויש כאן תורה וקידוש השם. ע"כ. הרי שיש כאן קידוש ה' בעצם האסיפה שבאין לשמוע דברי תורה, וזה כבר מעמיד את העולם ומבטל גזירות רעות. [וראה עוד בסמור].

מצוה לייסד שיעורי תורה לדרוש בהלכה, ובהלכות שבת ובהלכות חג בחג

ומדברי המדרש יש ללמוד שמשא תיקן לישראל לא רק לדרוש הלכות חג בחג אלא גם הלכות שבת בשבת [אך אפשר דכוונת המדרש על כל דיני איסור והיתר]. ויאמרו קדיש דרבנן אחרי השיעור. ויברכו את הקהל, וזה עת רצון גדול, שהשי"ת שמח בזה מאד. ואשרי הזוכה לייסד שיעורי תורה כאלו. וצ"ע לדינא אם יש חיוב גמור על רב בית הכנסת, גבאי בית הכנסת, רב השכונה, רב העיר, לייסד שיעורי תורה אלו. וכמה זמן, אם שיעור אחד או כמה שיעורים, ואם חצי שעה או שעה, או כמה שעות. ובגמ' משמע שהיו דורשים שעות ארוכות.

אם פרשת ויקהל נאמרה בשבת

והנה פשט דברי המדרש שאף שפרשת ויקהל לא נאמרה בשבת קודש, מ"מ כיון שדרש הלכות שבת ברבים, ילמדו הדורות הבאים לדרוש הלכות שבת ברבים. וזה דחוק, שהרי המדרש מסיים שידרשו הלכות איסור והיתר. ושמא כוונת המדרש שפרשת ויקהל נאמרה גם בשבת, שמשא רבינו לא לימד פרשה זו רק ממחרת יום הכיפורים (כדפרש"י כאן), אלא גם בשבת הסמוכה, חזר ושנה הלכות שבת, או שבשיעור הראשון לא פירט את כל ההלכות. נמצא שכאן ביום שבת קודש עשה שיעור מיוחד, לא כמו כל פעם שלימד מיד כל מה שצווהו השי"ת, אלא עשה שיעור נוסף ביום שב"ק, ומשם התרגלו לעשות כן שיעור תורה מיוחד בכל שבת ובכל חג. ורק בשבתות וחגים היו

מצות שמירת שבת קודם המשכן

כל ישראל, אמנם נהג טובת עין וניחם אותם כי יש להם תקוה שיחזרו להם עדיים ע"י שמירת שבת, וזהו אלה הדברים וגו' וביום השביעי יהיה לכם קדש ותזכו בעדייכם. ע"כ. ולפי זה מה שאמר משה יהיה לכם קודש, היינו שתזכו בו לקדושה, הם העדיים הקדושים. [ובהעמק דבר כתב, שינהגו בה קדושה כל א' לפי ערכו. ולכן הנהיגו ע"ה בו קדושה שלא לדבר שקר בשבת, ובמדרש (במדבר פי"ד ופכ"ג) איתא, דמשה החרימ יהושע את יריחו, לפי שכבשה בשבת, וכתב כי קודש היא לכם. והרי קי"ל דמעשה שבת אפי' בעבירה מותר מדאו', אלא שע"ה הבינו כך עוד בימי יהושע ולא הניאן מלחשוב כך].

מי שעשה מלאכת המשכן בשבת לא יסקל רק מיתה בידי שמים או לאו

יש לשאול למה נתפרש באיסורו שבת רק מלאכת הבערה. ובעל הטורים (ויקהל) כתב, הזכיר לא תבערו לפי שצריך הבערת אש למלאכת המשכן לבשל סממנין ולצבוע "ולצרוף כסף ונחושת וזהב". והיינו דקאי על מלאכת המשכן. ומעתה יש ליישב על פי מה שכתב בשפתי כהן כאן מרבינו בחיי, למה אמר יומות ולא מות יומת, שכיון שכוונתו לשמים, לא יומות בסקילה, כי אם במיתה בידי שמים. ע"כ. [אמנם לפי פשוטו של מקרא היה מקום לבאר, דלא תבערו אש קאי על כל מלאכות המשכן, שרבים מהם היו בהבערה (כמ"ש בעל הטורים הנ"ל), ובא הכתוב לחדש שמה שנאמר מות יומת קאי על מה שנאמר שם יהיה לכם' קודש, אבל מי שעשה לצורך מלאכת המשכן, לא יומת, ואינו רק בלאו גרידא].

י"א שבמלאכת המשכן נאסר לעשות מלאכה מערב שבת ויהא נגמרת מאליה בשבת

ב. ועוד יש לבאר, שבא הכתוב לומר שאפי' מער"ש לא יעשו מלאכת המשכן, אע"פ שמוותר לעשות כן מן הדין. וש"ו קרוב לזה, בהעמק דבר, דלפי פשוטו י"ל שנאסר להתחיל במלאכת המשכן שתהא נגמרת מאליו בשבת, משום כבוד המשכן, ועוד נתחדש כאן, שאפילו אש הבעור למלאכת מיני מתכות, יהיה נכבה בשבת. ע"כ. וזהו בכל מושבותיכם, שבשבת לא תהיה אש בוערת, אע"פ שאינה עושה שום מלאכה. וע"ש דאעפ"כ דרשו ממנו רז"ל דינים לדורות מדנכתב כל זה בתורה.

מצות השבת מכפרת על חטא העגל

אף שהמלאכה נעשית מאליה, לא עשו כן בשבת

"ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת". ובתרגום: תתעבד עבידתא. ולכאו' קאי על מלאכת המשכן שנעשתה כמעט הכל מאליה, כמו שהבאנו לעיל מזוה"ק, וא"כ גם הסיום שכל העושה בו מלאכה יומת, קאי על מלאכת המשכן, ויש בזה ב' חידושים. א. שאע"פ שעשה לשם מצוה, נענש. ב. שאע"פ שהמלאכה נעשית כמעט מאליה, נענש. ויש לשאול כיון שצריך לעשות, איך המלאכה כשרה כאשר נעשית מאליה. וי"ל שכיון שנאמר כאן מפורש תעשה (בצירי), הרי שמתחלה כך נאמרה המצוה.

והטעם שנעשית המלאכה מאליה, אפשר לבאר, משום שע"י רצונם הטוב ותחלת השתדלות שעשו, בראו כמו נפש רוחנית לכלים, שהיא השלימה את עצמה מאליה. [וז"ל זוה"ק (רכב):] ההוא עובדא ממש דשראן איהי אשתלימת מגרמה, אינון שראן ואיהי אשתלימת עבידתא, איהי ממש, מנלן דכתיב ותכל כל עבודת משכן אהל מועד, כגוונא דא ויכלו השמים והארץ. ע"כ. ומשמע שהמלאכה השלימה את עצמה, ולכאו' היינו הגוף הרוחני של הכלים. וגם לגבי בריאת שמים וארץ, נתבאר לעיל פ' בראשית, שהש"ת ברא גלגלו של עולם במאמר 'בראשית', והוא ששמע לקול הש"ת ועשה את אשר נצטוו בכל שאר המאורות, כמו שהמאורות תלו את עצמם בריקיע, וסובבים והולכים וכו' לקיים דברו ית', והארץ הוציאה דשא וכו'. וע"ע בפני דוד כאן דהוה שנא' ויעש ויעש, כיון דכל מלאכה נעשית מאליה, והם רק מתחילים, והיינו 'ויעש' לרמוז להקב"ה כביכול, דהוא עשה הכל].

משה רבינו החזיר לישראל באמצעות שמירת שבת את קדושת האור של העדי

"וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה'". יש לשאול מהו יהיה לכם קודש, ודי לומר שבת לה'. ויש ליישב לפי מה שהביא החיד"א בפני דוד כאן, ששמע אומרים שכל עדיי ישראל שנסתלקו זכה משה ונטלם, וז"ש ומשה יקח את האה"ל, לשון אור, שלקח כל האורות מעדיי ישראל. ואמרו המקובלים שמשה בענותנותו לא רצה ליקחם לו לגמרי רק שמורים לישראל, ובכל שבת מחזירין אותם לישראל, והן הן נשמות יתירות לישראל. וזהו ישמח משה במתנת חלקו כי אינו רוצה ליהנות מאחרים. עכ"ד. וזהו שכתוב, ויקהל משה את כל עד'ת' וגו', לשון עדי, שמשנה נטל עדיים של

שתדחה שבת

מקשים, למ"ד שמלאכת ביהמ"ק כשרה ע"י גויים מדוע סלקא דעתך שתדחה שבת, והרי אפשר ע"י גויים. ואפשר לחלק בין המקדש למשכן, שהמקדש המצוה היא בתוצאה שיהא מקדש, ואין מצוה בעצם העשיה, משא"כ המשכן. וכמו שכתבו המפרשים לחלק בין עשיה ע"י קטן, שרק במשכן נאמר איש למעט קטן, משא"כ בבנין המקדש. ולכן ס"ד לבטל תשב"ר. ועו"ל שגם במקדש יש מקומות שאי אפשר על ידי גוים, כמו ההיכל או בית קדשי הקדשים.

מדוע משה הקדים מצוות השבת למלאכת המשכן

לכאורה צריך ביאור, שהרי השי"ת הקדים ציווי המשכן ורק לבסוף צווה על השבת ומדוע משה שינה את הסדר. ויש ליישב דהתם הוא קודם חטא העגל אך כאן שהוא אחר חטא העגל והוצרכו לכפרה הקדים להם מצוות השבת שיוכלו לקיימה מיד כדי לכפר להם. ואע"פ שמלאכת המשכן תקדם לבניית המשכן, אם לא שמוצאי כפור חל בשבת באותה השנה, מ"מ די בקבלה שמקבלים עליהם לעשות, כאילו עשו. ב. עוד "ל, שקודם חטא העגל היה המשכן נעשה מאליו והיה נגמר מהרה ביום אחד, ורק עתה אחר חטא העגל הוצרכו לטרוח בעשייתו, כדי שבעשיית המשכן שהוא משכן לשכינה הק' יכופר על מעשה העגל שהיה משכן לסט"א. והתארכה עשייתו ימים רבים, והוצרך להודיע שאינו דוחה השבת. משא"כ קודם חטא העגל שלא היה צורך בזה. ג. במשך חכמה כתב, שהמשכן שקודם חטא העגל היה דוחה שבת כיוון שהיה צורך גבוה, משא"כ אחר חטא העגל היה המשכן לצרכם של ישראל, ולכן לא היה דוחה את השבת.

והנה לעיל כתיב "ששת ימים יעשה מלאכה" וכאן כתיב "תעשה מלאכה", וזה מדוקדק כמו שנתבאר בס"ד, שקודם חטא העגל היתה נעשית כולה מאליה, ויעשה קאי על אחרים משא"כ תעשה. אכן אכתי אינו מדוקדק שהרי אף כאן כתיב תעשה (בצירי) דמשמע שתעשה מאליה [דאף שלפי המקרא הוא כמ"ש, מ"מ לפי המסורת אף כאן משמע מאליה] ובמכילתא עמדו בזה, ותרצו דכשעושין רצונו של מקום מלאכתו נעשית ע"י אחרים, ומ"מ צריך ביאור מדוע דווקא הכא נקט דבר זה, ושמא בא לרמוז שאכן מלאכת המשכן נעשתה מאליה, וכ"ה

כתב באור החיים הקדוש, שכיוון שהמודה בע"ז (ל"פ אפילו רק מודה שיש בה שום ממשות של כח עצמי שנתן בה השי"ת) ככופר בכל התורה, כולה לכן הוצרכו לתקן כל תר"ג מצוות, ומשום כך נתן להם השי"ת את מצוות השבת שהיא שקולה כנגד כל המצוות. ודברי קדשו יתבארו טפי למש"כ לעיל שכאן ניתן להם המתנה הטובה של הנשמה היתירה. והנה אמרו רז"ל שהמשומר שבת כהלכתה אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו. וצ"ע שהרי אין מצווה מכבה עבירה ולא יועילו כל מצוות שיעשה למחוק את עוונותיו, ועוד מדוע כ"כ גדולה מצוות השבת ששקולה ככל התורה. והנה החמירו רז"ל שהמחלל שבת דינו כגוי לכמה דברים וכעובד

עבודה זרה. [לפי הנדמה לנו ראינו שיהודים שנכשלו בחלול שבת ביודעין, לבסוף נמצא שיש להם הרהורי כפירה ברורים. ומאידיך ראינו אנשים שהדרדורו הרבה אך מצוות שב"ק לא יכלו לחלל ח"ו, ואפשר שהטעם לפי שיש ניצוץ קדושה בליבו של כל יהודי של קשר ואהבה כלפי אביו שבשמים, ובכל יום שב"ק יש השראת שכינה בליבו של היהודי, ואז אינו מסוגל לפגוע בנזקתו עמוקה זו שהיא כואבת לו כפיקוח נפש, אלא אם בשכלו ובדעתו הסיר את הידיעה הפשוטה (שהיא נמצאת עמוק בהכרה) של האמונה, שאז השכינה הק' סרה מליבו, ומעתה נכבה אצלו אש אהבת ה' ויתכן שהתרופה למכתו היא שמירת שבת כדת, ואם הרהורי כפירה רח"ל מטממים אותו, יסיח דעת מהם, שלעולם האמונה עדין ברורה בתת ההכרה שלו. ובזכות קושי זה, ירצהו אביו שבשמים, ויזכהו לאור קדושת השבת, ובפרט שהשבת היא אותו וסימן בתוך ליבו של היהודי של האמונה. והנשמה היתירה שזוכה לה כפי מדתו, היא סימן ברור ומוחלט לכל יהודי על מציאות השי"ת, והיא הסיבה לחזק ולברר את ההכרה בשכלו על האמונה. ולפ"ז מה שאמרו שאפ"י עובד ע"ז כאנוש מוחלין לו, היינו שמכח קדושת השבת זוכה לתשובה שלמה, להיות מאמין, ולהעביר את ליבו באהבת ה', שהיא התשובה. והאמונה עצמה היא פשוטה וברורה בכל שלל ישר, ובתת ההכרה ששם הנשמה, אלא שרגשותיו ויצריו מערפלים וממאנים לחשוב על כך, ולכן האמונה תלויה ב"רגש" היהודי. ודו"ק].

המשכן שקודם חטא העגל היה דוחה את השבת

"ששת ימים תעשה מלאכה", פרש"י הקדים אזהרת שמירת שבת למלאכת המשכן לומר שבניין בית המקדש אינו דוחה שבת. ע"כ. וכתב בחי' החתם סופר, דלעיל בפרשת כי תשא הקדים ציווי המשכן לשבת, ומשום שקודם חטא העגל, המשכן היה דוחה את השבת. ע"כ. ואפשר שקודם חטא העגל, המשכן היה צורך גבוה, ואפשר שהיו שלוחי דרחמנא, ולכן דוחה שבת. משא"כ לאחר חטא העגל, שלא זכו להשראת שכינה גמורה, ובא גם כן לצורך עצמם לכפר על מעשה העגל. [ובשי"ת דברי יציב (ח"מ פח) כתב בהיפך, שאפשר שקודם חטא העגל, היתה מצות עשיית המשכן על כל אחד מישראל בפרטות, והאומנין שליוחא דידן עבדי, אבל לאחר העגל, ירדו מדרגתו, ובלצאל היה רק שלוחא דרחמנא. ואז היתה המצוה רק שיהא לכל אחד חלק בזה. ולכן כתיב, ראו קרא ה' בשם בצלאל וגו', שהוא שלוחו של מקום ולא שלוחכם].

אם מלאכת ביהמ"ק כשרה ע"י גויים מאי ס"ד

אם מלאכת המשכן דוחה יום טוב

בדברים שאין בהם עשיה ממש, כמו הבערת מזורות לצורך הסממנים, ולצורך עשיית כלי העבודה וכדו'. ולכן הוצרך משה להזהיר על מלאכה זו, שאף שכבר החלו בה יפסיקו מיד בהגיע השבת. [ולפולא בעלמא לחודי, יש להוסיף, לפמשנ"ת להלן בסמוך שמלאכת המשכן היא הסיבה לאיסורי שבת, ולכן קודם י"א בתשרי לא נצטוו כלל על ל"ט מלאכות. א"כ בשבת הראשונה עיקר מצות השבת היתה שייכת על המלאכות שכבר עשו למלאכת המשכן]. שו"ר בהעמק דבר, דתעשה מלאכה, משמע על המלאכה, וניתן להבין שאפי' להתחיל במלאכה ויגמר מעצמו בשב"ק דמותר לפי דין תורה, מ"מ במעשה המשכן אסור, שאין כבוד המשכן שיתחלל קדושת שבת על ידה אפילו בלי עבירה.

והנה במאי דכתיב, ששת ימים תעשה מלאכה, יש לשאול דהאם יש מצוה לעשות מלאכה בו' ימים. ויש ליישב בכמה דרכים. א. שמוכרח לשבות מתוך מלאכה, מצוה שתהיה בשבת שבייתה הניכרת, וזה ע"י שעושה מלאכה בו' ימים. ב. דקאי על מלאכת המשכן. ג. קמ"ל שהמלאכה תיעשה מאליה. ד. ע"פ הנצי"ב א"ש, דקמ"ל שלא יבעירו אש מערב שבת, אע"פ שמותר מדיני שבת.

מלאכה הנעשית מאליה אם מותרת בשבת

ה. ומהרי"ל דיסקין כתב, מה שהוצרך להקדים ו' ימים תעשה מלאכה, לפי דא' במדרש שנעשית בנס, שכיון שהיה נותן ידו אל המלאכה מיד היה בא מלאך ה' ומסייעו לגומרו, וא"כ הוה אמינא דשרי בשבת, כיון דשנים שעשאוה פטורים, קמ"ל קרא שבת 'שבתון', שאף המלאך לא יבא בשבת, כי אף בשמים הוא שבת. ע"כ. וע' בס' גזע ישי (מערכת א אות א) ובשו"ת כרם חמר (או"ח סי' ג) אם מותר לברוא בספר יצירה בשבת. וע"ע בשו"ת הלק"ט (ח"ב סי' צח), ובשו"ת יב"א (ח"ד יו"ד סי' כ). ובתורת משה לחת"ס (ויקהל) הביא קושיית הרא"ש (פסחים פרק ע"פ) שאם משה רבינו נסתלק בשבת, איך כתב באותו היום י"ג ס"ת. ובאח' משמע שנתכו מעצמם ע"י השבעה וכדו', ולכן הותר בשבת. ולכאז' יש הכרח גדול לדין זה, דהרי אין הקמת המשכן דוחה שבת, ובשבעה ימי המילואים שבת בכלל והוקם המשכן בכל יום, וא"ל הקב"ה הניח ידך במקומו והם הוקמו מאליה. ומוכח דע"י שהקב"ה הקימו הותר בשבת אע"פ שנראה כאלו משה הקימו, ולפ"ז יש לפרש לשון תיעשה מלאכה. וי"ל לפמ"ש בירושלמי (פ"ק דשבת) ששת ימים תעשה וגו', קרינן ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי ג"כ, מכאן שנתנים חטים לרחיים בע"ש וטוחן והולך כל השבת. א"כ

וטעם נוסף יש בזה, דהנה נודע בשם הגר"א בטעם הדבר שמצות סוכה היא בחודש תשרי ולא בחודש ניסן בעת שיצאו ממצרים, לפי שענני הכבוד נסתלקו בחטא העגל, וחזרו אח"כ בט"ו בתשרי. ובס' ה' ה' הכתב והקבלה (פ' אמוה) ביאר, שחזרו בעת שהותחלה המלאכה. אך צריך ביאור מדוע החלו במלאכה בט"ו ולא ב"ד. [ומ"ש שם שבי"ד בתשרי נטלו כל חכם לב ממה שא"ת הנה במנין ומשקל, ובט"ו התחילו לעשות. צריך ביאור למה נצרך יום שלם בשביל זה]. ושמוא יוה"כ פ' חל ביום ג' בשבת, וביום ד' הקהילים וציוה להם על השבת ומלאכת המשכן, והביאו את כל התרומה בימים ה' ו'. ותיכף נכנסה שבת קודש ולא יכלו להתחיל במלאכה, עד למחרת ביום א' בשבת שהוא ט"ו בתשרי, וכאשר החלו במלאכה שרתה השכינה. וכל זה היה מאת השי"ת, לפי שקדושת המשכן (שאחר חטא העגל) היא רק מכח השבת, וכיון שצריך שתשרה קדושה בכלים, הוצרכו קודם לשבת קודש. ויש לומר שבפרשיות הקודמות הקדים השי"ת מלאכת המשכן למצות השבת, אבל כאן אחרי חטא העגל שהוצרכו לקדושת השבת, הקדים משה שבת למלאכת המשכן.

כיצד עשו מלאכת המשכן בחג הסוכות

והנה עכ"פ מבואר בדברי הגר"א שהחלו לעשות במלאכה בט"ו בתשרי, שהוא חג הסוכות. וצ"ע שהרי הוא יום טוב. ובדוחק י"ל. א. שעשו רק מלאכות דרבנן. ב. שעשו באופן של שנים שעשאוה וכדו'. ג. לפולא דאו' בעלמא י"ל, שנחשב כמו מלאכת אוכל נפש בשבילם, שכלל ישראל כולם לא יכלו להשיב נפשם מהגעגוע של השראת השכינה שהרגישו בסיני וקודם חטא העגל, ועתה הם אפי' בלא ענני כבוד. ועתה חזרה להם בהדרגה, וגם חזרו ענני כבוד. ד. לפי מה שאמרו בזוה"ק שמלאכת המשכן השלימה את עצמה, והם רק התחילו במלאכה. אך כ"ז דוחק הוא. אלא י"ל. ה. שמלאכת המשכן היתה דוחה יום טוב. ו. שלא נצטוו עדיין על ימים טובים, אלא רק אחרי כמה וכמה שנים, אימת שנאמרה פרשת אמור.

טעם נוסף מה שנאמר בפירוש רק מלאכת הבערה

יש להוסיף בזה עוד ביאור. שהחילו קודם השבת

י"ל לששת ימים תיעשה מלאכה מעצמו, כגון הקמת המשכן שנעשית מעצמו, וביום השבת ג"כ תיעשה אותה מלאכה. כל העושה בו מלאכה יומת, אבל הנעשית מאליה ע"י השי"ת מותר בשבת, וס"ד דגם מנורה נעשית בשבת, שנעשית מאליה, אך סו"ס היה צריך להשליך העשת לתוך האש ויש בו מבעיר ומצרף ומתיך הזהב שהוא חייב משום מבשל, לכן אמר לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת לאסור מנורה בשבת. ע"כ.

אם אחרי מתן תורה עד מלאכת המשכן נאסרו בל"ט מלאכות

הנה שמירת שבת קודש אצל עם ישראל היו בה כמה שלבים. א. במצרים. שנחו בשבת מן המלאכה בשדה וכדו', והיו קורין במגילות שהיו בידם. ב. במרה נצטוו על השבת. שלא לצאת ממקומו ללקוט. ג. ושוב נצטוו על השבת בעשת הדברות. ד. ושוב נצטוו אחר יוהכ"פ ממחרת רדתו של משה רבינו ע"ה מן ההר. ונראה שבכל פעם היתה דרגה נוספת באיכות השביתה. שבמצרים לא שבתו אלא מן העבודה שעשו בשדה לצורך פרנסתם, אך בביתם היו עושים הכל. ובמרה לא מצינו אלא שלא יצאו ללקוט את המן, והיינו שלא נצטוו אלא על מלאכה אחת של שבו איש תחתיו [תחומין], או איסור תלישה או בישול. או מצוות עשה לכבד את השבת [והכינו את אשר יביאו] ולהכין הכל מבעוד יום. או איסור הוצאה מרשות לרשות. ובמתן תורה נתחדש מצוות זכור את השבת, שהוא בדברים, ולא דלא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגו'. והנה 'כל מלאכה' היינו לרבות אף מלאכת אוכל נפש, אכן יש להעיר בזה, דכיוון של"ט מלאכות לא נלמדו אלא ממלאכת המשכן, אם כן מהיכן ידעו מה הם ל"ט המלאכות. ואין לומר שפירש להם משה, שהרי היה בהר מ' יום, ומיד כשירד אחר חטא העגל עלה שוב, וכן בפעם הג' עד מוצאי יוהכ"פ [ומה שכל דיבור במתן תורה היה כולל הכל, בע"כ הוא רק באופן כללי ולא פרטי כ"כ, או שעכ"פ שכחו דינים אלו, ועכ"פ שכחו הפרטים, שאל"כ לשם מה לומד אותם שאר מצוות התורה הקדושה בכל אותם שנים].

ופשוטו של מקרא, דמש"כ בפרשה זו "ששת ימים תעשה מלאכה וגו'", קאי על מלאכת המשכן, ואהא קאמר קרא דביום השביעי קודש, פי' שלא יעשו מלאכת המשכן. וא"כ שמא רק כאן נתפרש דין ל"ט מלאכות. והוא חידוש גדול שממתן תורה עד מוצאי יוהכ"פ לא היה איסור ל"ט מלאכות, ורק עתה נתפרש להם כוונת השי"ת מהו "כל מלאכה"

שאמר להם במתן תורה, אך קודם שצווה השי"ת לומר להם הפירוש, לא נאסרו בזה. או שבא לאסור מלאכת אוכל נפש. וצל"ע בזה. ולא באנו אלא להעיר. [וע"ע בפרשת בא (יב, טז). ובפרשת יתרו (כ, ט).] ושו"ר שבמכילתא איתא דעת ר' נתן [לגי' הרמב"ן] שהכתוב כאן בא לאסור מלאכת אוכל נפש בשבת. ויש לעיין אם הוא רק ילפותא בעלמא, או שרק עתה נאסרו בזה, ומה שנאמר קודם מתן תורה 'את אשר תאפו', אפשר שהוא רק מצווה בעלמא להכין הכל מבעוד יום משום כבוד שבת. ולא שכבר אז היה אסור לאפות ולבשל בשבת. וצ"ע. [ובדרך פלפול יש ליתן טעם בזה, דהנה השבת היא זכר למעשה בראשית, שכמו שכביכול השי"ת עשה מלאכה בשהה ימים ושבת ממלאכה ונח ביום השביעי, כך ציוה אותנו, ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי וגו'. ולכא' מה דמות נערוך ממלאכת שמים וארץ למלאכות קלות שלנו. ועוד, שמעשה בראשית נעשה בעיקר כדיבור, וכמ"ל בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צאם. (אלא דכתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים. וגם האדם יתכן שלא נעשה דיבור). אולם עתה שנצטוו על מלאכת המשכן, הרי המשכן היה עולם קטן, שהיה גלום בתוכו כח ושרש של כל הבריאה, ובצלאל היה יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, וכאשר עשו מלאכת המשכן בל"ט סוגי המלאכות שהיו שם, אזי שייך יותר מצות שביטה מכל סוג מלאכה. ולכן נצטוו על זאת דוקא אחרי הצייוו על מלאכת המשכן. ומעתה מה שלמדנו ל"ט מלאכות שבת ממשכן, אין זה רק לסימן בעלמא, אלא המשכן הוא הוא "הסיבה" לאיסור ל"ט מלאכות. ודו"ק].

ודע, שאפשר לומר גם לאידך גיסא, שקודם שנצטוו כאן על השבת, היו אסורים מדאו' בשבת גם במלאכה שאינה צריכה לגופה, שלא נתחדש דין מלאכת מחשבת רק כאן, ולא במרה שנצטוו על השבת. עיין בפני יהושע (שבת מו:) שנראה לומר דלר"ש דמלאכה שא"צ לגופה פטור עליה, היינו דוקא מחיוב חטאת, כיון דליכא איסור סקילה במזיד, דקרא דכל העושה בו מלאכה יומת נסמך למלאכת המשכן דכתיב ביה מלאכת מחשבת. וכדאיתא בחגיגה (י) דמה"ט קרי לה כהררים התלויים בשערה. אבל מ"מ מודה ר"ש דאסור מדאורייתא משום לאו דלא תעשה כל מלאכה שנאמר בסיני קודם מלאכת המשכן. ובסנהדרין (יז) אמרי' שנצטוו על השבת במרה. וא"כ אין סברא לפוטרו משום מלאכת מחשבת שלא נאמר עד הקמת המשכן. ועוד דאפי' במלאכת יום טוב שנצטוו בפרש' החודש הזה לכם, סתמא כתיב כל מלאכה לא יעשה בהם. ומהיכא תיתי לחלק במשאצ"ג בין שבת ליו"ט. עכת"ד. ובדברים אלו תמך הגאון שפת אמת (שבת טז:) ע"ש. ועפ"ז יישב הפנ"י קו' התוספות שם. וא"כ שמא התוס' פליגי בזה. [וע"ע בשוואל ומשיב קמא (ח"ב סי' סב) שכתב בפשיטות דמשאצ"ג אסורה מה"ת, אלא שי"ל דנקט הכי לדי' הרמב"ם דמחייב במשאצ"ג, ובאמת אין זה דעת רוב הפוסקים. ועי' בקונט' פלפול חריפתא שנדפס בסוף תשו' הר"ן (ע' משאצ"ג) שכתב,

דהא דקי"ל לפטור במשאצ"ג, היינו מחיוב חטאת, אבל אכתי איסור דאוי' מיהא איכא. וציון לס' עצי' בשמים (סי' רסה). והובא כ"ז בשו"ת יבי"א (ח"ד א"ח סי' כו)].

אם מלאכת המשכן היא סיבת האיסור של ל"ט מלאכות בשבת, או רק סימן

[ממהדורא אחרת]. יש לעיין אם מלאכת המשכן היא היא הסיבה לאיסור ל"ט מלאכות בשבת, או שהיא רק סימן בעלמא לידיע מהם המלאכות שרצון השי"ת שייאסרו בשבת. [ונפ"מ לגבי התולדות, שאם עצם היות האבות במשכן הוא סיבת האיסור, אי"כ צ"ל שלא נאסרו התולדות אלא מחמת שיש בהם מעין מה שיש באב. אבל אם מלאכת המשכן הוא רק סימן בעלמא, א"כ יתכן שהתולדות הם חיוב עצמי, ואין מעלה עצמית לאב על התולדה. וראה בתוס' (ב"ק ב.) שנסתפקו אם צריך להתרות על התולדה בשם של האב]. ואף שמשברא הוא תמוה לתלות את סיבת האיסור של מלאכות שבת מחמת היותם במשכן, יש להטעים את הדבר בדרך של אגדה. דהנה מה שייך לצוות אותנו על שביתה ממלאכה, והרי השי"ת לא טרח כלל במלאכה, ועוד שלא עשה מעשה, אלא רק בדיבור או ברצון בעלמא תיכף נהיה מאמרו ורצונו. ואין זה שייך למלאכת בשר ודם ושאר כל הברואים, שהיא רק על ידי מלאכה. וצ"ל שענין מלאכה אינו מצד העושה, אלא מצד התוצאה, שלא יעשה מצידו דבר שמביא יצירת דבר מחודש. אך אכתי הלא לא שייך שום בריאה, שרק השי"ת ברא בריאה אמיתית, יש מאין, אבל אנחנו רק מחברים דברים ולא יוצרים. אולם האמת שבמלאכת המשכן נתחדש להם כח מיוחד מאתו ית' ליצור דבר חדש, כמו עולם חדש, והם בראו עולם קטן רוחני וגשמי, שבו יש ריכוז של כל העולמות כולם מריש ועד גמירא, ובריאה כזו היא באמת דומה למעשה שמים וארץ. ולכן בצלאל היה צריך לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ. ולכן לא נצטוו על איסור מלאכה בשבת של ל"ט מלאכות רק אחרי עשיית המשכן, כמ"ש בס"ד במק"א. ונפלא בס"ד.

יתכן שפרשת מלאכת המשכן נאמרה לישראל בשבת

בילקוט כאן: ויקהל משה, מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד, אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר כדי שיהא שמי

הגדול מתקלס בין בני, מכאן אמרו משה תקן להם לישראל שיהיו דורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות החג בחג, אמר משה לישראל אם אתם עושים כסדר הזה הקב"ה מעלה עליכם כאילו המלכתם אותי בעולמי. ע"כ. וקצת קשה איך מוכח מכאן לענין לדרוש הלכות חג בחג. וצ"ל שהוא רמז בעלמא מיתורא דקרא. אולם יתבאר יותר לפי מה שכתב בספר מעשי ה' (מעשי תורה פי"ד ס"פ תשא) יתכן ששבת היה, ומשה רצה לדרוש להם הלכות שבת ולכן הקהילם, וזהו שאמר אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, שהם אמרו כל אשר דבר ה' נעשה, והוא אמר להם שהקב"ה ציוה לדרוש בשבת שלכן ניתן שיעסקו בתורה, כמו שאז"ל (בר"ד יא, ח) שבת יהיה בן זוגך. ע"כ. גם במדרש יהונתן (ויקהל) הביא מהזית רענן, דלמה כתיב ויקהל משה ולא כתיב הקהל בחצוצרות או בשופרות, ומתרץ דאותו יום שבת היה ואסור לתקוע בשבת. ע"כ. ולפי זה מלאכת המשכן התחילה רק אחרי שמירת שבת של עם ישראל, שמכח קדושת השבת זכו להשראת השכינה שמכחה יכלו לבנות את המשכן בקדושה ובדעת ובתבונה כראוי. [אמנם כיון שהתורה ניתנה בו' ניסן שחל ביום שבת, אם כל החדשים הבאים מלאים, אזי מחרת יוה"כ פ' חל ביום ו' בשבוע, ותיכף נכנסה שבת קודש].

ריבוי המצוות לאין ערוך שיש בשמירת השבת

"אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם". יש לשאול. א. הלא אין כאן רק מצוה אחת, מצות השבת, ולמה נקרא בשם דברים לשון רבים. ב. למה נאמר לעשות אותם, אחרי שאין זה רק בשב ואל תעשה שלא לעשות מלאכה בשבת, ומצות זכור ושמוור לא נאמרו כאן, אלא בעשרת הדברות. והנה יש לחקור: א. האם מי ששבת ולא עשה מלאכה בשבת, נחשב למצוה גם מבלי שיזדמן לידו מלאכה ולא עשאה, שבכל המצוות כולם אם ישב ולא עבר עבירה בעת שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנו, נותנים לו שכר כעושה מצוה (קידושין ט:). אבל במצות שבת אפשר שהמצוה היא לשבות בשב ואל תעשה. וכיון ששובת מכל מקום מקיים מצוה. [וכעין זה חקרו האחרונים לגבי תשבתו בחמץ]. ואל תתמה איך יקיים מצוה מבלי שום מעשה, על זאת יש לומר דדי שיעשה מלאכה בששת ימים. ב. ועוד יש לחקור, דשמוא כאשר שובת בשבת, אזי גם המלאכות שעושה במשך כל הששה ימים נחשב למצוה (קצת או רבה), כיון שרק על ידי שעושה מלאכה בו' ימים, ניכרת שביתת שבת, ונמצא שזה מכשיר למצות שביתת שבת. ג. ועוד יש לחקור,

דשמה כל ל"ט מלאכות נחשבים כמו כן לל"ט מצוות, ונמצא שמקיים ל"ט מצוה בשביתתו. ד. ועוד יש לחקור, שאפשר שמצות שביתת שבת היא מצוה בכל רגע ורגע, ולא שהמצוה היא שתעבור עליו שבת אחת של כ"ד שעות מבלי שום מלאכה.

למה נשנה שוב פרשת תרומת המשכן

הנה איתא בזוה"ק (ח"ב רכד), מאי העשוי, ראה הקב"ה כאשר נתנו ישראל זהב לעגל, והקדים להם זהב זה לרפואה, שהזהב הזה שהיה עמם, קדם לזהב שנתנו לעגל, שכל זהב שהיה עמם ונמצא עמם נתנו אותו לתרומת המשכן. וראיה שלא מצאו זהב לעגל אלא מנזמים שבאזניהם. ע"כ. ומבואר שפרשת תרומה נאמרה במקומה קודם מעשה העגל, ומיד הקדישו ישראל כל זהבם למשכן, וזו היא עשייתו שעשאוהו קדוש. ע"כ. ולפי זה יש לבאר מדוע נשנתה שוב פרשת תרומת המשכן, כיון שבפרשת תרומה תצוה, קאי על המשכן שקודם חטא העגל. ואילו בפ' ויקהל פקודי קאי על המשכן שאחרי חטא העגל. ומעתה כיון שיש כמה שינוים בלשון הכתוב, יש לנו לדקדק בזה, שיתכן שהחילוק הוא בין קודם חטא העגל לבין לאחריו. ודוגמא לזה, בפ' תרומה נאמר "ויקחו לי תרומה וגו', תקחו את תרומתי וגו', ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". ובפרשת ויקהל נאמר "קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' וגו'".

ויתכן לפרש, שמתחלה המשכן היה צורך גבוה, שלרוב קדושתם שזכו במתן תורה, כביכול היתה רצון עצום בשמים לרדת לשכון בתוך ישראל. ולכן נאמר: ויקחו לי תרומה. וכן: ועשו לי מקדש. ואפשר שאז לא היה נצרך שתיעשה המלאכה מאליה, אלא היו חכמים ונבונים מאד, וכמו שהשי"ת לימד את משה כיצד לעשות הכל וגם את המנורה. שכך היה הרצון הראשון שיוכלו לעשות הם בעצמם הכל, שיכלו להשיג את החכמה העמוקה שהיתה נצרכת לזה. ומה שמשה נתקשה בכמה דברים בפרט במנורה, היה מצד חסרון כללי בעם ישראל. אמנם יתכן שמאיך קודם חטא העגל, היתה סיעתא דשמיא נפלאה יותר, שהכל היה נעשה בתכלית הזריזות (כאילו יד המשכן מן השמים), וכל אחד יכל לעשות בעצמו, ולא היו נצרכים לא לבצאלל שיעשה עמם ולא למשה שיעמוד עם גבם ויכוונו. והיה מתקיים פשט הכתוב, ועשו לי מקדש (ותיכף) ושכנתי בתוכם, ולא רק לאחר חמש וחצי חדשים בר"ח ניסן.

ויש להוסיף, שרק אחרי חטא העגל, בכדי לכפר על

ולפי המבואר, יש צד לומר שבכל רגע ורגע ששובת ממלאכה בשבת, אע"פ שלא נזדמנה מלאכה לידו, מקיים מצוה, ולא רק מצוה אחת אלא ל"ט מצוות, ובכל רגע ורגע, ובכל שעה יש 3600 שניות. ובמשך כ"ד שעות הם סך: 86,400 מצוות (אם לכל שניה מצוה, ואפשר ביותר, או בפתח, שתת"פ הלוקים בשעה קרוב ל-3 שניות לכל רגע. ורגע כמימריה הוא אולי שליש שניה). שמקיים אותם כל יהודי בכל שבת. ועוד יתכן שגם המלאכות שעושה בששת ימי המעשה, יש בהם קיום של מצוה, שהם גורמים לשביתת שבת, ושתהיה שביתה הניכרת. אלא שכל זה רק בדרך אפשר. ואכן עוד חידוש מופלא מצינו באוהה"ק (פ' תשא), שמי שמקבל עליו שישמור את השבת כבר נחשב כאילו שמר את כל השבתות מימות עולם. וז"ל: "ושמרו בני ישראל את השבת", פ"י, כשישמרו אפילו שבת אחת, ואפילו רק יסכימו בדעתם לעשות מצות השבת, מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו לדורותם. ולפי זה יהודי ששמר אפילו שבת אחת ומת, אין מנכין לו משכר העולה לו אם היה שומר לדורות עולם. (מכילתא). ע"כ.

[ולענין הלכה: בשו"ת בית שער (או"ח סי' קמג) נקט שאפי' עשה מלאכה לצורך פקו"נ, הפסיד מצות שביתה. ובס' דברי ירמיהו (ברמב"ם שבת ריש פ"א) נסתפק בזה. וגם חקר אם שייך שביתה ממלאכה אחת, שלכא"ו רק אם מכוין לשבות ונמנע שמסלק עצמו ממלאכה, שרק שבת ויו"ט המונעים אותו מלעשותה, שייך קיום המצוה גם בשב ואת. ונמצו נמנעת רק ממלאכה אחת, ולא באו לידו על ל"ט מלאכות, ולכא"ו קיים המצוה. ושמה אפילו כשעבר על מלאכה אחת, אם מונע ממלאכות אחרות מטעם שבת ויו"ט, קיים המצוה. ונפקא מינה גם למחלל שבת לצורך חולה שיש בו סכנה. ע"ש. אכן בשו"ת מעשה ניסים (סימן ט) כתב, שהעשה של שביתה ממלאכה ביו"ט או מעבודת הארץ בשביעית, נמצא לעצמו ובכל זמן פעל מלאכה הוא מקיים עשה. ומשמע לכא"ו שהעשה הוא בכל פעם ופעם ולא עשה אחד לכל השנה. ובאגרא דכלה (א' אמות) כתב, שיש לדון נמנעת שמה שבא ואל תעשה, כיצד יחשבו למצות עשה, כגון שביתת שבת ובשביעית. וצ"ל שלא יחשבו לעשייה זולת בהצטרפות העשייה הקודמת להם בימים המותרים. ולכן בעת העשייה יחשוב בלבבו, היום אני עושה מלאכה זו כי עדיין לא נאסרה בגזירת הבורא. וכשיגיע יום האסור אשבות. ואז עשיית המלאכה הלזו למצוה יחשוב, כאילו עשה מצות עשה מעשיות בפועל ממש, ונגמרת המצוה כשיגיע יום האסור וישבות ממלאכה. וא"כ מצות שביתת שבת מתחלת תיכף בעשיית המלאכה בשבת. ימים ולמדות עשה יחשוב, ונגמרה המצוה עשה זו בהגיע עת האיסור וישמור את עצמו בלא תעשה שלא יעשה כל מלאכה. עכ"ל. ובמכילתא דרשב"י (שמות כ. ט) איתא, ששת ימים תעבוד, ר' אומר הרי זו גזירה אחרת, שכשם שנצטוו ישראל על מצות עשה של שבת, כך נצטוו על המלאכה. ר' אלעזר בן עזריה אומר, גדולה מלאכה שלא שרתה שכניה בישראל עד שעשו

חטא העגל הוצרכו ליתן כספם וזהבם בשביל לעשות משכן לשכינה הק', וכן לטרוח הרבה כמה חדשים בעשיית המשכן ובגדי כהונה וכו'. כדי שיהיה להם לכפרה. ומ"מ איתא בזוה"ק (נח עד. פקודי רכב): שהמלאכה נעשתה מאליה, שכיון שהתחילו במלאכה המלאכה השלימה את עצמה (כאילו יש לה נפש ודיוק). וי"ל שגם בחטא העגל היה כן, שהשליכו לאש ויצא מאליו, לכן אין צורך לטרוח כ"כ. ולכן בית המקדש השלישי ירד מן השמים, כיון שאז כבר יתוקן חטא העגל לגמרי. ונפלא בס"ד. ויש לשאול דכיון שהמלאכה הושלמה מאליה, בכל כלי וכלי שעשו, א"כ למה לקח להם חדשים ויותר לעשות את כל מלאכת המשכן. וצ"ל שהשקיעו זמן רב בלימוד דיני ופרטי המצוה בדקדוק, ואחרי כן בכוונתיה של המצוה, וגם בשעת העשייה, הוצרכו לצרף כוונות של צירופי אותיות שנבראו בהם שמים וארץ.

מדוע בפרשת ויקהל נאמר שמן למאור ולא שמן בלא ו'

עוד יש לבאר מה שכתוב: "ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים". ואילו לעיל בפרשת תרומה כתיב שמן בשמים ואבני שהם, בלי ו'. גם לעיל כתיב שמן למאור. חסר. וכאן כתיב למאור. מלא. והנה כאן כתיב קחו מאתכם תרומה לה', ואילו בפ' תרומה כתיב ויקחו לי תרומה, תקחו את תרומתי. ואפשר שקודם חטא העגל, השמן והבשמים וכו' שלא היו בידם, היו יורדים מן השמים לגמרי, ולא היו צריכים לבא מממון הציבור דוקא, דלא כתיב קחו מאתכם, פי' משלכם. ולכן הופרדו השמן וכו' משאר התרומה. [וכתיב למאור, חסר, שלא היה כלל להאיר רק לכבוד. משא"כ אחר חטא העגל, שהוצרך להאיר לכהנים]. לא כן עתה שהיו צריכים לקחת משלהם, ולא ירד מן השמים רק אחרי שנצטערו הנשיאים, וקנו אותם, והקנו לציבור. ונמצא כל הדברים שווים בגדר אחד. (ראה כע"ז באוה"ק לה, ים). וכע"ז יש לומר עוד, שקודם חטא העגל שהיה המשכן כביכול כעין צורך גבוה, ודי היה לשתף אותו מעט בעשייה כדי שיהיה לנו זכות, אבל החזקת המשכן, כביכול מוטלת היא כלפי שמיא. ולכן בגדי הכהונה ושמן המשחה ושמן למאור וכו', היו באים לגמרי משל גבוה.

השכינה שרתה בלבם של ישראל ומשם למשכן

והנה כתב האלשיך (פ' כי תשא) "ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוכו של כל אחד

ואחד, כי היכל ה' הוא האדם וממנו יתפשט אל המשכן. ע"כ. גם בשפתי כהן (שמות כה, ח) כתב, ועשו לי מקדש, לא אמר משכן אלא מקדש, לומר אם יקדשו עצמן יהיה כל אחד מהם מרכבה לשכינה, זהו ושכנתי בתוכם ממש, לזה אמר ועשו ולא אמר ועשית. ע"כ. וצריך ביאור דא"כ משכן למה לי. ואפשר שע"י שישכון ניצוץ קדוש בתוך ליבו של כל אחד ואחד, ואח"כ יכוונו כולם ליבם אל מקום המשכן והמקדש, אזי יצטרפו יחד כולם, ותרבה העוצמה מאד, עד כדי השראת שכינה שלימה. ועכ"פ אפשר שעיקר דרגה זו היו זוכים לה קודם חטא העגל. [ראה במדרש (לה, ג) שהיו כמה סיבות למשכן: אמר הקב"ה, אתם צאני ואני רועה, עשו דיר לרועה שיבוא וידור ביניכם וירעה אתכם. אתם כרם ואני שומר, עשו סוכה לשומר שיבוא וישמור אתכם. אתם בני ואני אביכם, כבוד לבנים כשהם אצל אביהם, וכבוד לאב כשהוא אצל בניו].

קדושת המשכן רק מחמת קדושת שמירת השבת. וביאור ענין קדושת שבת

כתב האלשיך הקדוש (פ' כי תשא) בביאור ענין קדושת שבת קודש: שבשבת קודש יש שתי בחינות רוחניות משני שמותיו ית' (זוה"ק יתרו פח), ומחמת שנפשות בני ישראל חלק אלוה ממעל, לכן בבא השבת, שמתעוררות ומתרבות בחינותיה ומשפיעות אל כל מקומות קדושה, בפרט נשפע לנפש כל איש ישראל לתוך פנימיות נפשו, אור גדול מאד מאיכות נפשו, וזהו נפש יתירה. והנפש יתירה היא חלק אלוה ממעל למעלה מאיכות נפשו, מעולם שכולו מנוחה ואין בו שום יחס בחינת מלאכה, [ולכן העושה מלאכה בעוד שהנפש יתירה היא בקרבו, פוגם וקוצץ שורש נפשו ממקורה ומיד הוא נכרת]. ועל ידי הנפש יתירה, מתאחזת נפשו עם קונו בחוט חסד משוך ממנו ית' אל תוך נפשו. כמ"ש 'ביני ובין בני ישראל'. והמכבד את השבת בהתענג בו לשמה, ועסוק בו בתורה ונמנע מכל דברי חול, מוסיף התעוררות והתרבות הארה בבחינות השבת, כאלו הוא עושה את השבת.

ובזה יבואר ענין אכילת עונג שבת, דהלא אנחנו האוכלים ואנחנו השותים. אלא שהנפש יתירה היא מאיכות גדולת קדושת השבת, ומה שאנו אוכלים לשם קדושת שבת, מלבד מה שהיא מתקיימת בנו ע"י האוכל, גם ע"י הכוונה לכבוד שבת העליון, הוא כאלו את השבת עצמו אנו מכבדים ומענגים, שאור הכוונה עולה למעלה ראש. וזהו, וקראת לשבת ענג, שתשמח ותגיל בלבך כאילו השבת עצמו הוא העונג, שתתענג בו בכוונתך. ועל זה נאמר אך את שבתותי תשמורו,

נדיבות לב, ועשו מעשיהם בזריזות וחפזה בהתלהבות מתמדת, והרי בשביל להעמיד גבאים צריך לעשות סדר, מי יהיה גבאי ומי יביא תרומה, אבל לא כן היה אלא תיכף ניגשו כמה אנשים למשה להיות גבאים ליטול את התרומה, אותם שהרגישו בליבותם שרוצים הם בתפקיד זה. ושאר כל ישראל רצו לבתיהם בתכלית הזריזות להביא תרומה, וחזרו תיכף, והכל נעשה בהתלהבות דקדושה מבלי מחשבת חימוץ אשר מקררת את ההתלהבות, וכך היה משך כמה חדשים עד שסיימו את העבודה. וכח ההתלהבות דקדושה הזו, גרם לעורר אהבה אדירה לאביהם שבשמים, שמכחה ירדה השכינה לשרות במעשה ידיהם ולשכון בארץ. ולכן יצאו מלפני משה, ודלגו על שורת דרך ארץ שלא לצאת מלפני הרב מבלי נטילת רשות, ומבלי להפנות גב לרב, לרוב ההתלהבות דקדושה שאפפה אותם, מבלי שום מחשבה. ואף אם אסור לעשות כן משום כבוד רבו, סמכו על כך שהנה עוד רגע קט הם חוזרים לפניו בתכלית הזריזות, וכאילו לא יצאו כלל מלפניו. ודו"ק. ומכל זה יש לנו ללמוד, שכאשר יש לאדם מחשבה טובה בדבר שבקדושה, ידאג לבלי לחשוב שום מחשבה, אלא תיכף יתלהט להשלים הדבר. וכאשר כוונתו טהורה לכבוד השי"ת, אזי תשרה השכינה במעשה ידיו, ויהיו נצחיים.

כיצד זכו ישראל לנצח את כל העליונים לזכות שתרד השכינה אצלם

והנה כתיב: "ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה ויבאו כל איש וגו'". צריך ביאור למה הוצרך הכתוב לומר שיצאו, הלא די לומר ויבאו וגו', ופשיטא שיצאו כדי לבא. ועוד דמהו הדגשת הכתוב "כל עדת", וכן "מלפני משה". והנה נודע שעיקר המשכן לא היה הגשמי, אלא הלב הטהור של עם ישראל. וכמו שבארו בזה מ"ש "אפריון עשה לו המלך שלמה" [מלך השלום שלו], מעצי הלבנון, עמודיו עשה כסף וגו' [הכתוב תמה וכי זהו כבודו של השי"ת. אלא:] תוכו רצוף אהבה מבונת ירושלים. פי', הלב הטהור שהיה מונח בתרומה, כמ"ש יביאה את (פי' עם) תרומת ה', שהוא הרצון ואהבת השי"ת שבערה בליבם, שרצו להתקרב אליו ית', וכשאדם נותן מן ממונו הרי ליבו אצל ממונו נמצא שליבו נמצא בתוך המשכן. וגם עיקר המשכן היה בליבותם, כמ"ש ושכנתי בתוכם. והמשכן היה לצירוף הלבבות יחד.

והנה בכדי שיזכה האדם להשראת שכינה בתוך

לבלי יקשה בעיניך למה לא תדחה שבת מפני המשכן, שבו תשרה שכינה. אלא שהשבת איננה רק להבטל ממלאכה אות זכר לחידוש העולם, שא"כ היתה נדחית מפני המשכן, אלא יש בה נפש יתירה, שהוא דבר פנימי המקשר ביני וביניכם, מעין היותכם היכל לשכינתי, וא"כ כיון שהמשכן אין השראת שכינה בו מצד עצמו, כי אם באדם, כמ"ש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, כי היכל ה' הוא האדם וממנו יתפשט אל המשכן. א"כ איך בשבת שהאדם הוא היכל ה', יעשה מלאכה במשכן שהוא מצד עצמו אין בו שכינה אלא ממה שנמשך לו מן האדם. שרק ע"י היות האדם היכל ה' נמשך אל המשכן. עכ"ד האלשיך הקדוש. [ומהרח"ו בס' עץ הדעת טוב הקשה, מדוע אין המשכן דוחה שבת, שבא לכפר על העגל, והוא להשראת שכינה, אלא שנעשית מאלוה, ועליונים ותחתונים סייעו, ובצאלא היה רק בן ד' שנים, וא"כ מה יתן ומה יוסף אם תעשו מלאכת המשכן אינו רק לשתקבלו שכר לשיתכפר לכם מעשה העגל, אמנם אני ה' עושהו כל, וא"כ מה יתן ומה יוסף אם תעשו מלאכת המשכן בשבת. ועוד "היה לכם קודש", פי', כי השי"ת שהוא קודש האמיתי, ביום זה משרה שכינתו על ישראל אף אם אין משכן בנו. ואם מצד לכפר מעשה העגל, שבת שבתן לה', פי' שהשבת מעידה על האמונה וכופר בע"ז].

האם אדם היה רשאי להתנדב לתרומת המשכן מבלי רשות אשתו

כתב רבינו יהודה החסיד בס' גימטריאות (פ"ו ויקהל), "יביאה את תרומת ה'", אין אדם רשאי להתנדב בלא רשות אשתו, וזהו "כל נדיב לבו יביאה", לבו ולבה לשם ה'. וזהו שכתוב "ויבאו האנשים על הנשים", פירוש, עם הנשים. "יביאה" בגימטריא הוא היא. "ויבאו האנשים על הנשים, כל נדיב לב הביאו", בגימטריא הן האיש ואשתו יביאו. ע"כ. וזה חידוש גדול, שהרי הוא בעל הבית והכל שייך לו, ומה צריך רשות מאשתו. ושמה קודם מתן תורה הנישואין היו בגדר שותפות, ולא בגדר קנין כזה שהאיש קונה את האשה. דעכ"פ לא היה נוהג בהם הדין של מה שקנתה אשה קנה בעלה, ולכן היה צריך רשות. וגם אחרי מתן תורה, עדיין לא נצטוו בכל המצוות, אלא כל מצוה ומצוה בזמנה. שו"ר בבעל הטורים (לה, ה), "יביאה", פירוש שלא יביא משל תכשיטי אשתו אלא מרצונה (עיין ערכין דכ), לבו יביאה. גי', לב הוא והיא.

התלהבות דקדושה בלי החמצת המחשבה, הביאה את השראת השכינה

נראה שתיכף כששמעו ישראל את דבר ה' אשר ביד משה, מיד להטה בהם אש קודש טהורה של

המשכן. וכן נתנו את כל תכשיטיהים, כי אין להם שום חפץ והנאה, כמו התענוג של קרבתו ית'.

עם ישראל יצאו מלפני משה תיכף ורצו להביא קודם שמושה יביא כל התרומה משלו

"ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה", כתב באור החיים הקדוש כמה חידושים. א. שיצאו כולם כאחד בזריזות להביא ולא היה בהם אחד שנתעכב מחבירו. ב. שיצאו מלפניו קודם שיתן להם רשות לעמוד מלפניו. (ע' ביומא נג, שאין רשות לתלמיד לעמוד מלפניו רבו אלא עד שיתן לו רשות). ג. שנתכוונו להקדים לבל ילך משה ויקדים להביא כל הצורך משלו, כי עשיר גדול היה, וחשק גדול הוא בעשות מצות ה'. ע"כ. אמנם האמת שמושה רבינו לא יכל לתת, וכמ"ש במדרש (והוא ג"כ בפ"י הרא"ש כאן), כשאמר הקב"ה למשה על מלאכת המשכן היה סבור לעשות הכל הוא, א"ל הקב"ה לא כמו שעולה על לבר, אלא אותו צדיק שנהרג על העגל דהיינו חור יבוא בן בנו ויעשנו לכפר המשכן על אותו מעשה. ובמדרש מפורש יותר, שאמר לו הקב"ה אין דרך מלך לעשות, אלא הוא אומר ואחרים עושים.

האם אכלו סעודת הבוקר פת שחרית קודם שהביאו נדבה

כתב רבינו יהודה החסיד בס' גימטריאות (פ"ו ויקהל אות ט) "והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר", מלמד, שלא יאכל אדם קודם שיתן נדר צדקתו. לכן, "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר" (ויקרא ט ט), שאם נדר לצדקה, שיביא לבוקר.

האם קודם הנתניה היו צריכים להקדיש בדיבור כמו בקרבן

כתב בשפתי כהן (לה, ז), מה שאמר "זה הדבר לאמר", לפי שאמר משה לישראל הקב"ה רוצה שתעשו נדבה קודם שתביאוה, כדי לתת לכם שכר על כל דיבור ודיבור, ועל כל אמירה ואמירה. ואם שמעו אחרים והתנדבו גם הם ואמרו, יש להם שכר על אמירתן, ולא על האמירות לבד אלא אפי' על ההרהור. ואמר קחו מאתכם, לומר שמיד אחר האמירה תהיה המעשה שהיא הקיחה שלא יארע שום עיכוב ונמצא עובר על לא תאחר לשלמו. [ולהלן כתב קודם אמר קחו מאתכם תרומת ה', ואילו אחר כך אמר "את תרומת ה'", לפי שאחר שהפרישה נקרא תרומת ה'].

האם אפשר לעשות שליח שיוליך את תרומתו

ליבו, צריך לבאר בדרך משל, למלך שמוולך כבר כמה שנים בכבוד והדר וממשלה לאין שיעור. ופתאום בא אליו ידיד נפש עני ודל, אשר מבקש מן המלך לסור אל ביתו, ויהי היום וביקש מן המלך שיעזוב את ארמונו, ויבא לדור בכפר העלוב שלו, כי אינו יכול להפרד ממנו מרוב אהבה. והנה בשביל שישמע המלך בקשתו, צריך שתהיה כאן אהבת נפש הדדית בכל לב, עד שהאהבה תנצח ותקלקל את השורה. ומצד העני צריך שתהיה אהבה כזו שמוכן לוותר על הכל הכל בשביל לזכות לתענוגו הגדול של אהבת המלך שהכל הבל וריק בעיניו כלפי אותה אהבה, ועזה כמות אהבה. ואז האהבה היא הדדית, שגם המלך מוכן לעשות הכל ולדלג על הכל, מתוך אותה האהבה. והנמשל, הוא כאן שאחר חטא העגל שכבה מליבם תבערת אש אהבת השי"ת, שזכו לה בעת שזכו לשמוע את קול השי"ת, ומחמת התענוג הסכימה נפשם למות, ונדבקה באור השי"ת. ועל ידי תפלות ותחנונים במ' יום של חודש אלול ועשי"ת, זכו לתקן. אך עדין נצרך לתקן עוד. ותרומת המשכן ועשייתו היו חלק מהתיקון, שהנתניה והטורח מוכיחים על האהבה, וגם מחזקים ומאמצים את האהבה.

ומעתה הוצרך כאן כמה דברים: א. שירוצו תיכף ומיד מבלי להתמהמה אף רגע אחד, כמו אדם שנס על נפשו, ואינו מחשב שום חשבון שיכלי, כי הכל הבל כלפי הצלת נפשו. כך היא אהבת נפש, שמקלקלת את השורה. ולא גרע מאדם שמצא ברגע אחד של רב של מלייארדי דולרים שרץ תיכף ומיד לזכות בו. ב. שיסכימו לתת את כל ממונם בשביל זה. שהרי אין להם כל חפץ ותענוג אחר בעולם, זולת התענוג של קרבתו יתברך. ג. שתשווקה זו תהיה בכל ישראל, שבשביל השראת שכינה שלמה צריך עם ה', שהם ס' רבוא. [המשך בסמוך].

יצאו כולם כאחד בזריזות ולא היה בהם אחד שנתעכב להביא מחבירו

לזאת מודיענו הכתוב. א. שיצאו תיכף ומיד ברגע שסיים משה את דבריו. וחזרו תיכף ומיד. הכל בתכלית הזריזות. ויתרה מזו כתב באור החיים הקדוש: שיצאו כולם כאחד בזריזות ולא היה בהם אחד שנתעכב להביא מחבירו. מלפני משה. בלא ליטול רשות ללכת. אי נמי נתכוונו להקדים לבל ילך משה ויקדים להביא כל הצורך משלו. ב. וגם החלק הב' היה שם, כדאיתא בזה"ק: שכל הזהב שהיה עמהם ונמצא ברשותם נתנו למלאכת

שתרם למשכן למשה

כתב בשפתי כהן (לה, ה) "כל נדיב לב יביאה", הוא בעצמו, ולא על ידי שליח, להראות הנדיבות והזריזות בעבודתו יתברך. ועוד להראות חיבתו, כי עיקר העבודה הוא בשמחה.

הביאו כל הזהב והתכשיטים שהיו להם

"ויבאו האנשים על הנשים, כל נדיב לב הביאו חח וזם וטבעת וגו' כל כלי זהב". יש לבאר שהנשים נזדרזו יותר, ובאו ראשונים. והאנשים הוצרכו לעמוד מאחריהם. לפי שהיה ליבם זך יותר (או שזכו להשראה רוחנית יותר שמכחה נזדרזו יותר), שלא היה נתנו זהב לעגל. וע' ברמב"ן. וצריך ביאור לשם מה פרט הכתוב חח וזם וכו', והלא מסיים הכתוב כל כלי זהב. וצ"ל שנתנו כל מה שיש להם, אפי' מה שעל גופם, ולא הותירו לעצמם מאומה, מרוב שמאסו בכל תענוגי עולם הזה, מעוצם התלהטות הנפש לזכות לקרבת אביהם שבשמים.

האם הזהב בא לנשיאים מגן עדן

כתב רבינו יהודה החסיד בס' גימטריאות (פר' ויקהל אות ה), "והנשאים הביאו", חסר י"י, לפי שהביאו באחרונה, שאמרו הם מוטב שניבא אנו לאחרונה כל מה שיחסר לצורכי כלי המשכן ולבגדי כהונה. ד"א הנשיאים, אלו עננים, שלא מצינו שהביא אחד מנשיאי ישראל "זהב", אלא עננים נשאים מגן עדן, כדכתיב ביחזקאל בפרשת צור. ע"כ. וזה חידוש גדול שלא מצינו כן אלא לגבי השמן ואבני השם ואבני המילואים [כדאיתא בגמ' (יומא עה). שירדו להם עם המן אבנים טובות ומרגליות. ובת"י כאן איתא: ועניי השמים הולכים לפישון ודולים משם את אבני שוהם חזק ואת אבני המילואים לשקע באפוד ובחושן, ומורידים אותם על פני המדבר. והולכים נשיאי ישראל ומביאים אותם לצורך המלאכה. ושבים ענני השמים והולכים לגן עדן ולוקחים משם את בושם המבחר ואת שמן זית למאור ואת אפרסמון שחור לשמן המשחה ולקטורת הסמים], אך לא לגבי הזהב. וצ"ב. ושוב האיר השי"ת עינינו, דשמא קאי על הזהב הנצרך בשביל משבצות הזהב שבהם היו מונחים האבנים. ונפלא.

אם היה ממונה אחד לכל פרט במלאכה

"וכל חכם לב בכס יבאו ויעשו את כל וגו'. את המשכן את אהלו וגו'". צריך ביאור מה נפקא מינה לפרט כאן את כל חלקי המשכן שצריכים לעשות. ועוד, מדוע חלקם נאמרו בו' החיבור. וחלקם בלי ו'. ושמא בא לומר שיעמידו ממונים ללקיחת

התרומה, לכל דבר ודבר בנפרד. ומה שנאמר בו' החיבור, הכל אחד, אך מה שנאמר בלא ו' החיבור הוא דבר בפני עצמו. ולכן ממונה אחד יש על הארון ובדיו. אבל על הכפורת ופרכת המסך, יש ממונה אחר.

האם הערב רב היו כשרים לעסוק במלאכת המשכן

יש לעיין האם הערב רב היו כשרים לעסוק במלאכת המשכן, או שנפסלו רק לתרומה. מבואר במגיד מישרים ע"פ הזוה"ק, שפרשת ויקהל נאמרה אחרי חטא העגל, שאז כנסם משה והפרידם מהערב רב, ואמר להם קחו מאתכם, ולא מערב רב. אכן צ"ע אם היו כשרים לעבודת המשכן. ומצאנו לרבינו יהודה החסיד בס' גימטריאות (פר' ויקהל אות ו) שכתב, "וכל חכם לב בכס יבאו ויעשו", בגימטריא, בכס ולא ערב רב.

משה רבינו לא רצה לדבר עם הערב רב כל זמן שיש עליו קדושת קרון פנים

כתב בשפתי כהן (לה, א), לא רצה לדבר עם ערב רב כל עוד שיש בו אותו קירון, וגם אסור להסתכל בפניהם, מאחר שעשו אותו מעשה, וכמשא"ל (מגילה כח). אסור להסתכל בפני אדם רשע, ואין ראוי לדבר עמהם אפילו דיבור, כי ע"ז מטמאה כנדה.

לכל מלאכה היו גבאים אחרים

"איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה למלאכת הקודש ויכלא העם מהביא". צריך ביאור שפחת הכתוב בעשיית מלאכה, וסיים בהבאת תרומה סתם. והנה צ"ע למה הבאת התרומה לקחה להם יומים, והלא אפשר לעשות כל זה בשעה קלה. שאין כאן רק טורח הליכה. וצ"ל כמו שנתבאר לעיל בפ' תרומה, שהגבאים לא היו מקבלים כלל שום תרומות, אלא אך ורק ט"ו דברים שנתפרשו בדבר השי"ת. ולכן מי שהביא צמר או צבע תכלת לא קבלו ממנו, עד שיצבע בעצמו את הצמר בצבע תכלת. וכן עורות אילים, לא קבלו עד שישחט את האילים ויפשיט את עורותיהם ויצבע אותם שיהיו מאדמים. וכן בשאר התרומות. ואם כן ההבאה היתה כלולה בעשיה, שצריך לעשות מלאכה בדבר כדי שיהיה ראוי לתרומה.

משה רבינו הכריז בכל העם לבטלם ממלאכה סמוך לכניסת שבת

לעשות בטהרה ולא בטומאה, וכן בידיה טוּו ויביאו מטווה את התכלת, ר"ת, בטומאה, פ"י שטבלו מפני הטומאה.

האם מה ששאלו מהמצריים היה כשר לתרומה, או שהיה בזה חשש גזל

כתב בשפתי כהן (לה, ה), "קחו מאתכם", לא אמר מעמכם או משלכם או מכם, כמו שנאמר בקרבנות (ויקרא א, ב) אדם כי יקריב מכם קרבן, אלא מאתכם, אמר הקב"ה לא תעלה על דעתכם לומר בשלמא ביזת הים בא לידינו בהיתר לפי שבאה אחר היאוש שמתו כולם, אבל מה שלקחנו במצרים בשאלה לקחנו וברחנו ולא באה לידינו בהיתר והקב"ה שונא גזל בעולה, לכך אמר מאתכם, כל מה שאתכם מכסף וזהב ונחשת ועורות וכו' הכל בהיתר בא לכם, לפי שאני נדרתי לאבותיכם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול והכסף והזהב הוא לי ואני המצאתי אותו למצרים על ידי שהבאתי רעב בכל הארצות עד שכל כסף וזהב שבעולם הביאוהו למצרים כדי שיהיה מצוי ומזומן לכם, ואני נתתי לכם חלף עבודתכם, אם כן כל מה שמצוי אתכם הוא שלכם, לזה אמר וכל אשר נמצא אתו הביאו, לא אמר וכל אשר אתו אלא אמר נמצא אתו, כלומר שהוא כמו המציאה שהיא מותרת. וכן קחו מאתכם בגימטריא הבא בהתר, וכן רמז שלא יביא האדם נדבה מן האסור אלא מן המותר.

ל"ט דברים הוצרכו לעשות למשכן כנגד ל"ט מלאכות

כתב בשפתי כהן (לה, ו), יבואו ויעשו את המשכן את אוהלו ואת מכסהו וגו', הזכיר כאן ארבעים דברים חסר אחת, כנגד ל"ט מלאכות.

המלאכה נשלמה בידיהם מאליה

כתב בשפתי כהן (לה, ז), "וכל אשה חכמת לב בידיה טוּו", ודאי הטויה היא בידים לא ברגלים, אלא מיד כשהיו לוקחות התכלת לטוות, היה סיוע אלקי שהיה נטוה מאליו והם מוצאים טוּו לבד שהיו נותנין ידיהן. [כמו המעשה של רק תניא בן דוסא, שראה אבן אחת וביקש להעלותה לירושלים וסתתה וכיירה, ולא היה יכול להעלותה וכו', ונזדווגו לו ה' מלאכים אמרו לו תן אצבעך עמנו, נתן אצבעו עמם ונמצאו עומדים בירושלים]. והיו מתחילין במין אחד ומוצאין המין האחר טוּו, והיו מביאין שניהם. לכן כתיב "ויביאו וגו' ואת הארגמן את תולעת", לא אמר ואת תולעת, שכשהיו מתחילין בתולעת

"ויכלא העם מהביא". יש להתבונן מהו לשון כליאה, וכי משהו עמד לכלוא אותם (ושמא לרוב התלהטו נפשם אחר משכן השי"ת בארץ, היה קשה להם מאד להפסיק בחיפושם אחר עוד דבר ועוד דבר שיתכן להביא, והיה קשה להם מאד ציוויו של משה, כאילו כולאים אותם ומענים אותם בזה, שצריכים הם לכלוא את תשוקתם העוה). ועוד, דפשיטא ששמעו לדבר משה והפסיקו להביא. ויתכן לומר שהיה זה בערב שבת, וכיון שהתרומה לקחה יומים, היינו יומים ממש, ומשה רבינו הוצרך ג"כ למנוע מהם חילול שבת, והכרזתו של משה רבינו היה בה גם כן כעין ההכרזה שתקנו רז"ל להכריז בערב שבת להבטיל את העם ממלאכה. [וא"ש טפי, שלא רק ל"ט מלאכות מקורם ממלאכת המשכן, אלא גם תוספת שבת וההכרזה לביטול העם ממלאכה מקורם הוא במלאכת המשכן. ואין לשאול דאטו לא ידעו ישראל שמלאכת הוצאה אסורה בשבת. ד"ל שלעומם חשקם לא שמו לב שהשקיעה קרבה ובאה. אי נמי לפמשינת' לעיל, דשמא כל דיני שבת נלמדו לעמ"י יחד עם מלאכת המשכן. ולפ"ז מ"ש לגבי המן אל יצא איש ממקומו, אינו משום הוצאה. אלא שבגמ' (עירובין יז) דרשו, אל יצא, אל יצא. אכן בתוס' (שבת פז:) איתא דהוצאה לא נצטוו קודם מתן תורה, רק על תחומין. ואע"ג דבפרשת מן כתיב אל יצא איש ממקומו ודרשינן מזה הוצאה, איכא למימר, דלאחר מתן תורה נאמר אחר שנעשה המשכן, ומשום דשייכי למילי דמן תבניתה התם. ולמד' דאפקוד, אע"פ שבמרה נאמר, כתיב התם כדפירשית. ע"כ]. ולכא"ו כן מפורש בגמרא (שבת צו:), שלמדו מפס' זה מלאכת הוצאה: ויצו משה ויעבירו וגו', משה הוה יתיב במחנה לוויה שהוא רה"ר, וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיתו מרה"י ידידכו לרה"ר. וממאי דבשבת קאי דילמא בחול קאי ומשום דשלימא לה מלאכה, כדכתיב והמלאכה היתה דים וגו' גמר העברה העברה מיוהכ"פ וכו'. אכן בתוס' שם בשם ר"ח הביאו ג"י אחרת בגמ'.

הניף תנופת זהב, פ"א גדולה וכפולה

"הניף תנופת זהב". כתב רבינו יואל, פ"א גדולה וכפולה, לומר שהנותן פת לעני שכרו כפול ומכופל. ע"כ. והיינו שכך היה בספרי תורה שלהם, פא בתוך פא. לרמוז שאם נותן פת לעני, שזה מזומן לו לאכול, ואינו צריך לטרוח למצוא אוכל, שכרו כפול ומכופל. ומה שנרמז במלאכת המשכן, לפי שהצדקה איננה חסד עם העני לבד, אלא יש בה תיקון גדול להשראת השכינה, כמו שהיה ענין המשכן.

נשים שלא היו בטהרה לא נדבו ולא עשו למלאכה עד שהמתינו וטהרו

כתב רבינו יואל: "לב בידיה טוּו", ר"ת טבלו. שאותם נשים שהיו בטומאת נדה לא נתנדבו ולא טוּו עד שהשלימו ז"נ וטבלו וטהרו. גם בשפתי כהן (לה, ח) כתב, לב בידיה טוּו, ר"ת טבל, שהיו טובלות

לכאו' הרי הביאו רק מועט מהזהב שהיה להם לאין סוף

ויש ליישב שכל אחד רצה להביא את כל תרומת המשכן, רק שלא לקחו אלא מועט [וצ"ע מה עשו עם השאר, כיון שהקדישום], ומחשבה טובה מצטרפת למעשה. אי נמי שכל המותר כבר הוקדש לשמים, וגנזהו לצורך אחר כפי שיורה משה. ואולי נגנז אח"כ. או שהיה לבדק הבית כשנכנסו לארץ, או לקרבנות. ובשפתי כהן (לה, כט) כתב "כל איש ואשה אשר נדב לבם אותם להביא לכל המלאכה וגו'", שמעתי ממוריניו ז"ל לבאר, שהיו בהם בישראל אנשים ונשים שהיו מתאווים ואומרים, הלואי היה לי והייתי מביא אני הכל לבדי, והקב"ה חשב להם המחשבה כמעשה, ואמר למשה כתוב לכל המלאכה הביאו. והש"כ כתב, כל מה שהביאו אינו אחד מני אלף ממה שלקחו במצרים ועל הים וכו' ואז"ל (בכורות ה) שכל אחד לקח צ' חמורים נושאים כסף וזהב, לכן אמר אני משבחם על נדבת לבם לב.

איך אנשים שהיו משעובדים בחומר ובלבנים ידעו את חכמת המלאכות הנצרכות.

כתב בשפתי כהן (לו, ד), "איש ממלאכתו אשר המה עושים", שמיד שהיו מתחילים המלאכה, המלאכה בעצמה היתה מלמדת אותם. כי ממי למדו המלאכה, והם היו בחומר ובלבנים ולא ראו שום מלאכה, אלא מחכמתו יתברך, וכמו שנתן לו חכמה באותה מלאכה כן נתן לו חכמה בשאר מלאכות, שכל או"א היה יודע כל המלאכות, ומשה קרא להם וראה בחכמתו, מי שיש בו יותר חכמה באריגה, שם אותו אורג, ומי שיש לו יותר חכמה ברקימה עשאו רוקם וכו'.

למשה רבינו לא היתה רשות לעסוק במלאכת המשכן, לפי שהוא מלך, ודרך המלך לגזור והם עושים

איתא במדרש (שמו"ר מ, ב), "ראה" קראתי בשם בצלאל, כשעלה משה למרום הראה לו הקב"ה כל כלי המשכן ואמר לו כך וכך עשה, בא משה לירד סבור שהוא עושה אותו, קרא לו הקב"ה, א"ל משה מלך עשיתך אין דרך המלך לעשות דבר, אלא גוזר ואחרים עושים, אף אתה אין לך רשות לעשות דבר אלא אמור להם והם עושין. ולא אמר לו למי יאמר, אמר משה למי אמר אמר לו אני מראה לך, ומה

עשה הקב"ה הביא לו ספרו של אדה"ר והראה לו כל הדורות שהן עתידין לעמוד מבראשית עד תחיית המתים, דור ודור ומלכיו, דור ודור ומנהיגיו, דור ודור ונביאייו, אמר לו כל אחד ואחד התקנתיו מאותה שעה, וכן בצלאל מאותה שעה התקנתיו, הוי ראה קראתי בשם בצלאל.

מדוע משה רבינו לא יכל לעשות את המשכן מדין מלך, והרי יכול למחול לדבר מצוה

במה שאמרו רז"ל במדרש (שמו"ר מ, ב), כשעלה משה למרום הראה לו הקב"ה כל כלי המשכן ואמר לו כך וכך עשה, ועשית מנורת ועשית שלחן ועשית מזבח, כך כל מעשה המשכן, בא משה לירד סבור שהוא עושה אותו, קרא לו הקב"ה, א"ל משה, מלך עשיתך, אין דרך המלך לעשות דבר, אלא גוזר ואחרים עושים, אף אתה אין לך רשות לעשות דבר אלא אמור להם והם עושין. מקשים העולם, שהרי במקום מצוה שאני ויכול למחול על כבודו, כמבואר בסוטה (מא, א). [ובלחם שמים להגאון יעב"ץ (רפ"ג דביכורים) ביאר, שכבוד המלך נדחה מפני המצוה, משא"כ כבוד ת"ח, כדחזינו גבי עדות דמצות עשה לעמוד ולהעמיד, כדכתיב (דברים יט, יז) ועמדו, ואפילו הכי קיי"ל (שבועות ל), דת"ח מעיד מיושב, דעשה דכבוד התורה עדיף, ועיין תוס' (סנהדרין יט, ד"ה ינאי), ותוס' זבחים (דף טז, ד"ה מיושב), דכבוד הת"ח עדיף מכבוד המלך, ומלך מעיד מעומד, כדאמר שמעון בן שטח לינאי המלך עמוד על רגליך, בסנהדרין דף י"ט ע"א, עיין שם. וכתב שם היעב"ץ, דמלך מצד גדלותו צריך להראות יותר שפלות נגד הקב"ה בדבר הנוגע לכבוד שמים, כדקיי"ל (ברכות לד) גבי שהייה בתפילה שהמלך כיון שכורע שוב אינו זוקף עד שיגמור תפלתו, להורות שאין גבהות והתנשאות לפני המוקם, אבל כבוד ת"ח זהו כבוד של תורה שהיא נגד כל המצות].

ועמד בזה בדובב מישרים (ח"ג סימן מז) בשם חתנו, והביא מהמהרש"א (סנהדרין יט) דרק ר"י ס"ל כן ורבנן שם פליגי עליה, וא"כ מוכח דרבנן ס"ל דגם במקום מצוה אין מלך יכול למחול, וא"כ לכאורה היא סתירה לש"ס סוטה הנ"ל, ותירץ דכבוד תורה שאני וגם רבנן מודי, וא"כ י"ל דלא בכל מצוה אמרינן מצוה שאני. וכן מוכח משבת (קכז). דפרץ ולטעמין רבי בדנפשיה עימר, וברש"י שם, בתמיה, וכי אורחיה דנשיא בהכי, אע"ג שהיה לצורך מצוה, ועיין בר"ח שם דלא התיירו אלא לצורך מצוה, וא"כ מוכח דגם לצורך מצוה אין לנשיא לעשות דבר שאינו לכבודו. אך באמת קדמו להמהרש"א בחי' הר"ן בזה, ותירץ דשם בסנהדרין שיש בזיון יותר מדאי למלך משום הכי פליגי רבנן וס"ל דגם במקום מצוה אינו יכול למחול על כבודו, משא"כ בסוטה דמייירי לענין עמידה דליכא בזיון כולי האי גם רבנן מודי שיכול למחול על כבודו. ע"ש.

מחור - יצאו דוד ושלמה, וגם מלך המשיח

מרים שהיתה אמה של חור וסבתא רבה של בצלאל זכתה לטוות את יריעות העיזים מעל גבי העיזים

הנה מרים היתה אימא של חור, וסבתא רבה של בצלאל. וכדאיתא בתרגום בדברי הימים. דהנה כתיב "וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו את העיזים". ובדברי הימים (א. ב. ח. יב.) כתיב, וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשר ואת יריעות ואלה בניה ישר ושובב וארדון. ותרגם שם יונתן: וכלב בר חצרון אוליד מן עזובה אנתתיה, ומאי צוחין לה עזובה, בגלל דהות עקרה ובזיותא, וגלי קדם ה' עולבנה, ואתרוחת, ואשתבחרת בחכמתא, והות עזלא בחכמתא ית מעזי על גויתהון דעזיא, כדלא גזיל, מטול יריעת משכנא, ואלין בניהא ישר ושובב וארדון. ע"כ. והיינו שלפי שהיתה עקרה ומבוזה, ריחם השי"ת על עלבונה, ונתרפאה, והחכימה מאד, והיא שהצליחה לעשות את המלאכה הגדולה הזו של טויית יריעות העיזים מע"ג העיזים בעודם חיים. וראה בסמוך שיריעות העיזים נעשו ראשונים.

ממרים וחור בנה, יצא דוד המלך, ושלמה שבנה בית המקדש, וגם המשיח

איתא בסוטה (א.א.) ויעש להם בתים, בתי מלכות, שדוד בא ממרים, שנישאה לכלב וילדה את חור וכו'. ובשמו"ר (מח. ט.) איתא, כל השבח הזה משבט יהודה, ומהיכן זכה לכל החכמה הזאת, בזכות מרים שנא' ויעש להם בתים, ומה היו הבתים בית הכהונה ובית המלכות, יוכבד נטלה כהונה ומלכות, ומרים נטלה חכמה שהעמידה בצלאל, ויצא ממנו דוד שהיה מלך. ע"כ. ושלמה בנה את בית המקדש.

הבנות שהיו ראויות לצאת מחור הם נשמות מיוחדות שנשארו לזמן ביאת המשיח

בשו"ת תורה לשמה (ס"ה תעב) הביא משער הגלגולים כ"י, שכל השרש של חור בנה של מרים, לא יצאו נשמות הנקבות שלהם עד ביאת המשיח. ע"כ. [כתב דא"כ ישאר עדיין בירור ותיקון לנשמות אחר ביאת המשיח מה שא"א לעשות קודם בואו]. והנה איתא במדרש (תנחומא ויקהל ט, ד), חור נתן נפשו להקב"ה במעשה העגל, א"ל הקב"ה, כך עשית, חיך, כל בנים שיצאו ממך אני

מגדלך בעולם, שנא' ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור, וימלא אותו וגו'. וצ"ב היכן מצינו עוד בבניו. אלא שדוד המלך ושלמה המלך והמשיח וכל צדיקים שעמהם יצאו מחור וממרים אימו, וכדאיתא בספרי (בהעלותך פסיקא עח): ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור וגו', ואומר דוד בן איש אפרתי וגו', נמצא דוד מבני בניה של מרים. ועי' ברש"י (דברי הימים א. ב. ט), שכלב במרגלים היה בן מ' שנים, וכשהוליד עזובה היה בן ח', ובן ט' כשהוליד יריעות, ואחר מיתתה, לקח את אפרת וכשהיה בן י', הולידה לו את חור. וחור היה בן ח' כשהוליד את אורי, ואורי בן ח' כשהוליד בצלאל. הרי כ"ו שנים. ובצלאל היה בן שש כשעשה המשכן. וכן מפורש בגמ'. ובמדרש איתא: בן שש ושש הולידו.

המשכן שבא לכפר על חטא העגל נעשה ע"י נכדו של חור שלא היתה לו שייכות כלל בחטא העגל

בברכות (נה.), אין מעמידין פרנס על הצבור אא"כ נמלכים בצבור, שנא' ראו קרא ה' בשם בצלאל. א"ל הקב"ה למשה, משה הגון עליך בצלאל, א"ל רבונו של עולם אם לפניך הגון לפני לא כל שכן, א"ל אעפ"כ לך אמור להם, הלך ואמרו להם לישראל הגון עליכם בצלאל, א"ל אם לפני הקב"ה ולפניך הוא הגון לפנינו לא כל שכן. כתב בדעת זקנים, "בצלאל בן אורי בן חור", לפיכך הזכיר בבצלאל אבי אביו, מה שלא הזכיר באהליאב אלא אביו. לפי שחור נהרג על מעשה העגל והמשכן בא לכפר על מעשה העגל. אמר הקב"ה צדיק שנהרג על מעשה העגל, יבא בן בנו ויעשנו, לפי שהמשכן כפרה על אותו מעשה. וראה בסמוך.

כמה שנבחר בצלאל יש עדות לישראל שמחל להם השי"ת על מעשה העגל

כתב החיד"א בפני דוד (ויקה"פ ו): ראו קרא ה' בשם בצלאל וכו'. בתנחומא, ילמדנו רבינו עד כמה מטפל בכלאים אפי' הן ק' וכו', עש"ב ויש להבין מה ענין כלאים לכאן. ואפשר במ"ש בתנחומא פ' בראשית דמנחת קין היה פשתן, ולכך נצטוינו בכלאים שלא לערב מנחת חוטא עם מנחת זכאי, והשתא להורות שנתכפר להם עון העגל נבחר בצלאל שהוא בן בנו של חור הנהרג על ק"ה בעגל, ובצלאל היה עיקר עשיית המשכן מנדבת ישראל, ואם ח"ו לא נתכפרו, לא היה מתערב זרע חור במשכן, על דרך שלא יתערב מנחת חוטא וזכאי בכלאים, וז"ש שהכלאים אפי' הן מאה בגדים שכל

כך חמור הכלאים, והכא זרע חור נטפל עמהם, ש"מ שנמחל להם העון, וזש"ה ראו קרא ה' בשם בצלאל כלומר הביטו וראו בעין השכל אשר קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור והתבוננו כי זה אות לטובה שנמחל לכם עון העגל ועון חור. ע"כ. [וכ"ה בפענח רזא (פ' וקהל), וא"ת מ"ש דגבי בצלאל יחסו עד אבי אביו, ולא כן גבי אהליאב, ו"ל לפי שחור נהרג במעשה העגל והמשכן בא לכפר על אותו מעשה העגל, שהראה להם הקב"ה שנתרצה, לכן נעשה ג"כ ע"י בן בנו של חור עצמו, וזה בא הכתוב להודיענו כאן בכך].

הקב"ה הבטיח לחור שכל בנים שיתרו ממנו הוא ית' יגדל אותם בשם טוב בעולם

וז"ל השפתי כהן (שמות לה, ל), "ויאמר משה אל בני ישראל, ראו קרא ה' בשם בצלאל". אמר משה, אע"פ שכולכם חכמים מחוכמים, עם כל זה הקב"ה בחר בו, שעליו לשלם מה שעשיתם בחור אביו שנהרג על קידוש השם. וכן אמרו במדרש (שמות רבה מח, ב) בשעה שעשו ישראל את העגל עמד חור ונתן נפשו על הקב"ה, אמר לו הקב"ה חייך כל בנים שיוצאים ממך אני מגדלם בשם טוב בעולם הזה, שנאמר ראו קרא ה' בשם בצלאל.

בן כמה היה בצלאל. ואם שייך להיות גדול קודם י"ג שנה

הראב"ע (כד, די, לא, ב) כתב שבצלאל לא היה בן עשר שנים. ובאלישיך הק' (לז, י) כתב שהיה בן ח' שנים. אמנם בסנהדרין (טט) איתא, וכי עשה בצלאל המשכן בר תליסר הוה, דכתיב איש איש וגו'. והנה יש לחקור אם דין י"ג שנים וסימנים, הוא חקה, או"ד אינו אלא סימן לזמן גדלות הדעת וגדלות הגוף, אך לו יצויר שיהיה נס לקטן, ויגדיל בדעתו ובגופו, כבר בגיל ו' שנים כמו גדול, שפיר יהא דינו כמו גדול. דלפ"ז שפיר אפשר לומר שנעשה לבצלאל נס שגדל בזמן מועט בגופו ובדעתו כמו גדול ויותר, וכמ"ש ואמלא אותו בחכמה וגו'. ועכ"פ י"ל דכאן היתה הוראת שעה, שנחשב הוא כמו גדול, ומהטעם הנ"ל. ונפ"מ באדם הראשון שנברא לצביונו, האם על פי דיני התוה"ק היה נחשב כגדול. אך שאני בני נח שאצלם הכל תלוי בגיל שהגיע לכלל דעת.

מי עשה את הארון אם בצלאל או כל ישראל

"ויעש בצלאל את הארון". צ"ע דכתיב לעיל ועשו ארון עצי שטים לשון רחבים. ובשמו"ר (לז, ב) איתא, מדוע בכל הכלים כתיב ועשית ובארון ועשו, א"ל

הקב"ה יבואו הכל ויעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה. ומאיךך בתנחומא (ויקהל סי' ז. מהדו' ורשא) איתא, אין אתה מוצא באחד מכל כלי המשכן שעשה שם בצלאל כלום אלא בארון, וכל המלאכות וכל הכלים האחרים באמירתו ובעצתו, ולמה פירש בארון מלאכתו לבד ועשאו בידו, בשביל ששם צלו של הקב"ה שהוא מצמצם שם שכינתו, ולפיכך קראו בצלאל שעשה צלו של הקב"ה בין שני הכרובים. ע"כ. ואפשר לחלק בין הארון לבין הכפורת. אי נמי בין תחלת העשיה לבין גמר העשיה, שאת ארון העץ, ועוד ב' ארונות של זהב לציפוי, ואת הזר והבדים וכו', עשו כולם, אבל את החיבור שלהם וכו' שהוא גמר המלאכה, ובפרט הכרובים, כל זה עשה רק בצלאל לבדו.

מי שהיה נושא את ארון הקודש היה מתקדש מאד

בשמואל (א, י) "וישרנה הפרות וכו' הלוך וגעו", ואמרו בגמ' (ע"ז כד) שהפרות אמרו שירה. והקשה הריטב"א שם, דאמאי לא נמנה נס זה בעשרה דברים וכו' כמו פי האתון. והחיד"א (חומת אנך שמואל שם) תי', דמה שהפרות אמרו שירה, היה זה מכח הארון שעליהם. ע"כ. ויש לבאר, שאין זה טבע חדש מעל הטבע, אלא מי שהיה נושא את הארון היה מתקדש מאד, ומתעלה הוא עצמו מעל הטבע, אע"פ שנברא כפי הטבע. ומצינו שאפילו עצי שיטים שמהם נעשה הארון אמרו שירה. כדאיתא בתנחומא (ורשא תרומה ט) שאותם הארזים שנטע יעקב, אמרו שירה בשעה שנעשה מהן המשכן.

מלאכת המשכן נתברכה. ומהנותר עשו משכן נוסף בשביל העדות

במדרש (שמו"ר נא, ב. ילקוט פקודי תיז): "איש אמונות רב ברכות", זה משה, שעל כל הדברים שנעשה גזבר עליהם היו מתברכים על ידו. אריז"ח אמר משה, רבש"ע עשינו כל המלאכות של המשכן והותרנו. מה נעשה בנותר, אמר ליה לך ועשה בהם משכן לדברות, הלך ועשה כן כיון שבא ליתן חשבון אמר להם כך וכך יצא למשכן, וביותר עשיתי משכן העדות שנאמר אלה פקודי המשכן משכן העדות. ע"כ. ויש ליישב שאין זה סותר למה שהבאנו לעיל בשם מהרח"ו ומהרי"ט ואוהה"ק שהיה נס שהזהב [הכסף והנחושת, וי"א כל המלאכה] הספיקו בדיוק למלאכה לא פחתו ולא הותרו. שהרי מפורש בתורה (ל, י) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה

לעשות אותה והותר. וכן כתיב (לו, ה) מרבים העם להביא מדי העבדה וגו'. ועוד קשה מה שהקשה באור החיים הק' דלשון דים משמע כדי סיפוק, ולשון והותר משמע שהיה יתרון.

ויש ליישב. א. דלכ"ע נשאר עוד זהב, אך היה ניכר שהתוספת היא של נס. אבל העיקר כולו היה מכון ג"כ בנס שיהיה הכל בדקדוק לא פחות ולא יותר, ובאופן שכל מה שתרכו נכנס בתוך המלאכה. ב. יש לומר דמ"ש שלא פייחת ולא יותר, הוא אחרי שעשו מה שעשו באותו נותר. ג. באוהה"ק ביאר דמ"ש מרבים העם לא קבלו אלא על המובא עשוי מלאכה, שהוא דבר שאין צורך בו. ומ"ש היתה דים, פי' שעמ"י הביאו יותר משיעור הצריך, וחש ה' לכבוד כל איש שטרחו והביאו, ועשה נס שנכנס כל המובא בית ה' במלאכת המשכן.

האם עצי שטים באו מיעקב, או מיצחק או מאברהם, או מנח, או מאדם הראשון, או מהשי"ת בגן עדן

כתב רבינו יהודה החסיד בס' גימטריאות (פר' ויקהל אות ט), "וכל אשר נמצא איתו עצי שטים", וכל איש אשר וגו' לא נאמר, אלא "וכל אשר נמצא", בגימטריא, ויעקב נטעם במצרים. ע"כ. והוא מהמדרש (ב"ר צד, ד). ושם איתא, ויבא בארה שבע, שהלך לקוץ ארזים שנטע אברהם זקיניו בבאר שבע, כמ"ש ויטע אשל באר שבע. והבריה התיכון ל"ב אמות היו בו, מהיכן מצאו אותו לשעה, אלא מלמד שהיו מוצנעין עמהם מימות יעקב אבינו. ובדרשות ר"י אבן שועיב (תרומו) כתב, אפריון עשה לו המלך וגו' מרכבו ארגמן, ארגמן ר"ת, אברהם רפאל גבריאל מיכאל נוריאל. כי האבות הם המרכבה למעלה מן המלאכים. והזכיר אברהם שהוא האדם הגדול. ובמדרש אמרו, כי עצי הלבנון רמז לאברהם דכתיב מעין גנים, ואמרו מעין גנים זה יעקב. באר מים חיים זה יצחק. ונזולים מן לבנון זה אברהם, כי כולם נזולים ממנו. ואמרו "שאדם הראשון הוציא עצים מגן עדן ונתנם לאברהם, ואברהם ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב הורידם למצרים, ומשם הוציאו השבטים והם עצי שטים". ע"כ. וע"ע במדבר (כד) כאהלים נטע ה'. ובבראשית (ב, ה) כתיב ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם.

איזה משכן נוסף עשה משה ללוחות העדות. ומה עשו בנות

א. רש"י פירש שעשו ממנו כלי שרת. ב. ובמדרש הנ"ל איתא שעשו בו משכן ללוחות העדות. וביפה תואר העיר בזה, דלא מציינו בשום מקום שעשו משכן נוסף. ומצאתי כתוב שאפשר שעשה בית ועד לתלמוד ומדרש גדול, ולא הוזכר בכתוב אלא ברמז, כי לא היה בו ציווי אלקי בתחלת הענין. ג. והיותר קרוב, שבקדש הקדשים ששם הארון, עשה אהל מיוחד כמין משכן, להיות בתוכו הארון, ויש רמז לזה ממ"ש (מ, כא) ויבא את הארון אל המשכן, והול"ל אל קדש הקדשים, או אל קצה המשכן, ולא 'המשכן' דמשמע אל כלל המשכן. ומשמע שהיה משכן קטן שהיה עשוי לארון בקדש הקדשים. עכ"ד. וזה חידוש. וגם הביאור הראשון שהביא צ"ע, דלשון המדרש משמע שעשה ממנו משכן ללוחות ולא בית המדרש. וגם צ"ע אם מותר להוריד את הנותר מן המלאכה לקדושת בית הכנסת.

ונראה לבאר (הפי' הא' הנ"ל), דהנה כל המשכן הוא לכבוד הלוחות שישכנו כבוד בבית מפואר, ולא רק בארון מפואר, אלא שיעשו בית וארמון לכבוד השכינה השורה על הלוחות. והנה הלוחות היו מונחים כל אותם חדשים בארון עץ שעשה משה. אבל לכבוד הלוחות שישכנו בתוך בית, עשה משה רבינו משכן של בית מדרש. שבו יושבים ולומדים, והרי במקום שלומדים תורה שורה השכינה. וזהו הכבוד הגדול. והרי משה קרא לאהלו 'אהל מועד' (לג, י). ופרש"י שם בית ועד למבקשי תורה. [הביאו רמז לזה מנח"מ (ב"ב קיט): שבנות צלפחד באו אל משה לבית המדרש, ובפס' (במדבר כז) מפורש שהבאו לפתח אהל מועד. וע"ע ברש"י (ויצא סח): שהיה בעזרה בית הכנסת סמוך לעזרה בהר הבית]. ושמה קדושתו היתה ג"כ כעין המשכן. ועכ"פ אפשר שהיה ע"פ הדבור. ועוד שכל התרומות נתנו ע"ד השי"ת, והשי"ת כבר מתחלה נתכוין שהיה נותר בדרך נס וברכה ושיעשו ממנו משכן ללוחות. [ובס' בנין אריאל הק' דאף שמשמה היה גזבר, מ"מ איך הותר להוריד את המותר לקדושה קלה, ות' דמה שנתנו ממלאכת המשכן היה רק בדרך נס, ואולי דבר כזה מותר להוריד לקדושה קלה שלא תהיה הברכה על חנם. ע"כ. ולכאזן אם בא דרך ברכה, דינו כמו העיקר].

ד. ובפי' מהרז"ו על המדרש ביאר שהקימו משכן שני חוץ למחנה. וכ' הרד"ל דשמה היה כעין אוצר להניח בו כלי משכן שני תחתיהם, כדמצינו במקדש (הגיגה כו). שהיה לכל הכלים שניים שאם יטמאו הראשונים יביא שניים תחתיהם. ע"כ. אמנם יתכן שכשם שהמשכן היה ניצחי, כך היה מובטח בו שלא יצטרכו לכלים שניים תחתיהם. ה. והביאו בשם אמרי יושר על המדרש שעשו משכן

י"א שעשו תחלה משכן קטן לנסיון

ו. בתורת משה לחת"ס (לו, א) על הפסוק "ועשה בצלאל ואהליאב וגו' לדעת לעשות וגו' ויקרא משה וגו' ויקחו מלפני משה". הק', שכבר נאמר בפס' הא' שבצלאל וחכמי לב עשו, ושוב כתיב שקרא להם לקחת. ונלע"ד דנהי כי נתן ה' חכמה

עשיית יריעות העיזים

מדוע רק ביריעות עזים טוו מעל גבי העיזים

"טוו את העיזים", פרש"י היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העיזים טווין אותן. ע"כ. וכן מבואר בשבת (עז): שהטווה ע"ג בהמה פטור, דהוי שינוי, ובמשכן שאני דהוי חכמה יתירה. ויש לשאול מה נשתנו העיזים שהיה צריך לטוות אותם מעל גבי העיזים בעודן חיים, שזה טורח גדול מאד, ומשא"כ עורות אילים מאדמים. [ובפרט שיש בזה בעיה הלכתית, שלכאז' צריך שתהיה מלאכה אמיתית ושלמימה, ולענין הלכה קי"ל בגמ' שם שהעושה כן בשבת פטור, וכתבו התוס' (ד"ה חכמה) שהעושים כן בטלה דעתם אצל כל אדם]. וי"ל משום שיש דין של דרך גדילתן, ואפשר שגם היריעות היו עומדין בדיוק כפי דרך גדילתן על גבי הבהמה, ובזה יש לבאר קושיא נוספת, דהנה מבואר בשפתי כהן (שמות לו, ז), שיריעות העיזים ויריעות האילים היו מבריאה מיוחדת שנבראו לצורך שעה, והיו גדולים כלשון המדרש מי מביא לך יריעה של שלושים אמה, אלא מעשה נסים היתה. ע"כ. והיינו שהכל היה חתיכה אחת. וצ"ע למה הוצרך לנס כזה, שיבואו בעלי חיים כאלו ענקים, וי"ל שזה משום דבמשכן כל מה שאפשר דרך גדילתן עדיף, וכאשר יהיו גדולים, כל חתיכה כל השיעור באורך, א"כ אפשר לעשות דרך גדילתן גם בעורות אילים מאדמים. וכן י"ל לגבי העיזים, והשתא אם היה צמור בלי עור, הנה כאשר יתלשו אותם קודם, יתערבב הכל יחד ולא שייך שיעמוד דרך גדילתו, אך כאשר יטוו מעל גבי העיזים, הרי יעמוד על המשכן דרך גדילתו. והוא הפלא ופלא בס"ד, וצ"ע אם כנים הדברים.

אם העיזים היו עורות של עיזים או רק נוצה של עיזים

תיכף שעשו את הקרשים כיסו אותם ביריעות עיזים. ותיכף שעשו ארון כסוהו בקרשי המשכן

כתב בדעת זקנים (לו, יד), ויעש יריעות עזים, ראשונה לכל מלאכת המשכן, כדי שיהו מוכנות לאהל על המשכן מיד שיעשו הקרשים, ולא יהיה שעה אחת בלא כסוי, ואח"כ ויעש הקרשים, כדי להכניס לתוכן מיד הארון, ולא יהיה שעה אחת בחול. [וכ"כ הרא"ש (שם) ויעש יריעות עזים], למה ראשונה לכל מלאכת המשכן, כדי שיהיו מוכנות למלאכת המשכן מיד שיעשו הקרשים, ולא יהיה אפי' שעה אחת בלא כיסוי. ואח"כ ויעש את הקרשים, כדי להכניס לתוכן מיד הארון שבו ניתנה התורה, ולא יהיה שעה אחת בחוץ]. וזה חידוש גדול כאשר עשו את הקרשים תיכף הוצרכו לכסות אותם ביריעות עיזים. וכן לגבי הארון. ובהעמק דבר (שמות לו, יג) דייק מלשון הכתובים "ויחבר את היריעות וגו'", דמשמע שבצלאל חיברם, ואילו ביריעות עזים (פס' יח) כתיב לחבר את האהל, משמע שלא עשה בצלאל רק את ההכנה לחיבור בעת הקמת המשכן. וצ"ע לשם מה חיבר את היריעות קודם הקמת המשכן, לכן בצלאל עצמו חיבר את היריעות על לפני הקמת כל המשכן, והעמיד את היריעות על כלונסאות וכדומה שיעמדו לשעה, בכדי להכניס לתוכם את הכלים ולא יעמדו לעין כל אדם בחוץ (א.ה. צ"ע אמאי צריך להעמידם, הלא די רק לפרוס את היריעות על הכלים לכסותם, כמו כיסוי מפה, אבל לא העמדת אהל. וצ"ע), שאין זה כבוד כלי קודש, ומשא"כ יריעות עזים באמת לא חיבר בעצמו עד שהקים משה. [ובזה ביאר מ"ש בברכות (נח.) שבצלאל הפך את הסדר, ועשה תחלה את המשכן ואח"כ הכלים, שאמר, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, והוא פלא, הלא גם לאחר שעשה הכל לא העמיד משה את המשכן עד ר"ח ניסן. אלא הכוונה כני"ל]. והנה לגבי הכלים, היו להם בגדי שרד לכסותם. וגם לגבי בגדי כהונה כתב בעל הטורים (שמות לו, טז) את הכתנת. את ציצ. כל הנך אתי"ם לרבות שהיה לכל אחד ואחד התיק שלו.

הנה לכאורה עורות עיזים לא דמו לעורות אילים

אחרי הפשטו. ודו"ק. ורבינו יוסף בכור שור (שמות כה, ד) כתב, שש ועזים, נוצה של עזים, שהעזים עצמן לא היו הנשים טוות. ובתנחומא (ורשא. תרומה סימן ה) מצינו, אמר הקב"ה השמים ושמי השמים לא יכלכלו אותי ואשרה שכינתי בתוך "עורות" גדיי עזים. [גם בזכרו תורת משה (סימן יא) נקט בתו"ד, שבמשכן היה עיבוד העורות, לצורך יריעות עזים ותחשים]. אמנם בברייתא דמלאכת המשכן (פרק א) איתא, אחת עשרה יריעות "מנוצה" של עזים.

בענין עשיית המנורה

עשאה, תמה משה ואמר וכו'. ע"כ. וקשה בדברי התנחומא מי עשאה אם משה או בצלאל.

ומכאן יש ללמוד שדברי רבותינו הכל ברוה"ק וזה חלק העמל בתורה שלנו, לעמול כיצד יש לקיים שניהם. ויש מקום ליישב ע"פ מה שנודע, שבעשיית כל כלי במשכן היו ג' חלקים. א. גוף הכלי. ב. החלק הרוחני של הכלי. ג. הכלי אשר בבית מקדש העליון בשמים. ובתנחומא (נשא סי' יח) איתא, א"ר סימון בשעה שאמר הקב"ה לישראל לעשות משכן רמז למלאכים שיעשו אף הם משכן למעלה, וביום שהוקם למטה הוקם למעלה, שנא' ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן, את, זה המשכן של מעלה. ע"כ. וזה פתח ליישב. ועיין.

אם הביזיכין של המנורה נחשבים כחלק ממנה

ויעש את המנורה זהב טהור מקשה עשה וגו'. ויעש את נרתיה שבעה וגו'. צריך ביאור למה נזכרו נרותיה בסוף הענין בפני עצמם יחד עם המלקחים ומחתות, אחרי כל הדברים דלעיל. ועוד דאמאי חלקם הכתוב לב' עשיות. [ובפרט שכיין שנעשתה המנורה מאליה ע"י שהשליכה באש, אי"כ לכאן הכל נעשה בבת אחת]. ומזה משמע שנרותיה אינם חלק מגוף המנורה. ואע"פ שבגמ' (מנחות פח) נחלקו האם הנרות היו קבועין במנורה. או שהיה מסלקן ומקנחן בספוג וכו'. מ"מ אפשר שאף למ"ד שהיו קבועין בה, לא היו חלק מדין המנורה. ובזה יש ליישב חלק ממה שהק' באוחה"ק (ר"פ בהעלותך) על מ"ד שהיו קבועין בה. ואולי לזה נתכוין הרמב"ן (שמות כה, לט) דמ"מ יש להם שם בפני עצמן, ובשאר מנורות נעשין נפרדים ממנה]. ובגמ' נחלקו האם נרותיה הם מן הככר, ולפי הנ"ל, אפשר שגם למ"ד שהיו קבועין בה, לא היו מן הככר. וראה להלן פ' בהעלותך.

מאדמים, שעורות אילים, היה העור עצמו. אבל בעיזים השתמשו בנוצה שלהם, ולא בעור עצמו. ומה שאמרו רז"ל שטוו את העיזים מעל גבי העיזים, בעודם חיים, מ"מ אחרי הטויה אפשר שגזזו את הנוצות הטוים. ולכן לגבי אילים כתיב עורות אילים, וכן עורות תחשים, אבל בעיזים כתיב עיזים ולא עורות עיזים. ויש לדחות, דבא לומר שצריכים לתרום עיזים חיים, משא"כ באילים ותחשים שאפשר לתרום רק את העור שלהם

מי עשה את המנורה. השי"ת או משה או בצלאל. וכיצד היתה כשרה בידי שמים

בתנחומא (שמיני סי' יא), מקשה זהב, קשה היא לעשות שהרבה יגע משה עד שלא עשה המנורה, שנא' מקשה תיעשה המנורה, כיון שנתקשה אמר הקב"ה למשה טול זהב והשליכהו לאש והוציאהו והיא נעשית מעצמה. וכפתריה ופרחיה גביעיה וקניה ממנה, אתה היה מכה בפטיש ומעצמה נעשית, ולכך הוא אומר מקשה תיעשה, מעצמה תיעשה. נטל משה את הככר והשליכו לאור, ואמר רבש"ע הרי הככר נשלך בתוך האש כשם שאתה רוצה תעשה לפניך, מיד יצאת המנורה עשויה כתקונה. ושם (בהעלותך א) ובשעה שעלה משה להר, נתקשה במעשה המנורה, א"ל הרי אני עושה אותה לפניך, הראה לו אש לבנה, אש אדומה, אש שחורה, אש ירוקה, ועשה מהן את המנורה, ואעפ"כ נתקשה, וחקקה הקב"ה על ידו, ואעפ"כ נתקשה, א"ל הקב"ה השלך את הזהב לאש והיא תיעשה מאליה. ע"כ. ומבואר שמשנה נתעסק במנורה.

אולם בברייתא דמלאכת המשכן (פ"י) איתא: כיצד עשה בצלאל את המנורה, כמין קורה, ועשאה מיריכה למטה גביעיה כפתוריה ופרחיה, ומשך ממנה שני קנים אחד אילך ואחד אילך, ועוד וכו'. וכ"ה בת"י בהעלותך. גם בתנחומא גופיה להלן (פ"י ו. וכו"ה בבמדב"ר בהעלותך טו, טז): ר' לוי בר רבי או' מנורה טהורה ירדה מן השמים וכו', נתקשה משה וירד ושכח מעשיה, עלה ואמר רבוני כיצד נעשה אותה, א"ל מקשה תיעשה המנורה, ואעפ"כ נתקשה וירד ושכח עלה ואמר שכחתי אותה, הראה לו למשה ועוד נתקשה בה, נטל מנורה של אש והוציאה לו עשיתה, ואעפ"כ נתקשה, א"ל הקב"ה לך אצל בצלאל והוא יעשה אותה, אמר לבצלאל מיד

איך המנורה וכלי המשכן שנעשו מאליהם היו כשרים

עוד יש לשאול כיצד היו כשרים, שהרי נאמר ועשית, ועשו. הרי שיש דין עשייה, ודבר הנעשה מאליו אין בו דין עשייה. ובזוה"ק (ח"ב רכב): איתא כן על מלאכת המשכן דכתיב ותכל כל עבודת משכן וגו', דאיהי אשתלימת מגרמה. בשעה שכל האומנים התחילו לעשות את המלאכה אותה מלאכה ממש היא נשלמה מעצמה. וכן כאשר נבנה המקדש, והאומנים רק התחילו את המלאכה, ושם (רכג) כל הזהב העשוי, מעת שנתנו ישראל הזהב לא היה עשוי ומתוקן זה מכבר. פי' שנחשב להם כאילו נתנו כלי עשוי (ש"ב). וכתב בשפתי כהן (לח, כד) שכיון שהמשכן והמקדש נעשו מאליהן, נאמר כל הזהב 'העשוי' שנעשה מאליו, 'למלאכה' הוא המשכן, 'בכל מלאכת הקודש' זה ביהמ"ק. ובאלשיך (תצוה) כתב, שע"י שמשנה נתעסק בבגדי הכהונה, האומנים עשו רק קיחת הדברים, ומאתו יתברך נַעֲשׂוּ בידיהם מאליהם. [וכתב בשו"ת לבושי מרדכי (דברי אגדה. ויקהל) שלכן הוצרך לומר שמלאכת המשכן לא תדחה שבת, הואיל ונעשית מאליה]. ובשלמא לגבי המנורה יש לומר שכך נאמר מתחלה "תיעשה המנורה" שתיעשה מאליה. ודוחק לומר שכיון שהתחילו בעשייה שלהם, לא אכפ"ל במה שאח"כ הכל נגמר מאליו. דסו"ס חלק מהעשייה נעשה מאליו. [אכן שו"ר בגור אריה (פ' תרומה על הפסוק תיעשה המנורה) כתב, ומ"מ היה צריך למועשה משה, כי לישראל צוה לעשות אותה, ולא שתהיה לגמרי ע"י מעשה ה'. ולפיכך היה צריך להבין תבנית המנורה, דאל"כ איך יתחיל לעשות, וכאשר התחיל לעשות, גמר השי"ת על ידו. וכל הפעולות שבאים מלמעלה צריך שיעשה האדם למטה]. והיישוב לזה נראה לענ"ד באופן פשוט, שכל זה נאמר למשה בתורה שבעל פה, אפילו עשייה כזו נקראת עשייה לענין המשכן. וגם יש רמז לזה בכתוב, וכמו שכתב בפרי צדיק (משפטים), דלכן כתיב בפרשת כי תשא, ששת ימים יעשה מלאכה, וכן בפרשת ויקהל תעשה מלאכה, מיירי במלאכת המשכן שנעשתה מעצמה.

מי הם המלאכים שסייעו במלאכת המשכן

ויש להוסיף עוד, שגם העגל נעשה מאליו, ע"י השלכה באש. והטורח במלאכת המשכן היה לכפר על חטא העגל, ולכן מן הדין שג"כ ייעשה מאליו. ואפשר שהמלאכים שסייעו לגמור את המלאכה, הם המלאכים שנבראו מכח המצוה של העשייה שהחלו לעשות את המלאכה. ובתפארת שלמה (מועדים שמיני עזרת) כתב, וירא משה את כל המלאכה, ותיות המלאך, רמז להמלאכים שנבראו מן

המצות של בני, וכאשר ראה משה את המלאכה העלה הכל למעלה. ע"כ. ואפשר שכאן המלאכים סייעו, אבל לעתיד לבא [וכן היה מעוּתד להיות במשכן ובמקדש, לולי חטא העגל, כמו"ש מקדש ה' כוננו ידיו], 'בנה הכל ע"י השי"ת, ולא בשליחות של מלאכים. ובפרי צדיק (קדושת שבת מאמר ב) הביא מר"ה (ל. ובש"י) שבנין דלעתיד הוא מעשה שמים. ונאמר מקדש ה' כוננו ידיו, (כן פרש"י סוכה מא). ובתדאר' (פ"ל) אין ביהמ"ק נבנה בידו של אדם אלא בידו של הקב"ה. ומשמע שם דקאי על בית ראשון שנבנה מאליו. אבל בזוה"ק (ח"ג רכא): איתא: מכון לשבתך פעלת ה', דא בית ראשון, מקדש ה' כוננו ידיו, דא בית שני, ותרווייהו אומנותו דקוב"ה אינון, ומדארגוזו וכי אתבני ע"י דבר נש ולכן לא התקיים. ובית ראשון ובית שני יחית לון קוב"ה חדא מלעילא].

כיצד שלמה עשה מנורה, ולא נתקשה בה כמו משה

ויש לשאול, שאם משה לא יכל לעשות את המנורה אלא רק מן השמים או ע"י בצלאל שהשי"ת למדו באופן מיוחד יותר ממשנה, כיצד שלמה עשה י' מנורות (ע"י 10,000 ככרי זהב שהשליכם באש אלף פעמים, עד שעמדו על ככר אחד מכל אלף ככרות). ואין לומר שלא היו כשרים, דאיתא בברייתא דמלאכת המשכן (פ"ב) שלמה עשה י' מנורות וכולן היו כשירות לעבודה, אך לא היו משתמשין אלא בשל משה. [ואולי הכונה שכשרים להדליק בהם אבל לא לעצם המשכן עצמו]. וצ"ל. א. או ששלמה נתחכם יותר מבצלאל. ב. או שאחרי שכבר נעשתה מנורה אחת, שלמה נעשית מאליה. וכדאיתא במדרש (שהש"ר א. ה) הכל מסייעין את המלך, כל שכן בשביל כבוד ממ"ה הקב"ה, ואפי' רוחות ואפילו שדים ואפי' מלאכי השרת. ר' ברכיה אמר הבית אשר היו בונים אין כתיב כאן, אלא והבית בהבנותו, מאליו היה נבנה. ונא' אבן שלימה מסע נבנה, מלמד שהיתה האבן נושאת את עצמה וניתנה ע"ג הדימוס. ואל תתמה, דכתיב (דניאל י) והיתית אבן חדא ושומת על פום גובא, וכי אבנים יש בבבל, אלא מא"י פרחא לה לשעה ובאת וישבה לה על פי הבור. ע"כ. [ובזה א"ש, איך הצליחו, להרים לגובה רב אבנים שרואים כותל המערבי שאומרים שהם למעלה מ-500 טון]. וכן הוא בזוהר הקדוש (דף רכב) שמלאכת המקדש ג"כ נעשית מאליה.

[ושו"ר בהעמק דבר (שמות כה, ט) שעמד בזה, דמה נתקשה משה במנורה, והרי גם לדורות ובבית שני שלא עמדו בסוד ה' כבצלאל, ידעו איך לעשות המנורה. ועוד שהרי משה לא עשה בעצמו רק אמר הפרשה כל דבר ה'. אלא הפ' הוא שלא ידע לכיון פרטי המנורה נגד מה מכוין כל פרט. ובצלאל ידע, ונא' ככל אשר אני מראה אותך תבנית המשכן, היינו העולמות שיהן תבנית המשכן כולו, ונתקשה משה לכיון כל פרט. ע"כ. והיינו שמשנה נתקשה בעשיית המנורה באופן שתהיה כנגד המנורה שבמקדש העליון. שרק באופן זה היה ראי להשרות השכינה במשכן. וכן במקדש ראשון כתיב בחימים

שהיה מלא בחכמה ובתבונה ובדעת, לכן היתה השכינה שורה בו, משא"כ במקדש שני היה חסר לעושיה ידיעה זו, ולכן אע"פ שעשו כל כלי כדניו מ"מ היה חסר השראת שכינה. ובחי' הגר"ז (החדשים סי' ז) השיג על זה, שאדרבה מקדש של מעלה מכוון כנגד מקדש של מטה, שמקדש של מטה תבניתו ועשייתו הוא "תורה", ומקדש של מעלה הוא "בריאה" מהקב"ה, והבריאה מכוונת לפי התורה,

מהיכן הגיעו שמן המשחה והמאור

איך יצאו ידי חובה בשמן שבא מן השמים

ממקלו של יעקב אבניו

מובא בשם הגר"ח מבריסק (ע' בקובץ יגדיל תורה ש"ב עמ' עח) להקשות, כיצד יצאו ידי חובה בימי החשמונאים בהדלקת הנרות בפך שמן שנעשה בו נס, והלא אין זה שמן זית אלא שמן של נס. ותי' שנס לא נעשה בכמות השמן, שנתרבה, אלא נעשה באיכות שמעט שמן הספיק לדלוק זמן רב. ע"כ. אמנם צ"ע שהרי י"א שבדור המדבר השמן למאור בא ע"י ענני כבוד מגן עדן. אולם לק"מ שבגן עדן התחתון יש עצים גשמיים ממש, וגם זית [תדע שיי"א (ב"ר לג, ו) שהיונה הביאה לנח עלי זית טרף מגן עדן. ובאלפא ביתא דבן סירא, איתא, ל' מיני אילנות וכו', ומהם זיתים, וכולם נטעם אדה"ר, שלקחם מגן עדן, ולא יצא עד שלקחם משם ברשות הקב"ה. וגם לקח עמהם כל מיני בשמים ומיני רפואות אחרים], ואפשר שמלאכים הכינו שם שמן זית טבעי כפי פרטי ההלכה. ולעיל הבאנו מ"ש החיד"א בשם מהר"י זאבי שבפ' תרומה, נאמר שמן למאור וכו' באופן נפרד, לומר שזוהי תרומה שתבא מאת ה', ולכן נזכר גם תרומה וגם תרומתי. ולפ"ז י"ל שמתחלה נאמר שהשמן יהא מאת השי"ת, וזה תירוץ נוסף גם לגבי חנוכה, דמשם למדנו שגם שמן שבא מן השמים, כשר. וי"ל שהעיקר שיש לו תכונות שוות לגמרי לשמן זית, שבכה"ג שפיר יש לו 'שם' של שמן זית, אע"פ שנברא בנס, ולא יצא מזיתים שגדלו על עץ של זית. [והרי הכל הוא בריאה יש מאין של השי"ת. ואין חילוק בין זה לזה. ודו"ק].

ויש לעיין מה עשה נח באותו עלה זית טרף שהביאה לו היונה מגן עדן. ובדרך פלפולא דאוי' וחיודוד בעלמא יש לומר (לפי שתולין הברכה במבורך), דשמא נח נטע ממנו עץ של זית, שמסתמא לא היה משליך לאיבוד ענף מיוחד כזה שבא מגן עדן, ויתכן שיצאו ממנו פירות משובחים וקדושים ומזוככים. ואולי ממנו היה השמן זית של יעקב אבינו שמילא במקל שלו, שהיה לומד תורה לאורו עשרות שנים. ואותו השמן יצק על אבן השתיה לקדש אותה להשראת השכינה, ואותו השמן הובא לשמן זית למאור, ואותו השמן נשמר לנס של חנוכה בימי החשמונאים.

מהיכן בא שמן זית לשמן המשחה. מכדו או

דאסתכל באורייתא וברא עלמא (זוהר תרומה קסא), ונמצא דהבריאה היא לפי התורה ולא התורה לפי הבריאה, וא"כ מקדש של מעלה מכוון לפי מה שהוא בתורה, ולכן לא היה צריך כלל לכוון את של מטה כנגד של מעלה, כי הדבר הוא בהיפוך].

"ושמן למאור בשמים לשמן המשחה וגו'". צ"ע שצריך גם כן שמן בשביל שמן המשחה. וכאן משמע שרק בשמים לשמן המשחה ולא שמן. א. והנה בשפתי כהן (בראשית לב, כה) כתב, שנתבצר ליעקב אבינו ע"ה כד שמן, וממנה יצק על האבן ששם מראשותיו, וחזר הכד ונתמלא אז ידע יעקב שהוא מזומן לברכה, ואמר אין זה ראוי להניחו כאן, והוא השמן שנמשחו ממנו המשכן וכל כליו והמזבח ואהרן ובניו והמלאכים ועדיין כולו קיים. והוא כד השמן של הצרפית שאמר לה אליהו כד השמן לא תכלה, והוא אסוך שמן של אשת עובדיה הנביא. ע"כ. וא"כ יש לומר שכמו שאת הבריח התיכון שיי"א שהוא מקלו של יעקב אע"ה, הביאוהו עמם בצאתם ממצרים, כך הביאו איתם גם את פך השמן המיוחד ביותר שמצא יעקב אע"ה, ומשם בא השמן.

ב. לפי מה שכתב בפענח רזא (י"א): ויצוק שמן על ראשה, וקשה הלא אליפז בן עשו רדף אחריו וגזל ממנו כל אשר לו ומהיכן נטל א"כ השמן, וי"ל דמקלו נשאר לו כדכתיב כי במקלי וגו', והוא היה חלול שהביאו עמו תמיד מלא שמן שהיה לו להדליק ללמוד תורה. ע"כ. ואם כן יש לומר שכיון שמקלו של יעקב אע"ה היה איתם, א"כ היה בו גם שמן. ועכ"פ הנשיאים הביאוהו, כמ"ש להלן (לה, כז) והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפוד ולחשן. ואת הבשם ואת השמן למאור ולשמן המשחה ולקטרת הסמים. ומ"מ איך יתכן שפריט אחד יהא מונח אצל כמה, אלא הכונה שבא מתוך אחד מהם. ולפמשנ"ת צ"ל שהביאו זיתים למאור שצריך שיהיה כתיב, ושמן מוכן לשמן המשחה. אך הרמב"ן כאן כתב, יקחו אליך את שמן המאור (פי' רק יקחו, שהוא כבר מוכן), כי אין להם דרך לעשותו במדבר רק אם היה אצלם משמרת, והנשיאים הביאוהו. [אמנם הראב"ע כתב, שאף שהנשיאים הביאו השמן, וזה שמן המשחה, אבל שמן למאור הוא חיוב הצבור. ולעיל כתבנו דיל"ל שכל הט"ו דברים הם חובת צבור. ובילקוט בראשית (רמז מז) איתא: ביום ג' נבראו האילנות ושמן זית מאיר שנא' ויקחו אליך שמן וגו'].

ויש דרכים נוספות מהיכן באו השמן וכו'. ג. בחומת אנך (תצוה) כתב (ממהר"ר וידאל צרפתי): או שהוציאו שמן זית בצוואת יעקב אע"ה, והיה ידוע להם, כי אמר והיה אלהים עמכם. ע"כ. ד. במיוחס ליונתן (לה, כז) איתא: עניני השמים הולכים לפישון ודולים משם אבני השוהם והמילואים, ומורידים אותם על פני המדבר, הולכים נשיאי ישראל ומביאים אותם לצורך המלאכה. ושבים והולכים לג"ע ולוקחים משם בושם המובחר ושמן של זית למאור ואפרסמון טהור לשמן המשחה ולקטורת הסמים. ע"כ. [וע' ביומא עה. נשיאים ממש]. ה. אפשר שהכינוהו השבטים במצרים. ובשמו"ר (לג, ח): בשעה שהגיע זמנו של יעקב אבינו ליפטר מן

העולם, קרא לבניו אמר להם היו יודעין שהקב"ה עתיד לומר לבניכם לעשות משכן אלא יהיו "כל צרכיו" מוכנים בידיכם, שנא' והיה אלהים עמכם, לומר לכם ועשו לי מקדש והוא יורד ומשרה שכינתו בתוכם. ויש מהם שהתקינו עצמן לדברים, ויש מהן ששכחו, וכשבא משה ועשו המשכן יש מהם שהביאו מעצמן, ויש מהם שלא הביאו אלא ממה שהיה מונח בידן כמ"ש כל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן וגו'. ו. קנו מהגויים. בבני יששכר (ניסן מאמר ד) הביא מהפנים יפות (תצוה) שבמדבר לא היה להם זיתים, ובע"כ לומר שהוציאו ממצרים, או קנו מן הגויים. ע"כ. [וע' בראב"ע (כט, מב) שהעיר "ומאין היה להם בכל יום חצי הין שמן זית, וכן יין, ואין יולכו עמהם כמו י"ד אלף הין"].

מצות עשיית הכיור

מדוע הכיור לא נזכר עם כל מלאכת המשכן וכליו

הנה הכיור לא נזכר במלאכת המשכן שנתפרשה בס"פ תרומה, וביאר הראב"ע (שמות כז, ח), לפי שלא נעשה מנדבת כל ישראל, רק מנדבת הנשים לבדם, לכן הזכירו עם פרשת הבשמים, שכל ישראל לא הביאום רק הנשיאים לבדם. ע"כ. ואפשר שכלי המקדש הם חלק מצורת המקדש, משא"כ הכיור, שאינו רק לצורך קידוש יו"ר, ולו יצוייר שא"צ קידוש יו"ר, א"צ כיור. וראה באברבנאל (שמות כז, א). וז"ל החזקוני (שמות ל, יח): ועשית כיור, לפי שאינו אלא להכשר מצוה לא כתב מצות עשייתו למעלה עם שאר הכלים. [והגר"פ פערלא בביאורו לרס"ג (מנין ס"ה פרשיות פרשה נה נו) הביא מ"ש הרמב"ם (ביאת מקדש ה, ט) שמצוה לקדש ממי הכיור, ואם קידש מאחד מכלי השרת הרי זה כשר. ושכ"כ הרמב"ן (שמות ל, ט), והרחיצה היא המצוה. אבל הכיור צוה בו להזמנה. ואינו מעכב ולא מצוה. כי ביום הכפורים כהן גדול מוקדש ידיו ורגליו מוקיטין של זהב שהיו עושים לכבודו וכו'. ע"כ. והקשה שעדיין יש צורך בכיור בשביל מי סוטה. וגם ברמב"ם (סוטה ג, ט) משמע דבעינן דוקא מי כיור, וא"כ אין לומר שאין מעשה הכיור רק חלק ממצות קידוש ידים ורגלים, כיון דאינו מיוחד לזה לבד, ויותר הקפיד הכתוב למי סוטה, וגם לא יתכן לומר דהו"ל חלק ממצות השקאת סוטה, כיון דמ"מ מפורש בקרא בפי' מעשה הכיור שמצותו להיות מזומן לצורך קידוש ידים ורגלים, שוב לא חשיב מיוחד להשקאת סוטה להיותו נחשב מחלקי מצות השקאת סוטה. ולכן קשה לדעת הגאון שמונה מזהב הקטורת ומזבח העולה מצות מיוחדות בפ"ע, דה"נ הו"ל למנות מעשה הכיור מצוה בפ"ע].

כיור וכונו, ואולי נפיק מאת כל אשר יעשה להם ועבדו. ע"כ. והיינו שגם הוא בכל משא בני גרשון. והראב"ע (שמות לה, טז) כתב, הנה אין לכיור ולכנו בדים, ואולי על העגלות היו נשואים. וכ"כ החזקוני (שמות לו, ט), כיור נחשת וכונו נחשת, לא היו להם בדים, והיו נשואים על העגלות. והרמב"ן (שמות לה, כא) כתב לגבי פקודי התרומה, ולא הזכיר בכאן הכיור וכונו, כי לא נעשה במשקל, אבל כל המראות שהביאו הנשים הוצבאות שם בהם ולא ידע משה משקלו. ויתכן שלא היה בפקודת איתמר, כי יכנס בכלל מה שאמר, ומשמרתם הארון והשלחן והמנורה והמזבחות וכלי הקדש אשר ישרתו בהם, כי בכיור וכונו ישרתו למזבח. ובס' אזנים לתורה (שמות לה, טז) כתב שיש מקום לומר, שכמו שבמקדש היהתה באר שבה משקעין את הכיור בתחילת הלילה כדי שלא יפסלו מי הכיור בלינה, כך באהל מועד היו משקיעים את הכיור במדבר לפנות ערב בבארה של מרים, וכן בשעת סילוק המסעות השקיעו בבארה של מרים, כדי שלא יפסלו המים ביוצא, וממילא היה נישאים עם המים שבבאר המתגלגלים מתחנה לתחנה. ע"כ. והיינו שלא היה בהם דין נשיאה ע"י בני לוי. ובזה ניחא קושיית הראשונים מדוע לא נזכר בדיני המשאות.

הכהן היה מסתכל בפני החוטא לטהרו. וכיצד היה עושה באשה

מדוע הכיור לא נזכר במשאות של הלויים במדבר. ואם היה נישא מאליו

"ויעש את הכיור נחשת ואת כנו נחשת במראת הצבאת אשר צבאו פתח אהל מועד". במנחת אלעזר (ג, כה) הביא דברי האריז"ל (ליקוטי תורה כאן) "הנה

עמד בזה רבינו חיים פלטיאל (במדבר ד, כב) "אין להקשות דחשיב כל הכלים בבני גרשון ולא חשיב

ד. בריקאנטי (ויקרא) כתב, שהכהן צריך לראות בשעת זריקת הדם, האיש והאשה המתכפרין בקרבן. ובעבור שאסור להסתכל באשה לכן עשו הכיור במראות הצובאות, שמסתכל בכיור ורואה בו פרצוף האשה המביאה הקרבן. וקרוב לזה כתב בפענח רזא (ויקהל) ובלקוטי תורה הנ"ל.

האם משה רבינו נצטוו על קידוש ידים ורגלים

"ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו". צריך ביאור דלעיל (שמות ל, יט) כתיב, "ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם", ולא נזכר משה, ומאי שנא. ואפשר דאה"נ משה רבינו ע"ה לא הוצרך לקידוש ידים ורגלים, זולת בז' ימי המילואים שהיו ימי חינוך, והראה להם דוגמא. וצ"ע. והרמ"ע מפאנו (בספר מאה קשיטה כ, כ"ו) כתב: אע"פ שלא נצטוו משה בציווי הכיור אפילו על קידוש ידים ורגלים בבואו אל אהל מועד, אעפ"כ ממדת חסידות היה נהוג בו כדכתיב ורחצו ממנו משה אהרן ובניו. ע"כ.

על הכיור היה מצויר מעשה מרכבה

כתב בשפתי כהן (שמות לח, ט), במראות הצובאות, לפי שעל הכיור היה מצויר עליו מעשה מרכבה ולזה נקרא כיור לשון ציור וכיור.

בשעת הקרבת הקרבן היה הכהן מכיר בפניו מקום שפגם ובמחשבתו, והיה מנקה אותו מחטאו. ובאשה שאסור להסתכל בפניה, היה מביא אותה לפני הכיור שעשו במראות הצובאות, ורואה שם צורתה ומכיר במחשבתה, והיה מנקה חלאתה. ע"כ. [וכבר כתב כע"ז ראה בפענח רזא בשם רבו: ומה שהכיור נעשה ממראות הצובאות, מפני שהכהן שה' מקריב קיני זבות ויולדות ה' צריך להקריבו לשמן, ואסור לו להסתכל בפניהם לשידע לשם איזה יקריב, והיתה עומדת אצלו ומביט הוא בכיור את פניה ומקריב לשמה]. והקשה ע"ז, דממ"נ אם יש חשש להרהור, א"כ גם במראה יהיה אסור להסתכל. ותי' דודאי במקום המקדש לא היה שולט יצה"ר, רק שהעולם יכולים לטעות ולהקל בשמירת העינים. לכן היה עושה ע"י הכיור.

כמה טעמים שנעשה הכיור ממראות הצובאות

א. במיחוס ליונתן איתא: מן מראות נחושת, נשים צנועות, ובעת שבאות להתפלל בפתח אהל מועד היו עומדות על קרבן דמיהן, ומשבחות ומודות, ושבות לבעליהן ויולדות בנים צדיקים בזמן שמטהרות מן טומאת דמם.

ב. בתנחומא (פקודי ט) בזכות אותן המראות שהיו מראות לבעליהן מתוך הפרך, העמידו כל הצבאות, ובזכותן יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים. עמדו כל ישראל ונתנדבו הכל בזריזות, אמרו הנשים מה יש לנו ליתן בנדבת המשכן, עמדו והביאו את המראות. כשראה משה אותן המראות זעף בהן וכו', א"ל הקב"ה, על אלו אתה מבזה, המראות האלו הן העמידו כל הצבאות הללו במצרים, טול מהן ועשה מהן כיור נחשת וכנו לכהנים שממנו יהיו מתקדשין הכהנים. במראות הצובאות אשר צבאו, באותן המראות שהעמידו את כל הצבאות האלה. ע"כ. וכ"ה בזוה"ק (שמות ג) שבמצרים נשמרו ישראל מבת אל נכר ומנדה ומשז"ל, וגם אשתדלו בפרהסיא בפריה ורביה, ולא היה ביניהם מי שיהרוג עוברים, על אף שנגזרה הגזירה הילוד היאורה תשליכוהו. ובזכותא דא נפקו ישראל מן גלותא. ומנ"ל שנשמרו מנדה, דתני ר' חייא מפני מה זכו נשין להאי (שהכיור נעשה ממראות הצובאות) בגין דאסתמרו גרמייהו בגלותא דמצרים דלבתר דאתדכיין הוו אתיין מתקשטן ומסתכלן במראה בבעליהון וכו'.

ג. ובהדר זקנים פי', כיון שהכיור היה נתון בין אהל מועד ובין המזבח, משוך מעט כלפי צפון, כדי שתראינה הנשים הבאים ויזכרו שמשם משקים את הסוטות. ויקחו מזה מוסר.

פרשת פקודי

הקדמה לפרשת פקודי

לעתיד לבא, הכל חי וקיים, אותו נשמה בגוף אחר. ולכן בעת שבאים אנו לערוך את פקודי המשכן, כלול בזה גם כן פקודי מקדש ראשון ומקדש שני. והמשכן עצמו פוקד של פי משה ממש, שנעשה הכל על פיו ועל דעתו, ולכן זכה שלא שלט בו זר. משא"כ המקדש שלא נעשה על פי משה. אמנם הנשמה של המקדש היתה אך ורק הנשמה שמשה השכן במשכן. והנה איתא באבות דרבי נתן (פרק לד) עשר ירידות ירדה שכינה על העולם, בג"ע, ובדור הפלגה, ובסדום, ובמצרים, ועל הים, ובסיני, ועל הזקנים בעמוד הענן (במדבר יא), ובמקדש שנא' השער הזה יהיה סגור ולא יפתח וגו' כי ה' אלהי ישראל בא בו (יחזקאל מד), ואחת לעתיד בימי גוג. ובפרקי דר"א (פרק יד) איתא, אחת בג"ע, אחת בדור הפלגה, בסדום, בסנה, בסיני, שתים בנקרת הצור, ושתים באהל מועד, ואחת לעת"ל. ע"כ. וקשה דלא חשיב מה שירדה שכינה למשכן, וכן מה שירדה שכינה בבית המקדש. והביאור בזה, שהשכינה שרידה למשכן היה הגילוי שכינה שכבר נגלה בסיני, כלשון הראשונים שהכבוד שהיה בסיני נעתק אל אהל מועד, ומאז לא נדבר השי"ת עם משה

רק מאהל מועד. (והרוקח בספר השם עמ' קג כתב: משה קיבל תורה מסיני, ולא אמר בסיני, כי כשדבר עמו בסנה אמר תעבדון את האלקים על ההר הזה, מקום שהשכינה שורה, בא הכבוד מחר סיני ונכנס במשכן, ומחר סיני לבית עולמים, זהו מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, אלך ואשובה אל מקומי עד אשר יאשמו, לכן נפתחו השמים בתחלת יחזקאל, כי הכבוד יצא ועמד על ההר, ועלה בשמים נגד הר סיני למעלה, זהו שבימי אליהו וועד המלאכים על הר סיני. ובכל יום בת קול יוצאת מחר חורב, ולעולם מימי משה הכבוד והמלאכים שם). והוא גם כן אשר שכן בבית המקדש, ולכן אינו בהכרח שהיו ישראל באותו הדור ראויים להוריד שכינה לבית שבנו, שרק זכו להעתיק את הכבוד ששכן במשכן, אל המקדש. [ועל דרך זה יש ליישב אמאי לא חשיב בכלל הירידות, מה שנאמר אצל יעקב, אנכי ארד עמך מצרימה. לפי שהכח של גילוי שכינה שהיה אצל יעקב אע"ה, היה כבר אצל אברהם ויצחק, ואצל אברהם לא מצינו לשון ירידה, או שזה סוג השראת שכינה נעלה ונשגב יותר, וגם בהתמדה, לכן אינו בכלל הירידות.

ענין פרשת פקודי לחודש אדר ופורים

"אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן". קשה כפילות הלשון המשכן משכן. ב. ורש"י תירץ רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל. ובעל הטורים כתב, המשכן משכן, שנתמשכן ב' פעמים בשביל עונות ישראל. משכן גי' ת"י, שבית ראשון עמד ת"י שנה כמנין משכן. ע"כ. [המשכן, עה"כ של האותיות, גי' ת"כ, כמנין שנים שעמד בית שני]. וקשיא טובא, דמה ענין משכן אצל מקדש, והמשכן עצמו לא נתמשכן ולא שלט בו זר, ועודנו קיים ועומד ונגנז, ויחזור לנו לעתיד לבא שלם. ג. עוד קשה, למה לי למימר משכן העדות, וכי לא ידענו שהמשכן הוא משכן העדות. ד. גם צריך לבאר מה ענין פרשיות אלו לענייני דיומא, פורים וחודש אדר. ונראה בס"ד שפרשה זו שעוסקת בסיכום עבודת המשכן וההכנות להשראת השכינה, וידוע שכל דבר תלוי בראשית, וכבר בראשית הדבר אפשר לדעת מה יהא בסופו, שכל הכח ניתן מתחילה, לכן בריש הפרשה באה התורה הקדושה לבאר שלשה דברים. א. מה זכה המשכן יותר מן המקדש שלא שלט בו זר. ב. ומדוע באמת שלט זר במקדש, שאיך יתכן כדבר הזה, ומאי שנא המקדש מן המשכן. ג. ומדוע הוחלף המשכן בבית המקדש ולא נשאר תמיד המשכן, שהרי עדיף שישאר המשכן, כמו שהיה בימי משה, ואם ס"ד שהמקדש עדיף, וכמו שנראה באמת שהיו בו קצת דברים יותר מן המשכן, מדוע לא זכו מיד למקדש בנין של אבן, וכי כחו של שלמה המלך עדיף מכחו של שלמה.

ומגלה לנו התורה הקדושה, שהכל הוא דבר אחד, המשכן והמקדש של עכשיו ושל

וע"ע בשכל טוב (בראשית יח, כא), שהשכינה שירדה בסדום, היא מכח מה שזכה אברהם להוריד שכינה רקיע אחד, כמ"ש שנסתלקה השכינה על מעשה הדורות עד לרקיע השביעי, וכיון שעמד אברהם הורידה לרקיע ששי, ומשם היה קול אלהים חיים נשמע לו, ולכן אמר ארדה נא, אוריד רוח קדשי לאויר שלמטה. ע"כ].

והנה בכלל עשר הירידות לא חשיב רק מלחמות גוג ומגוג, ולא בית המקדש השלישי, ויש לבאר משום שעדיין שכינתא עמנו בגלותא, ואותו כבוד ששרה במשכן ומשם למקדש ראשון, והלך עמם בגולה, וחזר בבית שני, הלך עמם שוב בגלות שניה, ויחזור לעתיד לבא. וזו אותה השראת שכינה ממתן תורה בסיני ועד הגאולה השלימה, לכן לא החשיב רק מלחמת גוג ומגוג. והנה מצד אחד המקדש של שלמה היה משובב יותר, שהיה גבה קומה, ורחב ידים, ורצוף בזהב, והיה מרהיב עין, ומכל העולם היו באים לראות בכבודו. אכן כל זה בבחינת יפה כח הברכה האב, פ"י מכחו של האב, מתשבח כח הברכה ועדיף ממנו, אך הכל עדיין מכחו של האב. ובכל אשר הוסיפו נדבה למקדש, והכינו ליבם וחפצו בהשראת שכינה, והוסיפו תורה ומצוות, זכו להשתבח. וכפי עיקר המצוה של ועשו לי מקדש, שהוא לעשות בנין ממש. ועוד, שעיקר השראת שכינה במקדש היתה מכח ארון העדות שבו לוחות העדות, לכן העיקר הוא כחו של משה ודור המדבר, ורק הוסיפו לשבח, וכמו ששלמה עשה עשר מנורות ועשר שלחנות והוסיף כרובים. אכן מאידך המשכן עצמו יקר ומעולה יותר, אלא שבכל זה היה סוד של השי"ת, כדי שכאשר יחטאו יוכל המקדש להתמשכן על עוונותיהם, משא"כ המשכן שלא היה מניח להם, והיו נענשים הם בחומרא רבה. [פ"ל המגלאכה והנה עשו אתה כְּאֵשֶׁר צִוָּה ה' כ"ן עשו, ג"י מקדש שלישי שירד באש מן השמים (2093). עשו בני ישראל את פ"ל העֶבְדָה. ג"י, בית המקדש השלישי (1516). כאשר צוה ה' כן עשו, ג"י, מקדש שלישי (1094)].

וכן יש לשאול לגבי מרדכי היהודי, שהנה הגזירה שהיתה שם היתה קשה מחטא העגל, שבחטא העגל לא נחתמה גזירה בשמים, וכאן בית דין של מעלה חתמו כליה

גמורה ח"ו, זולת מרדכי היהודי שישאר וממנו יצא עם ישראל. ואילו התשובה שלהם היתה קלה מאד כלפי חטא העגל, ששם ישראל התענו והתפללו ארבעים יום מר"ח אלול, וביום האחרון לנו בתעניתם, כדאיתא

בתנא דבי אליהו זוטא (פרק ד, וז"ל: במ' יום האחרונים שעלה משה להר סיני, גזרו יום צום ותענית, וביום האחרון שבכולם שהוא סוף ארבעים, גזרו תענית ולנו בתעניתם כדי שלא ישלטו בהם יצה"ר, ולמחרת השכימו ועלו לפני הר סיני, ישראל היו בוכים לקראת משה והוא היה בוכה לקראתם, עד שעלתה בכייתם למרום. באותה שעה נתגלגלו רחמי של הקב"ה על ישראל וקיבל את תשובתם, בישרה אותם ויה"ק בשורות טובות ונחמות. ואמר הקב"ה לישראל בני שבוע אני בשמי הגדול שלי ובכסא הכבוד שלי שתהא לכם בכיה זו לששון ולשמחה גדולה ויהיה לכם יום זה יום סליחה וכפירה ומחילה לכם ולבניכם ולבני בניכם עד סוף כל הדורות ע"כ). ואילו באותו הדור צמו שלשה ימים רצופין, ומרדכי התענה ג"כ וזעק זעקה גדולה ומרה, אבל לא עשה כמשה לעלות להר ארבעים יום, ולהתענות רצוף מ' יום. והועיל להם בנקל. וגם נקבע ליום ישועה לדורות, אע"פ שלא התאמצו בו כ"כ בתשובה. וכן זכו אחר כך יותר מדור המדבר, שקבלו את התורה מאהבה. ראה כמה גדול כחן של מרדכי ואסתור, יותר ממשה רבינו, וזה תימיה.

אלא האמת שמשה רבינו חי וקיים, ואדרבה אחרי פטירתו ממשיך לעלות ולהתעלות מדרגה לדרגה, ויפה כחו יותר, שגדולים צדיקים במיתנתן יותר מבחייהם, והישועה שבאה למרדכי ובני דורו, היתה מכחו של משה רבינו, כדאיתא במדרש (אסתר רבה ז, יח), חזר אליהו ואמר לו למשה, אי רועה נאמן כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובטלת גזירתם לבלתי השחית, מה תענה על הצרה הזאת, אמר לו משה כלום יש אדם כשר באותו הדור אמר לו יש ושמו מרדכי, אמר לו לך והודיעו כדי שיעמוד הוא משם בתפלה ואני מכאן, ונבקש רחמים עליהם לפני הקב"ה, אמר לו רועה נאמן כבר נכתבה אגרת כלייה על ישראל, א"ל משה אם בטיט היא חתומה, תפלתנו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא, אמר לו בטיט היא חתומה, אמר לו משה רבינו לך והודיע למרדכי, מיד הלך והודיע למרדכי, וה"ד ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו. [ובילקוט (אסתר רמז תתרט) איתא, רץ אליהו

זכור לטוב, בהלה אל צדיקי עולם ונביאים הראשונים, ואמר להם שמים וארץ וכל צבא השמים בוכים במור נפש וכל העולם כולו אחזתו חיל כילודה אתם יושבים ודוממים, אמרו לו מפני מה אמר להם מפני שאכלו ושתו ממשותה אחשוורוש והושלמו ישראל לטבח ולמחות שמים מן העולם, אמר משה לאלהיו כלום יש אדם כשר בדור, אמר לו יש אדם אחד כהם ומרדכי שמו, אמר להם הודיעו שיעמוד הוא משם ואנחנו מכאן בתפלה ובתחנונים, אמרו לו רועה נאמן כבר כתבו אגרות של כליה על צאנך וכבר היא חתומה, מיד א"ל משה לאבות העולם אם בטיט היא חתומה רחמים נשמעים ואם בדם היא חתומה מה שהיה יהיה, מיד בא אליהו ז"ל אצל מרדכי והודיעו ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, מה עשה מרדכי קבץ כל תינוקות של בית רבן וענה אותם מלחם ומים והלבישם שקים והושיבם על אפר והיה צווח ובוכה עמהם ביום ובלילה. ע"כ. נמצא שגדול כחו של מרדכי, אך הכל מכחו של משה רבינו. והכח של דור המדבר שקבלו את התורה, עמד להם גם באותו הדור לקבלו כעת מאהבה.

מדוע קורין פרשיות המשכן קודם חודש ניסן

יש לבאר, משום שהכח של הקמת המשכן מתחדש בכל שנה גם בגלות. וכן יהיה לעתיד שבניסן עתידין להגאל. ובספר משנה שכיר (פ' פקודי), עמד לבאר הטעם שקורים תמיד פרשיות אלו, תרומה תצוה ויקהל פקודי, קודם חדש ניסן, וע"פ רוב פ' פקודי היא בשבת ר"ח ניסן או בשבת פ' החדש, וביאר לפמ"ש בח"י הר"ם (הל' פסח ס"ה תכט) על קושיית הב"י, מדוע אסור להתענות בו בחודש ניסן, והרי בטלה מגילת תענית. ות"י דיו"ט של ניסן אינו מכח מגילת תענית, דמגילת תענית היה יו"ט דוקא בזמן ביהמ"ק, וכשחרב, בטלה מגילת תענית. אמנם המשכן נגזז, והוא מתהלך מאהל אל אהל, וזה לא נסתלק מאתנו גם בגלות, כמ"ש (מגילה כט) כל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם, וביום שהוקם המשכן ירדה שכינה לארץ כדמפורש בספרי ובגמ', וזה עדיין עיקר קיום שלנו בגלות והתקוה לגאולה, ואיך לא יהיה יו"ט זה נוהג ולמה יבטל. וענין ביהמ"ק הוא מקום קבוע לשכון בו ה', לא המשכן שהיה מתהלך, ולכן כשנבנה הבית נגזז המשכן. ולכן אדרבא, בזמן ביהמ"ק לא הי' יו"ט דניסן מהקמת המשכן כלל, ואחר החרבן חזר לנו

היו"ט דמשכן, שחזר לנו בזמן הגלות על שהשי"ת עמנו בגלות. וזה דעת מסכת סופרים, וכמו שסיים במס' סופרים שלעתיד יבנה בניסן. וא"כ זהו היום טוב של ניסן, שהמשכן עמנו בגלות להצילנו מידי אויבינו ולתת לנו קיום בגלות. והיינו שבזמן ביהמ"ק, המשכן גנוז למעלה, וכשנחרב ביהמ"ק, המשכן חוזר וניעור והולך עם ישראל בגלות. ומצאתי שורש לזה בזה"ק (פ' פקודי רמא). "אית משכן ואית בית משכן, כמ"ש ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם, מאי משכני, משכנותיו דקבה"ו דלהוון גבייהו דישאל, מאי טעמא בגין דכתיב ולא תגעל נפשי אתכם וכו', ביהמ"ק איהו דיורא דנייחא לעלמין וכו', משכן וכו' לנטלא מאתר לאתר, וכלא ברזא דלעילא". הרי שהמשכן נוסע ממקום למקום והשכינה בתוכם של ישראל. ולכן קורין פרשיות אלו קודם חדש ניסן, שבכל שנה בהגיע חדש ניסן, מתחדש לנו יום טוב זה.

מדוע נחלקו פרשיות ויקהל ופקודי לשתים פרשיות

"ויעש את האפוד וגו'". יש לשאול שכבר בפרשת ויקהל הכתוב מונה והולך את סדר עשיית המשכן, ומדוע הפסיק הכתוב באמצע, בחשבון הכסף והזהב. ואף אם בגדי הכהונה אינם ממצות ועשו לי מקדש, [וצ"ע ג"כ אם נתנו חשבון אח"כ על בגדי כהונה. ולגבי הזהב שבהם. ולת"י שבגדי כהונה באו משלהם ולא מתרומת הכלל, ניהא טפי. ושור"ר כן בשם האמרי נועם מראפשיץ שכיון שאת התרומות לבגדי הכהונה נטלו האומנים העושים במלאכה, כמ"ש והם יקחו את הזהב, דלא כשאר המלאכות שעמ"י הביאו תרומה ואח"כ נטלו האומנים, וכ"ש לת"י שהאומנים הביאו משל עצמם, לכן לא נתן חשבון על הזהב שלהם. ועי"ל שיתכן שהתרומה של הזהב לבגדי כהונה היתה צריכה לבא בתורת חוטים, וכמו שהוצרכו להביא צמר צבוע כבר תכלת וארגמן וכו'], מ"מ לכא"ו היה עדיף לסדר הכל בפרשת ויקהל, ולא להפסיק הענין.

ושמא יתכן לומר, שבמשכן היו ב' חלקים. א. עשיית המשכן. [וזהו מצות ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם]. ב. בגדי כהונה. וכאשר נגמר המשכן שהיה זה בכ"ה בכסליו, והניחוהו מקופל,

וגם נעשו בב' זמנים שונים ונפרדים, לכן חילקם הכתוב לב' עניינים. פ' תרומה ופ' תצוה. פ' ויקהל ופ' פקודי. [וע"ע בירושלמי (ברכות פ"ד ה"ג) שפרשת פקודי נקראת פרשת משכן שני].

משכן לוחות העדות

הארון מלמעלה. ע"כ. ויש לפלפל מהו אות או נס.

ג' עניינים במשכן

"אלה פקודי המשכן משכן העדות". צריך ביאור אלה מה בא למעט. והרי אין אחרים. ויש לבאר בס"ד, שהיו ג' עניינים במשכן: א. לכבוד לוחות העדות. ב. לרוב חיבת השי"ת, מחמת לוחות העדות. כדאיתא בשמו"ר (ג). משל למלך שהיה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו, אמר לו בתי שנתתי לך יחידת היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול לפי שהיא אשתך, אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי. כך אמר הקב"ה לישראל נתתי לכם את התורה לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוהו איני יכול אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו, שנא' ועשו לי מקדש. ג. אמרו רז"ל (תנחומא פקודי ו): משכן העדות, עדות לכל באי העולם שנמחל להם על מעשה העגל. ע"כ. [וצריך ביאור וכי זהו כל מהותו של המשכן כדי שיהיה נקרא על שם זה. וצ"ע. ובדרך פלפול י"ל שהמשכן או המקדש הם עדות אם השכינה שורה בישראל. שזה סימן למתרחש למעלה. וכמ"ש לעיל פ' תרומה שלכאן זהו הסימן לזה. ע"ש. ובעלי שור כתב שעצם המצב כיום שבטלו המלכויות, ויש רק ממשלות, זה סימן למתרחש למעלה בזמן שכינתא בגלותא]. ומעתה יש לבאר לשון הכתוב: "אלה פקודי וגו' משכן העדות", שקודם חטא העגל לא היו צריכים לא 'עדות' על מחילת חטא העגל, ולא היה נקרא בשם משכן העדות, אלא משכן ה'. ואם משום משכן לוחות ומשל למלך וכו', כיון שהעולם היה קדוש יותר היה משכן

משך קרוב לשלשה חדשים, לא ישבו בטלים, אלא ישבו לעסוק בבגדי כהונה ובשמן למאור ושמן המשחה, ובקטורת הסמים וכו'. וכיון שהם ב' עניינים נפרדים,

לולי חטא העגל היו הלוחות בידיו של משה

"אלה פקודי המשכן משכן העדות". בפשוטו היינו משכן לוחות העדות [ויש מפרשים שהיה ב' משכנות, פ' משכן נוסף ללוחות העדות. ראה להלן, ובהעמק דבר כאן]. והיינו שמטרתו של המשכן היא לכבוד הלוחות, שאין זה כבודם שישכנו בארון גרידא, אלא בארמון מפואר, עם חדרים זה לפנים מזה, והם בחדר הפנימי. ומ"מ יש לשאול למאן דאמר שקודם חטא העגל לא הוצרכו למשכן, דהא היה חסר בכבודם של הלוחות שעליהם שרתה השכינה הק'. ואולי קודם חטא העגל שהיה העולם טהור, לא היה צריך כ"כ להצניע את הלוחות. והבן. ושמא היו הלוחות נשארות בידיו של משה, כספר תורה המונח בחיקו של מלך. ושור"ר כן בילקוט ראובני מס' עשרה מאמרות וז"ל: לולי סרחנו בעגל, לא הוצרכו הלוחות ליגזז בארון, אלא ידיו של משה, היה להם תשמיש קדושה לכסא כבודם ומושב יקרים [פ' שהיה נושאם בידו לעולם], והיה נכנס עמהם לאלתר לא"י ולג"ע לציון מכלל יופי. ע"כ. (וזכר בעלמא, היה מנהג, שהראשון לציון מקבל דוגמת שני לוחות מזהב, כמו שהיה למורן רשכבה"ג זיע"א)]. ובזה יש לבאר הדגשת הכתוב ואשלכם 'מעל שתי ידי' (דברים ט, טו).

לוחות הברית היו עומדים על אות [נס] בבית מדרשו של משה

"ויקח את שני לוחות האבנים", צ"ב מהו ויקח. ובמיוחד ליונתן איתא, ויקח את לוחות הברית שניתנו לו בחורב, והיו עומדים על אות [בנס] בבית המדרש, הם לוחות העדות ושברי הלוחות בארון, וישם את המוטות על הארון, ויתן את הכפורת עם כרובים שיוצאים מקשה ממנה [רקועים ומשוכים] על

את כל הסדר של המשכן, הן בענין הציווי לעושה, והן בענין עשייתו. ולכא' צ"ל שכיון שלא נכתב בתורה"ק באותו הלשון, אלא יש כמה וכמה שינויים בזה, בין הציווי לעשיה, ובין העשיה למה שאחריו, לכא' צ"ל שאכן היה שינוי. [וראה בס' טעמא דקרא מש"כ בזה]. ולגבי השינויים שבין פרשיות תרומה תצוה, לפרשיות ויקהל פקודי, י"ל שטעם השינוי לפי שהמשכן שאחר חטא העגל היה באופ"א.

האם מלאכת המשכן דוחה יום טוב

יש לעיין האם כמו שמלאכת המשכן אינה דוחה את השבת כך דוחה את יום טוב. או דילמא יום טוב שאני. אכן בכלל צ"ע אם היה נוהג יום טוב במדבר. וע' בערוך לנר (יבמות עא:) שהרבה מצוות לא עמ"י נצטוו מיד, וכמו מצות כתיבת ס"ת שלא נצטוו בה עד יום שמת משה, ומצוות גיעולי נכרים שלא נצטוו עד אחר מלחמת מדין. [וכשהיו ישראל במדבר לא נצטוו בשחיטת החולין אלא היו נותרין ואוכלין או שוחטין כשאר הנכרים (רמב"ם שחיטת ד, יז)]. המשך בסמוך.

האם במדבר הניחו תפילין ומאימת

הנה פרשת קדש ופרשת והיה כי יביאך נאמרו בעת יציאת מצרים, ושם כתיב פרשת תפילין, וצ"ע האם אכן כל ישראל עשו להם מיד תפילין, והניחו אותם במדבר ארבעים שנה. והרשב"א (מנחות לד.) הקשה דכיון שד' פרשיות שבתפילין מעכבות זו את זו, א"כ א"א לומר שהניחו תפילין במדבר, שפרשת שמע לא נאמרה רק בפרשת ואתחנן. ותי'. א. שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ואע"פ שלא נאמרה, ניתנה לידרש. ב. א"נ ע"כ נראה שכבר כשיצאו מצרים נאמרה להם גם פרשת שמע, ופרשת והיה אם שמוע. שהרי בפ' קדש ובפ' היה כתיב מצות תפילין, והם אלמא הזהיר הקב"ה על התפילין, והם נעשים מד' פרשיות הללו, א"כ היה צריך שנאמרו אז בשעת יציאת מצרים. ע"כ. ומבואר ברשב"א שהניחו מעת צאתם ממצרים. וכן מבואר בעקידה (שער נג), שכתב

באופן אחר, ועכ"פ היה יורד מן השמים ולא היו צריכים לטרוח כ"כ בעשייתו, [שהיה זה מאת השי"ת, ולא מצידם, וכתב במשך חכמה שהיה דוחה שבת כיון שהיה צורך גבוה]. וא"כ לא היה נקרא משכן העדות שהוא לצורך הלוחות שהרי הוא צורך גבוה. ואף לא היה נקרא בשם "משכן" שנתמשכן בעוונותיהם, אלא היה נקרא מקדש ה', כמו שנזכר בשירת אז ישיר. ואף לא היה נצרך לתת מנין על כל פרט. ורק במשכן העדות הוצרך לתת מנין וחשובן.

מדוע הוצרך הכתוב לחזור על מלאכת המשכן בעוד ב' פרשיות

יש לומר לפי שהמשכן של פרשיות תרומה תצוה הוא קודם חטא העגל, ושל ויקהל פקודי הוא של אחרי החטא, לכן שנה הכתוב פרשיות אלו, בשביל הרבה שינויי לשון ואותיות שיש בין הפרשיות הללו. ואפשר שהכל נובע מחמת החילוק הנ"ל, בין קודם החטא לבין אחריו. [המשך בסמוך].

האם הדיוק מאד במידות המשכן וכליו היה מעכב

ב. ובחי' הגרי"ז (סימן קכא) כתב, כל פרשת ויקהל מתמיה, דלמה היה צריך לחזור על כל המעשים עוד הפעם, ודי היה לומר שעשו כאשר נצטוו. והנראה דהנה בבכורות (יז:) מביא הש"ס ראייה דאפשר לצמצם בידי אדם, ממדת כלים וממדת מזבח, ומשני שאני התם דרחמנא אמר עביד וכל היכי דמצית למיעבד ניחא ליה. חזינן דבצווי לא נאמר דמעכב בכל דהו שלא יכלו לצמצם. וע"ז מפרש בפרשת ויקהל, כל פרט ופרט, לומר דעשו בדיוק בכל מה שהוא כמו שנאמר להם לעשות, היה אצלם שעשו כן. ע"כ. וזה חידוש גדול לומר שהדיוק לא מעכב.

מדוע חזר הכתוב ושנה את כל הסדר בציווי וגם בעשיה

יש לעיין בזה מדוע שנה הכתוב פעם שנית

קריאת שמע, שלא הוזכרו פרשת שמע ופרשת והיה אם שמוע רק במשנה תורה, וכן לא הניחו תפילין, ולא נתנו מתנות משפט הכהנים, ולא נשא ולא גירש אדם בקידושין וגט, וכמה מצוות ניתנו בערבות מואב, כמו מצוות נחלות. ודיני המוספין ופ' נדרים ושבועות והכשר כלים וטהרתם. וכן שאר הדברים שהם חובת הגוף ולא הוזכרו בספרים הראשונים. וזה דבר תימה שדדור דעה וכו', ועוד וכי משה רבינו ע"ה לא קיים ק"ש ותפילין, ואם קיימם קודם מותו לא התמיד בהן ל"ז ימים שלמים וכו'. והעלה שם שכל המצוות שהוזכרו במשנה תורה, אפי' שלא הוזכרו קודם, כולם נאמרו בסיני ובאהל מועד, אמנם המצוות שנזכרו בפניחס מטות ומסעי לא הוזכרו רק שם בערבות מואב. וא"כ לא עסקו דור המדבר בכל התורה כולה. ואפשר שיחידי סגולה מהם תפשו אומנות אבותם לשמור כל התורה וחקיה, כמו שמאברהם עד משה היו עוסקים בה ומקיימים אותה קצתם בכל דור ודור. ומשניתנו עשרת הדברות, ידעו והשכילו כל התורה בעשרת הדברות כפי הרמזים שיש באותיותיהם, ואח"כ נתפרשה כל מצוה ומצוה בפרטיה. וידעו הרמזים ע"פ הגבורה ועסקו דור המדבר בכל התורה כולה בדרך זה, וקיימו קצתם את כולה זולת מה שא"א לקיימו רק בא". [וע"ע במדרש (ויק"ר א, י), א"ר אלעזר, אף על פי שנתנה תורה סייג לישראל מסיני, לא נענשו עליה עד שנשנית באוהל מועד].

דמ"ש הורד עדיין מעליך, אלו תפילין שהיו עליהם לכבוד ולתפארת. אכן צ"ב וכי נאמר להם לבטל מצות תפילין. ואפשר משום שהיו כמנוונים, ומנוזה אסור בתפילין. ובשו"ת דברי יציב (ליקוטים סי' ה) כתב די"ל שכיון שלא נאמרה עדיין פרשת שמע ופ' והיה אם שמוע, היה די להם בתפילין של ב' פרשיות. אכן מדברי הרשב"א מבואר לא כן. ולעיל ס"פ בא הבאנו בשם מהרי"ל דיסקין שגם בלכתם בים בשביעי של פסח היו עליהם התפילין ובזכותם ניצולו. ובתד"א (רבה פכ"ה) איתא לגבי מעשה צלפחד, אמר הקב"ה למשה, מפני מה חילל זה שבת, אמר לפניו, רבש"ע איני יודע, אמר לו, יום חול תפילין בראשו ותפילין בזרועו ורואה וחוזר במעשיו, עכשיו שאין לו תפילין חילל זה את השבת, באותה שעה אמר לו הקב"ה, צא וברר מצות ציצית שיהו נוהגים בו בימים טובים ובשבתות. ע"כ. ומבואר שהיו מניחים תפילין ושלא היו מניחים בשבת וי"ט. [ואי"ז קושיא ע"ד המהריל דיסקין. ומובא מהמלבי"ם (פ' בא אות טז) כתב דלמ"ד (גיטין ס). תורה מגילה מגילה ניתנה, הניחו במדבר כל ד' פרשיות. אבל לא לר"ל שתורה מגילה מגילה ניתנה. ושבכ"ל חמדה (פ' דברים) כתב בפשיטות שלא הניחו רק ב' פרשיות]. המשך בסמוך.

אם קיימו מצוות ק"ש במדבר, וכן שאר מצוות

והמבי"ט בס' בית אלקים (שער היסודות פל"ז) כתב, שלכאוף נראה שדור המדבר לא קראו

נדבת הזהב והכסף למשכן

כסף, דאף שלא היה שוה כסף ככסף, מ"מ אם היו מתנדבים מטבעות כסף היו האומנין מחליפין אותם בזהב. וז"ש 'כל מרים תרומת כסף ונחשת'. ב. י"ל שעשו מן הכסף כלי שרת מזרקות לקבל בהם הדם. [ואף דכתיב ויעיו וגו', לכל כליו תעשה נחשת, מ"מ מצינו שהיה הרבה מזרקות של זהב ושל כסף כדאיתא במשנה בפ' תמיד נשחט]. ע"כ. ויש מתרצים (אוצר פלאות התורה) דקאי על עמודי הכסף שהיו בצידי ארון הקודש, כמין ב' עמודי ספר תורה, והלוחות ביניהן, שנא' (שה"ש ג, ט) עמודיו עשה כסף (ב"ב

אם היה נדבת כסף במשכן

בפנים יפות (ר"פ תרומה) העיר, דלפי מה שפרש"י ג' תרומות אמורות כאן וכו', לפי משמעות הכתובים בפ' פקודי משמע שלא היה צריך שום נדבת לב בכסף, דלא חשיב שם מעשה הכסף אלא באדנים וכן הוויין לעמודים בלבד, וזה נעשה מכסף פקודי העדה של המנין, ולא מכסף נדבה. ות"י. א. דצ"ל דכסף שנזכר בנדבה, היינו מטבעות

המשכן

הנה מבואר בתורה הק', שהביאו כסף מחצית השקל בלבד מכל אחד, ועלה סך הכל מאת ככר. ומאידך הזהב היה רק כ"ט ככר. וצ"ע שא"כ לא הביאו תרומת זהב רק מעט שבמעט, ולא עלה לכל אחד אפילו שישיית של מטבע קטן. ודי בנזמי הזהב אשר באזניהם לבד. [ובפרט שהזהב הוא רב משקל. וא"כ נמנה לפי נפח. ובשמו"ר (מת, ז) בנזמים חטאו בנזמים נתרצה להם]. וזה פלא גדול. ועוד דאיתא בזה"ק: כל הזהב העשוי למלאכה, כאן ראה הקב"ה שישראל יתנו את הזהב לעגל, והקדים להם רפואה ע"י זהב זה, שכל הזהב שהיה עמהם ונמצא ברשותם נתנו כבר למלאכת המשכן, ולא נותר רק נזמי אזניהם. גם באוה"ק (ר"פ ויקהל) כתב, כל כלי זהב, לומר שלא הניחו בביתם כל מין כלי זהב שבהם ישתעשע אדם. וצ"ע שהרי ביזת מצרים וביזת הים היתה לאין שיעור, וכמ"ש (בכורות ה) שאין לך כאו"א מישראל שלא היו עמו צ' חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים. וגם בתנחומא הנ"ל מבואר שהביאו ככרי זהב וספך "לבלי חקר". ובבעל הטורים כאן הביא: שכל הזהב הבא להם במצרים היו מייחדים אותו למלאכת המשכן. [ובשפתי כהן (לה, כד) כתב, שכל זהב העולם לא היה מספיק למלאכה, וזהבה שהביאו היה רק 29 ועשרים ככרות ועוד 730 שקל בלבד והשאר מאין בא, לכן נאמר, ויהי זהב התנופה, שהיה לו הויה וברכה וגדולה ורוממות כי לזה נברא. וביערות דבש (ה"א דרוש ב) כתב דאי' במדרש, שהתחיל משה ונדב משלו כל הוננו, ואח"כ עמדו ישראל ונדבו. וכל מה שעושר שהיה למשה נדב הכל למשכן, ולכן ניתן לו אח"כ עושר אחר מפסולת של לוחות, כי למשה עצמו נאמרה נדבת משכן קודם לוחות שניות, ותיכף נדב בלבו כל כספו וזהבו].

ויש ליישב בכמה אנפי בס"ד: א. שהביאו זהב הרבה מאד, אלא שהיה צריך זהב טהור, ולשם כך זכרו את הזהב באש, ולא נותר רק מעט. ואמרו רז"ל (מנחות כט): "מנוורות עשה שלמה וכל אחת ואחת הביא לה אלף ככר זהב והכניסוהו אלף פעמיים לכור והעמידוהו על ככר. ע"כ. והנה כתיב (כה, יא) וצפית אתו זהב טהור וגו', ועשית עליו זר זהב סביב. ולהלן (כה, יג) ועשית משבצת זהב. ושתי

די. והש"י שם). ובשטמ"ק שם כתב בשם הראב"ד שכאשר יהיו מוציאים ס"ת לקרות בו בפ' הקהל, היו גוללים את ס"ת על עמודים אלו. וכתב שם, שעמודים אלו נעשו מנדבת הכסף בעשיית המשכן.

מדוע חשש משה לליצני הדור שהוצרך למנות את המלאכה

בתנחומא (פקודי ז): ולמה עשה חשבון והקב"ה מאמינו, אלא מפני ששמע ליצני הדור וכו', אדם שנתמנה על מלאכת המשכן על ככרי כסף ועל ככרי זהב שאין לו חקר ולא משקל ולא מנין, מה אתה רוצה שלא יהיה עשיר, כששמע כן אמר חייכם משנגמרה מלאכת המשכן אני נותן להם חשבון, כיון שנגמרה אמר להם אלה פקודי המשכן. [וצ"ל שהעמיד מתחלה אנשים שימנו את כל התרומה, ואח"כ נתן חשבון מה נעשה. וצ"ע אם נתן חשבון על הכל אף שלא פורט בתורה רק על זהב כסף ונחושת. שו"ר בזה"ק שרוח הקודש היתה מראה לכולם חשבון של כל הזהב והכסף שנדבו ישראל]. וקצ"ע לשם מה נכתב כל זה בתורה הק', להוציא חשש של כמה ליצנים. וצ"ל א. שחשש משה שיכנס ספק בלב של כמה מישראל, ואז מחמת חוסר האמונה במשה ובאמנים, לא תוכל השכינה לשרות בתוכם. ב. י"ל עוד, שאותם ליצנים בהוצאת שם רע שלהם עוררו את כח המקטרג בשמים. ואי' בזה"ק (פקודי רכ) סטרא אחרא אזיל ושאט לאסטאה ולא אשכחת עילה על מהימנותא דאומנין, עד דקב"ה כפיף ליה לקמיה דמשה, ואיהו עביד חושבנא דמהימנותא בעל כרחיה, וסליק מהימנותא דלהון לגבי כלא, ורזא דא דכתיב אלה פקודי המשכן אשר פקד על פי משה, דתמן דאתמני ודאתפקיד עד דאתעביד חושבנא דבי משכנא קמי משה וישראל כלהו. ע"כ. ומבואר שאילו היה אחד מהאומנים לוקח מעט מן המעט לידו, לא היתה שורה שכינה בכל מעשה ידיהם. ולכן הס"א היה מחפש להשטין על כך, ולא מצא. [ויש להוסיף, שנודע, שהכח של הרוחניים הוא רק מכח הגשמיים. שאנחנו מעוררים הכל. ואולי אותם ליצני הדור הם שעוררו את כח המקטרג לקטרג ולחפש].

כמה כסף וזהב לאין שיעור הביאו לתרומת

השמים או שבאו ע"י אחרים ולא על ידם, כמו אבני שהם ואבני מלואים, ושמן למאור ובשמים וכו'. כל זה עשו בו קנין לכלל ישראל, שמן הכסף והזהב העצום שתרמו, קנו את אותם התרומות מהנשיאים, וכן עורות אלים, קנו אותם ממי שקדם וזכה באילים. בכדי שלכולם יהיה חלק בכל התרומה. ויש לרמוז במה שכתוב 'כל הזהב העשוי למלאכה', פי', שהיה עוד זהב רב שלא נעשתה ממנו המלאכה, אלא קנו בו דברים למלאכה.

לפי המפורט לכאן' לא תרמו כ"כ הרבה זהב וכסף לאין מספר

ואם היה אוצר של קודש לצרכי צבור

[ממהדורה אחרת]. כתב החזקוני (לה. ט): אל יעלה על לבב אנוש לומר, שלא נדבו זהב וכסף ונחשת אלא מה שכתוב כאן, כי הרבה יותר ממה שכתוב כאן נדבו, אלא כתב לך מן הזהב את שהוצרך למלאכת הזהב, והמוותר נתנו באוצר לכל צרכי קדש וציבור, וכן עשו מן הכסף ומן הנחשת. וא"א לומר שנדבו בצמצום מה שהוצרכו, וגם א"א לומר שמנה בני י"ט ובני ס"א ובני ע' ופ' שנה שלא היו במנין ס' רבוא, ולא נדבו, שהרי כתיב כל מרים תרומת כסף ונחשת, דמשמע כל הרוצה לתרום יהיה תורם אפי' אינם בני עשרים או יתרים על ששים, דמי איכא למימר שלא הביאו אלא בקע לגולגלת, אלא ודאי נדבו והותירו הרבה כדכתיב והותר. ע"כ.

כל הזהב העשוי למלאכה

כתב בשפתי כהן ג' פירושים מהו "כל הזהב העשוי למלאכה". א. כאשר נעשה הזהב, נהיה לו הויה ורוממות ועילוי. ב. ועוד פירשו בזוה"ק (רכג): כל זהב העשוי שנעשה בו העגל (שנא' אשר עשה אהרן), למלאכת הקודש, פי', בא זהב של מלאכת הקודש וכיפרה עליו. ושם (ח"ב רכד). איתא, שהקב"ה נסתכל בזהב שנעשה למשכן וכפר להם על הזהב שהביאו

שרשרת זהב טהור וגו'. ולכאן' משמע שלא הכל זהב טהור. ורק רוב הזהב הוצרך זהב טהור. וקצ"ע דא"כ למה נמנה כל הזהב יחד, והרי חלק היה זהב רגיל וחלק זהב טהור. ובמשך חכמה (לט. כה) כתב, ויעשו פעמוני זהב טהור. הנה בציווי (כח. לג) לא נזכר "טהור". ונראה דאף במקום שנא' "זהב" סתם היו רשאים לעשות זהב טהור. ובמשך חכמה (כה), מבואר שגם במשכן הכניסו את הזהב לכור כדי לצרפו לזהב טהור. ויש לרמוז במה שכתוב כל הזהב העשוי למלאכה, פי', שהזהב היה צריך עשייה ותיקון, דהיינו לצרפו באש שיהיה זהב טהור.

ב. שמא בצלאל היה לוקח מכל תרומה מעט כפי עומק טהרת הנדבה שבלב, שהיא נקודה טהורה מבלי שום סיג, אבל שאר כל התרומה לא הוכשרה, כיון שהיה נצרך לנתינה מנדבת ליבו בשלימות, כמ"ש 'איש אשר ידבנו לבו'. ועיקר המשכן היה ליבן של ישראל. ג. או באופא"ק, שאף שהביאו הרבה יותר מכדי העבודה, מ"מ נעשה נס שהתרומה נצטמצמה אצל כל אחד ואחד כפי נדבת לבו. [וראה באוחה"ק (פ' פקודי): שכל המוכן למלאכה לא נותר ממנו דבר לבטלה. וגם נעשה נס שהספיק העשוי לכל. והוכר הנס ע"י שלא הותר ולא החסיר. ובש"ל"ה (תרומה תורה אור אות יא) הביא מ"ס' כלי תמודה לר' שמואל לאניאדו (שמות כה, ב) שכתב, הנה הצורך שהיה להמשכן היה רב במאד יותר מהנמצא, כי הזהב היה זהב טהור שאינו בנמצא הרבה, וכן שאר עיניים החשובים. ועל כל זאת היתה מגעת הנדבה יותר מכדי הצורך, מכח הברכה שנתן השי"ת בנדבה, שמן המעט נעשה רב, כפי נדבת לבו, שהיה נותן ביותר אם היה לו. ולכן נקרא בשם תרומתי. ולא תרומתו. ע"כ. ובס' עץ הדעת טוב (פקודי) כתב, שהיה נס ופלא שהזהב והכסף והנחושת היו בצמצום גמור ולא פחתו ולא הותרו כלל שום מין משלשתן ממה שהוצרך למלאכת המשכן, וזה להורות כי היא מלאכת קודש. גם בדרשות המהר"ט (תשא דרוש ב) כתב, שראו למפרע שבא הזהב מכוון למלאכה, לא פחת ולא הוסיף כלל. וזה להורות על היותם רצויים לפני המקום, שהכל נכנס במלאכת הקודש].

ויש לרמוז במה שכתוב כל הזהב העשוי למלאכה, פי', שהזהב עבר סינון, והחשבון כאן הוא רק ממה שנותר עבור עשיית המלאכה.

ג. בדרך פלפול יש לומר, שהביאו זהב וכסף לאין מספר, אך כיון שהיו דברים שירדו מן

אנך בשם מהר"ר וידאל שכל הזהב העשוי והנברא בעולם לא היה אלא בעבור המשכן. וכבר מפורש כן במדרש תהלים (קיה), ובב"ר (טז, ב).

ווי העמודים

עקיבא ווי"ן כדאיתא בסנהדרין (נא): שאמר לרי"ש אחי בן ובת אני דורש. שם].

איך הדביקו את הזהב על גבי הקרשים ועל הכלים. ובענין נשמת המשכן

כתב בשפתי כהן (לה, כד) שאי אפשר לבני אדם להלביש [הזהב] על העץ על הקרשים ועל המשכן ועל המזבח אלא על ידי מסמרים, והרי ברזל לא נזכר לא במשכן ולא במקדש, ורק בארון אמרו רז"ל שעשה שלושה ארונות. ונאמר וירקעו את פחי הזהב וגו', אבל בשאר ציפויים לא נאמר כיצד ציפו, ואיך יתכן זה, אלא לכן נאמר: כל הזהב 'העשוי', פי', שנעשה מאליו. ע"כ. פירוש, שהזהב הדביק את עצמו לבד. וניחא טפי לפי מה שכתב בשפתי כהן לעיל (פי תרומה) שלכלי המשכן היה גוף ונשמה. לכן היו חיים ויכלו להדביק את עצמם לבד. והאומנים רק התחילו את המלאכה כדי שבכח זה ייבנה הנשמה של הכלים. ראה בזה"ק (רכב) שמלאכת המשכן והמקדש נעשתה מעצמה. והנה גם לגבי הקמת המשכן אמרו רז"ל שלא ידעו להעמידו, וגם משה רבינו נתקשה בזה, וא"ל הקב"ה עסוק בידך להעמידו והוא עומד מאליו (תנחומא פקודי יא). ויש לפרש שמשה הכניס בו נשמה ועמד מאליו. ושור"ר שכן כתב בשפתי כהן (לט, לג) שמשה היה נותן בו הנשמה בבחינת האצילות, ולזה קם על ידו, ולפי שאותה נשמה ואותה חיות שהיה נותן בו היה ע"י השמות, לזה אמר לו הקב"ה ואתה עסוק בידך ואתה מראה בו וכו' והוא עומד מאליו. ע"כ.

לעגל. והיינו שנתרומם ונתעלה זה הזהב על זהב העגל ונתכפר להם. ג. הזהב העשוי, שנעשה מאליו. [ובתפארת יהונתן הביא לפרש מהכלי חמדה, שבתחלה נברא הזהב בשביל המשכן. וכ"ה בחומות

משה רבינו שכח את הוויין כיון שראה תליית ראש וחשש שמא מרדכי תלוי

החיד"א בספר חומות אנך (אסתר ט, לה) הביא מרבינו מהר"א מגרמיזא ז"ל בספר שערי בינה כ"י, שמשה רבינו ע"ה, ם ראה תליית ראש, וסבר שח"ו היה זה מרדכי, ולכן תשש כחו ושכח את הוויין, אמרו לו התליה להמן. ווי"ן ואת פרשנדתא וכו' וזתא. ע"כ. וביאר עפ"ד מהר"א הכהן ז"ל, שתיבות "איש ואת פרשנדתא" הם באופן זה, שאיש בראש הדף, משום שרומז להמן, כדכתיב איש צר ואויב, ואת פרשנדתא. ומעתה א"ש, כיון דאיש רומז לתליית המן.

כיצד נזכר משה בוויים ששכח בעת שאמר את החשבון. ע"י יוסף הצדיק ר' עקיבא והשכינה הקדושה

א. רבינו חיים פלטיאל (שמות לה, כא) כתב, שוויי העמודים היו מכוסים, ולכן לא הרגיש בהם, ונצטער משה וכו', והאיר הקב"ה את עיניו והראה לו וי"ו של יוסף, והבין בהם, וזהו שיסד הפייט תבנית אות יוסף עמודיו עשה כסף. ע"כ. ב. במדרש אגדה (ר"פ פקודי) איתא, חשב מה שהוציא בכל דבר ודבר, ושכח מה שהוציא בעשיית הוויים, והיה תמה והכל תמהים עמו, "עד שהשכינה עמדה על הוויים", כשהרים משה עיניו נזכר מה שהוציא בוויים, שנאמר ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה וויים לעמודים. אשרי ילוד אשה שכחה לו. ג. במגלה עמוקות כתב: משה שכח שהוציא מן כסף פקודי העדה לווי העמודים, ולא היה יכול לכוין החשבון, עד שבא אליו נשמתו של רבי עקיבא שיסודה מן אות ו', ואז אמר "ואת האלף וכו' עשה וויים לעמודים". [ולכן סתם ו' סדרי משנה רבי מאיר אליבא דרבי עקיבא, ולכן דריש רבי

אימתי נאמרה לראשונה חלק מברכת ישתבח

כתב הרא"ש (ר"פ פקודי): למה נקרא משכן העדות, שהיה עדות למושה, שבשעה שחשדוהו שלקח ט"ו אלף שקלים ממלאכת המשכן, אמר לו הקב"ה משה חי"ך רוצה אני שיהיה המשכן עדות, וחזרו ומנו ומצאו שהושמו וויים לעמודים, שנא' והמלאכה היתה דים, ר"ת ט"ו, ומיד נתן משה ט"ו שבחות להקב"ה, והן מישתבח עד סוף, וכנגדן ט"ו ברוך בברוך שאמר, וכנגדן ט"ו ויין באמת ויציב וכו'. וכ"ה בדעת זקנים. [ובכן איש חי (ש"א פ' ויגש) כתב, שי"א שברכת ישתבח תיקן אותו אברהם אע"ה, וי"א שתחלתו תקנו שלמה הע"ה, והברכה עצמה תיקן אברהם אע"ה. ע"כ. והוא משער הכוונות, שסוף הברכה תיקן אברהם אבינו. ובקונו' סוד הדלקת נרות חנוכה לרבינו יצחק בן הראב"ד כתב, שברכת ישתבח נתקנה ע"י אברהם אע"ה, ונרמז בסיום הברכה].

בסידור התפלה לרוקח (עמ' רלג) כתב: 'ישתבח', תיקן שלמה המלך, וסידרן ביום שעלה לישב על כסאו של שן וציפהו זהב ומפז, ובאו כל ישראל לפניו לראות היאך יעלה עליו, והיו משבחים ואומרים למלך כזה נאה לשבח שנתן לו הקב"ה חכמה ודעת תבנית כסא כזה, שמע שלמה המלך דבריהם ואמר להם, וכי עלה על דעתכם שהשבח של כסא שלי, שבחו והודו לשום של מלך מלכי המלכים שהחכמה והגבורה שלו, ופתח ואמר ישתבח ש'מך ל'עד מ'לכנו ה'מלך וחתם שמו בראשי תיבות, ומרוב ענותנותו הקדים ישתבח שלא ירגישו. [וכתב רבינו אלעזר מוורמייזא בשם רבנו החסיד, כשמתחיל שליח ציבור לומר יתגדל ימיו בכל לבו ויתן עיניו בארון הקודש. עוד כתב שם: שהמדבר (אולי ר"ל מהציבור) בין יתגדל ליהא שמיא, פוסק השם, כי אלו ג' אותיות יתגדל ישתבח יהא, שם המפורש הוא היוצא מויסע, והוא יוצא נמי מברכת כהנים יברכך יאר ישא].

אימתי תיקן שלמה המלך ברכת ישתבח

עשיית ארון הקודש

מדוע ככולם כתיב ועשו, ורק בארון ואפוד כתיב ועשית

כלל גובה ט'. ובמלבי"ם (שמות כה, ובפ' עקב) כתב, שארון זה שעשה משה אז, נשאר לדורות, כי עשהו משה כמדה שא"ל ה' לעשות במשכן, ורק אח"כ תקנהו בצלאל במה שהוסיף עליו שני ארונות זהב והכפרת והכרובים. [ובעת שנתעסק בו בצלאל, הוציאו הלוחות משם ולא החזירום לתוכו עד שנגמרו הארון והבדים והכפרות, שעז"א בפ' פקודי ויקח ויתן את העדות אל הארון, שהוא מה ששם אותם שם פעם שניה בעת שגמר בצלאל לתקננו, ובפ' עקב אמר ואשים את הלוחות בארון, וזה היה תיכף ברדתו שהיה רק ארון של עץ ובפ"ז אמר ויהיו שם כי נשאר שם לעולם כי הארון הזה היה גם במשכן. שם].

בדי הארון היו ענין בפני עצמם ומצוה כמו הארון עצמו

"את ארון העדת ואת בדיו ואת הכפרת. את השלחן את כל כליו ואת לחם הפנים." צריך ביאור למה דוקא בארון נזכר בדיו בפרטות. וי"ל ששאר בדים כמו בדי השלחן נחשבים טפלים לכלי עצמו, שאינם רק אמצעי לישא אותם. אבל בדי הארון היו ענין בפני עצמם ומצוה כמו הארון עצמו. ולא היכי תימצוי לישא את הארון, והרי הארון היה נושא את נושאייו. וסימון לזה, שבדי הארון האריכו בימי שלמה, והיו בולטין. הרי שהיה להם תפקיד נוסף. וכן במדבר היו הורגים את הנחשים, כמבואר במדרש (דבר' ז, ט. שהש"ר ג. ב. תהלים כב): כשהיו ישראל במדבר, היה מהלך עמוד הענן מלפניהם, והיה עשן מערכה ועשן הקטורת עולה, והיו שני זיקוקות של אש יוצאין מבין שני בדי הארון, ושורפין לפניהם נחשים שרפים ועקרבים, והיו אומות העולם רואין ואומרין אלוהות הן אלו, אין תשמישן של אלו אלא באש, ומאימתן של ישראל נופל עליהם פחד ורעדה. נחשים כקורות בית הבר, ועקרבים כזרדין, והיו שורפין לפניהם את הקוצים ואת הברקנים. ורואים את העשן, ואו' מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן. ורואין היאך הקב"ה עושה להם נס, ומוריד להן את המן, ומעלה להן את הבאר, ומגיז להן את השליו, והוא בכבודו מאיר להם. והיו רואין את הענן ביום, ואורו של אש בלילה, ואומר, מי זאת הנשקפה כמו שחר, אומה זו שכל תשמישיה באור, תורתה של אור, שנא' כי נר מצוה ותורה אור. גואלה של אור, שנא' קומי אורי כי בא אורך. שמחתה של אור וכו', אלוהות אלו ואינן בני אדם. ע"כ.

אם הלוחות ניתנו בארון רק בעת הקמת המשכן, אך קודם ההבאה למשכן

"ויקח ויתן את העדת אל הארון, וישם את הבדים

בזוהר חדש (ח"א עא. פ' תרומה) ביארו, דבארון לא כתיב ועשית, בגין דארון כליל ליה למשה בגויה לאתנהרא מניה, ואצטריכו אחרנין לתקנא תיקונא ושפירו דיליה למיעל ליה לגביה. ובאפוד לאו דיליה הוא ולא לאשתמשא ביה ולא אצטריך ליה למשה למעבד פולחנא דאחוי דהא משה איהו מלכא ואהרן שושבינא דמלכא. ואי תימא והא כתיב והלבשת את אהרן כו' ואפדת לו. ושמת המצנפת על ראשו וגו' הא כולי האי פולחנא דמשה ויקרא דאהרן איהו. לאו הכי אלא יקרא דמשה איהו דהא קב"ה לא בעא פולחנא דאהרן אלא על ידא דמשה. ואהרן לא יכיל לאתקדשא אלא על ידא דמשה ובכלא אצטריך אהרן למשה וכל האי יקרא דמשה איהו.

כמה ארונות היו ומי עשאן משה או בצלאל או שניהם

בפרשת עקב, ועשית לך ארון עץ וגו', ואעש ארון עצי שטים גו', אשים את הלוחות. וכ' בפענח רזא שם, הוא ארון עץ שעשה לו משה בעלייתו להר, ואיננו ארון זהב שעשה בצלאל במלאכת המשכן, ומ"מ גם בזה היו הלוחות מונחים [וגם שברי לוחות למ"ד] עד שנעשה ארון הזהב, וזה ה' יוצא עמהם למלחמה, ועליו נא' וארון ברית ה' נוסע לפניהם, אבל של בצלאל הניח בו אח"כ לוחות אחרונות ולא הורגל לצאת עמם למלחמה, וכשהוליכו לקו עליו, ובו אמרו כ"ז שאין ארון ושכינה במקומן אסורים ישראל בתשמיש. ובירושלמי יש פלוגתא בזה, אם ב' ארונות היו או ארון א'. ובמדרש אגדה (פ' ויקהל) איתא, תחלה עשה בצלאל הארון ואח"כ כל הכלים. ועשה ב' ארונות, אחד שיוצא למלחמה והיו בו שברי לוחות, ואחד שהיה עמהם במחנה והיה בו ס"ת, שנא' וארון ברית ה' נוסע לפניהם (במדבר ז), וארון הברית לא יצא לעולם למלחמה, אלא בימי חפני ופנחס, והיה בו לוחות שנים, וס"ת מצדו, שנא' אין בארון רק שני לוחות האבנים (מ"א ת. ט). ובעונותינו היום הכל נגזז. ובפרדס יוסף החדש שם העיר מהתוס' (חולין צב). ששני הארונות של משה ובצלאל היו דומים זל"ז. ודלא כמ"ש כאן שזה מעץ וזה מזהב. ושבכלי חמדה (פ' תרומה קלח) כתב דשמא ארון שהיו בו שברי לוחות לא היה צריך שיהיה בו כפורת, ואת"ל היה, לא היה כפורת טפח. ובמגדים חדשים (שבת צב). העיר דשמא בארון שעשה משה שהיו בו שברי לוחות לא היה צריך

וטעמו לכאור' משום שכתובת שם הקודש יש בו חלות של קדושה ממש שנצרך לה עשרה ומקום טהרה וכתובה בטהרה, כדי שתשרה שם השכינה.

"ופי המעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע"

יש לשאול מדוע דוקא לגבי המעיל הוצרך לעשות מלאכה מיוחדת כדי שלא יקרע. ויש ליישב לפי המבואר במגלה עמוקות (פ' ויצא): "ז"ס שולי המעיל שהיה לכהן גדול, כפי תחרא לא יקרע, כי השטן נתחבק עם כהן גדול ורצה לקרוע בגד שלו. ע"כ. ומובא שהחיצונים היו מנסים לקרוע את המעיל של הכה"ג.

הנשיאים חקקו שם שבטם על האבנים. וההבאה והחקיקה היתה לשמה

"והאבנים על שמת בני ישראל הנה שתיים עשרה על שמתם פתוחי חתם איש על שמו לשנים עשר שבט". צריך ביאור מהו איש על שמו. וכתב בספורנו (על הפסוק והאבנים תהיון על שמות בני ישראל) כשיקדישום המתנדבים יהיה הקדשם לשם כך שיכתבו עליהם שמות השבטים. פתוחי חותם איש על שמו, וכן המפתח יפתח את האבן של כל אחד מהם על שמו, ולא יחליף לא האבן ולא הכונה מזה לזה. ובספר חיי יצחק (כח, כא) כתב, שיש לפרש שיהיו כתובים לשמה. ועוד יל"פ שהכותב והמפתח יהיה מאותו השבט, שאיש משבט ראובן יפתח ויכתוב על האבן שם ראובן, וכן איש משבט שמעון יכתוב ויפתח שם שמעון. ע"כ. וכבר כתב כן בהדר זקנים (פ' ויקהל), שהטעם שהנשיאים הביאו את אבני השוהם וכו', משום שכל אחד הוצרך לאבן אחת לחתום בה שבטו. וכ"ה בפ"י הרא"ש שם שכל אחד הביא אבן לכתוב שמו על אבן שלו, וב' אבני השוהם הביאו. וכ"ה בחזקוני. ובדעת זקנים שהביא כ"א לכתוב עליו שבטו. [ושמא יש להוסיף ביאור, שנראה שהתרומה למשכן היתה צריכה להיות בדברים שראויים למלאכה, כמו שא"א לתרום צמר, ולא ארגמן, כי אם צמר צבוע בצבע ארגמן. וכן לא עיזים, אלא צמר עיזים המוכן כבר למלאכת הקודש. ולכן שמא גם בתרומות האבנים הוצרך שהנשיאים שתורמו אותם, יביאו אותם קודם לכן כבר חקוקים עם השמות שעליהם. אך זה חידוש ואין כל הכרח לומר כן].

אומן קונה בשבח כלי במלאכת המשכן

יש מקשים דכיון שאומן קונה בשבח כלי, א"כ המשכן וכליו נקנו לאותו האומנים שעשו את המלאכה, והרי נתבטלה בזה תרומתם של עם

על הארון, ויתן את הכפרת על הארון מלמעלה. ויבא את הארון אל המשכן". משמע שהכל היה כסדר. ותחלה נתן לחם הפנים ואח"כ המנורה, ותחלה הדליק את המנורה, ואח"כ הביא את משבח הקטורת. ותחלה הקטיר קטורת ואח"כ שם את משך פתח המשכן. ויש לומר כאן כמה חידושים. א. שתחלה נתן את הלוחות בארון, ורק אח"כ הביא את הארון אל המשכן. כיון שארון בלא לוחות אינו כלום, שכל הארון הוא רק בשביל כבוד הלוחות. וכל המשכן הוא ג"כ בשביל כבוד הלוחות. ב. שקודם נתן את הלוחות ורק אח"כ נתן את הבדים. וצריך ביאור מדוע, ובפרט לפי מה שנתבאר לעיל שלכאוראה בדי הארון הם חלק מגוף הארון, ולא רק בשביל לישא את הארון כמו שהיה בשאר הכלים. ג. שכל אותם ימים היה הארון בלא לוחות.

ובלא בדים. [ומ"מ ע' במשך חכמה כאן שביאר לפי הפשט שבצאלל כבר נתן את הבדים כמ"ש לעיל (לו, ה). אלא שהיו בטבעות משני צלעיו, אצל צלעיו, ובעת ההקמה היו מעמידים אותם על דפנות הארון ומשכיבין אותן מלמעלה מעל הארון. ולכן כתיב וישם את הבדים "על הארון". ע"ש]. ד. מה שנאמר ויקח ויתן וגו', יש לומר לפמ"ש בת"י: לחות הברית שנינתו לו בחורב, והיו עומדים על אות בנס בבית המדרש. ע"כ. ולפי זה היינו שלקחם ממקום שהיו מונחים שם בנס. (ואולי היו עדיין בדים עלינות). וברמב"ן ועוד פירשו שלקחם מארון עץ שבאהלו.

לקיחת הלוחות. מהו ויקח ויתן את העדות

"ויקח ויתן את העדת אל הארון". כתב בטעמא דקרא, לכאור' תיבת ויקח מיותר, ובשום דבר לא כתיב ויקח. וי"ל דבס"ת גם הלקיחה יש לה דינים שצריך ליטלה בימין ולפנות לימין וללוותה כמ"ש בש"ע, ולכן גם הלקיחה נחשבת כעבודה. ולכן כתיב בלוחות ויקח. ע"כ.

עשיית בגדי הכהונה

י"א שכתובת השם הקדוש צריכה להיות במעמד עשרה

"ויכתוב עליו מכתב פתוחי חותם קודש לה". כתב במושב זקנים: הקשה החסיד, מהו "ויכתובו", וכי כאחד היו יכולים לכתוב, ויתרץ, משום שהוצרכו לכתוב השם, והוצרכו עשרה לעמוד על גביו כדי לכיון יחד. ומכאן היה אומר, שאדם שכותב אזכרות במזוזה ובתפילין ובספר תורה, צריך עשרה, ולטבול במקוה טהרה, מפני שאין דבר שבקדושה פחות מעשרה. ע"כ. וזה חידוש גדול.

ישראל שהוצרך שיהיה הכל משל מומן הציבור, ועתה הכל שייך לאומנים. והנה בטעם דאומן קונה בשבח כלי יש ב' צדדים. או דהוי קנין שינוי, כמו בגזלן. (עי' שטמ"ק ב"מ קיב בשם ר' יהונתן). או משום קנין יצירה, שהיוצר דבר ממילא קונה אותו. ונח' בזה הקצוה"ח (שה, סק"ד) ומהר"ש הלוי שם. ונפ"מ אם האומן קונה את כל הכלי או רק חלק השבח שהשביח. שאם הוא משום שינוי קונה הכל. ויש לעיין איך הדין כאשר האומן מכין להדיא שלא לקנות, אם יועיל. דשמא לצד שהוא מצד קנין יצירה, לא שייך בזה כונה שלא לקנות. אך סו"ס העיקר הוא של בעה"ב. וצ"ע. (ויש לדון בקנין שינוי בגנב אם קונה בע"פ.) ומ"מ לפי פשוטו אין קושיא, דאה"נ אחרי שהאומנים סיימו את מלאכתם, יכלו להקנות שוב לציבור. ובפרט אם היו שלוחים של הכלל בעצם

העבודה, דמ"ש ועשו לי מקדש, שמא יש דין עשיה כל הכלל (אכן יש לעיין אם הוא חובת עשיה ממש, או רק לדאוג שיהיה עשוי, וא"ש טפי שנגמרה מאליה. ואם הוא מצוה על כל יחיד או רק מצות ציבור. ויש שדייקו מדכתבי' ותכל כל עבודת וגו' ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה', שהעשיה נתייחסה לכל ישראל). ובכלל יש לעיין אם במלאכת המשכן שהיתה קדושת גוף, ומיועד בכל מהותו אך ורק למשכן, שייך בכלל נידון של אומן קונה בשבח כלי. [כ"ז נכתב מבלי עיון]. שו"ר שבפרדס יוסף (ויקהל) תירץ, לפ"ד הקצוה"ח (שו סק"ד) שאם האומן התנדב לעשות בחינם אין או' שקונה בשבת כלי. ועוד תי', שרק באופן שאם זיק יתחייב לשלם, אז מתכוין לקנות השבח שלא יתחייב, אך הם עשו בחינם ולא היו יראים שיתחייבו אם יזיקו (ובפרט דהמזיק להקדש פטור מה"ת), לכן לא קנו בשבח כלי.

ותכל כל עבודת

כדי שלא יגלו ישראל ממנה. והיה נותן עיניו בה לטובה בברכתו, שתהיה טובה לישראל לעולם. ע"כ. ומזה יש ללמוד גם לנד"ד. ובפרט בשבת קודש. ונתקיים גם במשכן כמו במעשה בראשית שהשי"ת בירך וקידש את יום השבת, ביום השבת.

מלאכת המשכן היא כדמות בריאת שמים שנעשו במאמר

"ותכל כל עבודת אהל מועד". יש להתבונן שמלאכת המשכן היא כמו מלאכת שמים וארץ, שג"כ נאמר בה ויכלו השמים והארץ. וכמו ששם היה רוחני וגשמי שהם שמים וארץ, כך במלאכת המשכן בנו משכן למטה שמכחו נבנה משכן למעלה. וגם לכל כלי היה כח רוחני כמו נשמה לגוף. וז"ל צרור המור כאן: ותכל כל וגו', פי' שהיה נראה שהם עושים המלאכה, וזהו אינו, כי כפי המלאכה ועומקה ועומק ציוריה א"א לשכל אדם להכילו ולעשותו, וכ"ש שהיא מלאכת הקדש, אלא היא נעשת מעצמה בכח יד ה'. וכדרך כל הדברים הקדושים, מעצמם נעשים אלא שצריך עזר וסמך מהתחתונים. ואח"כ השי"ת משים ידי רוצונו. ולכן נאמר במעשה בראשית ויכולו השמים והארץ כאלו הם מעצמם נעשו, שנעשו במאמר ולא ביגיעה. ע"כ. גם באור החיים הק' ביאר: לצד שהיה בה מלאכות שנעשו מעצמן, שהיא מנורה שאז"ל (במד"ר פט"ו) שנעשית מעצמה, לזה לא כינה הכל עליהם כי יש חלק במלאכה, שהוא לא נעשה אלא הכאה בקורנס והיא מעצמה כלתה. ע"כ. וזה לפי המבואר במדרש. אך בזה"ק (ח"ב רכב:) מבואר

עוד השוואות בין מלאכת המשכן למלאכת שמים וארץ

וכתיב "ותכל כל עבודת משכן אהל מועד וגו', ויביאו את המשכן אל משה וגו', וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה וגו', ויברך אותם משה". קצת צריך ביאור למה הוצרך הכתוב להקדים שכלתה העבודה. דהרי כתיב כבר שעשו את כל המלאכה. ואולי קמ"ל שלא הביאו את המלאכה לפני משה עד שסיימו הכל. ודוחק. [ובעל הטורים הביא: לומר כי עתה כלה מלאכת כל העולם]. אלא י"ל דהנה פס' זה הוא ממש כדוגמת מעשה בראשית דכתיב ביה "ויכלו השמים והארץ וכל צבאם", ושם הכוונה שהשתכללו, כדאיתא בתרגום. ובספורנו שם כתב, ויכלו, בהשגת התכלית למציאות בכללו. וצל"ע בזה. ועכ"פ כשם שבבריאת שמים וארץ כתיב בכל דבר וירא אלקים כי טוב, גם כאן כתיב וירא משה וגו' והנה עשו אותה וגו'. וכשם ששם נאמר ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו, אף כאן כתיב ויברך אותם משה, ומה ברכם שתחול הקדושה במעשה ידיהם.

משה רבינו כילה את המלאכה ויברך וקידש ביום השבת

ויתכן לומר שמשה רבינו ראה את המלאכה בשבת, כי ראייתו של משה, תשפיע קדושה וברכה וכל טובה. ובספורנו ריש פרשת ואתחנן (על הפסוק אעברה נא ואראה) ביאר, שע"י שהיה משה רבינו ע"ה עובר בארץ לראותה, היה מכרית כל יושבי כנען,

עוד, ותכל כל עבודת משכן, שכל מלאכת המשכן נשלמה מעצמה.

אימתי נגמרה כל עבודת המשכן

כתב החזקוני (לט, לב) ותכל כל עבדת, פירושו רבותינו בעשרים וחמשה בכסלו בלילה, וכן יסד הפייט בקרובץ של פורים. ע"כ. והוא מחלוקת במדרש נתחומא (ורשא. פקודי ס' יא), דלר' שמואל בר נחמן בג' חדשים נגמרה מלאכת המשכן, תשרי מרחשון כסליו, והיה מונח ומפורק טבת ושבת ואדר. ולר' חנינא בא' באדר נגמרה מלאכת המשכן. [ואפשר דהא והא איתא, ובחדשים טבת שבת היו עסוקין בבגדי הכהונה, ובא' באדר נשלם הכל. ואפשר שמא' באדר ואילך היו עסוקין במצות מחצית השקל].

עשו מלאכת המשכן ב-60 יום מתוך 70 והחלו ביום ראשון וסיימו בעש"ק

הנה כתבו הרמב"ם והרמב"ן ועוד ראשנים וכ"ה להדיא בתנחומא ובזוה"ק, שהמשכן הוא עולם קטן. והיינו שהיו מרוכזים בו הכוחות של כל הברואים. והנה לעיל בארנו בס"ד ד"ל שמלאכת המשכן החלה ביום ט"ו תשרי, שחל באותה שנה ביום ראשון בשבת קודש (שיוה"פ באותה השנה חל בג' יום ראשון בשבת קודש).

(בשבת). וכיון שנמשך עד כ"ה בכסליו, אם כן אם נאמר שחשון וכסליו אחד מהם מלא ואחד מהם חסר, נמצא שיום חנוכה כ"ה כסליו חל באותה שנה ביום שבת קודש. ונמצא שעסקו במלאכת המשכן 70 יום, והחלו בהכנות למלאכה (כדי שיוכשר לתרומה) ביום שישי ופסקו בשבת כשהכריז משה רבינו להפסיק. אבל מלאכת המשכן עצמה היתה מיום ראשון ט"ו תשרי, עד כ"ה כסליו, שבתוכם 10 שבתות, ו-60 ימי מלאכה. כנגד עשרה שבתות. והרי שהחלו ביום ראשון וסיימו ביום שישי, כמו שהיה בבריאת שמים וארץ. [ובמה שמלאכת המשכן היא כבריאת שמים וארץ, אפ"ל שכמו שאחר כל הבריאה ברא השי"ת את האדם שהוא תמצית מכל של כל העליונים והתחתונים, כמו תרומה, ולכן נקרא חלתו של עולם. (ובמעשיו כולם מתעלים או להיפך חוץ), כך המשכן היה בו כח של כולם, ומכח השראת השכינה שבמשכן תזכה כל הבריאה לקדושה. ולכן צירף בה אותיות שנבראו בהם שמים וארץ. (וכל הבריאה כולה נבראה במאמר, אבל באדם נאמר ויברא אלהים את האדם בצלמו). וכך במלאכת המשכן, שתחלה עשו מלאכה בדברים שרצו לתרום, להכשיר אותם למלאכה. ורק אחרי כן תרמו, ומשם ייצרו את המשכן. וכמו השי"ת כילה את המלאכה בסוף יום השישי, כך עמ"י כילו את התרומה עם כניסת השבת, והוצרך משה רבינו להפרישם, כדמשמע בשבת (צו). [וכ"ה בחת"ס כאן, ושהוצרך להזהירם לענין טויות הצמר מע"ג העזים שהיא חכמה ואינה מלאכה ולגבי שבת פטור, דס"ס בעי שבת שבות ולמען ינוח. ע"כ. וכ' באוה"ק שהשי"ת שייך את בריאת המזיקין לרגע האחרון להפסיק באמצע, כדי ללמד על שבירת שבת, וזה מוסר לנו שיש מצוה להפסיק באמצע מלאכתו משום תוספת שבת. וכך כאן היו עסוקים במלאכה, ופסקו באמצע לאמר ששבת נכנסת ובלא"ה זה מיותר, והיה בזה צורך מועט, ע' בספרונו בשבילי השחק שבשעת העשית].

הקמת המשכן

ביום זה להגאל, לא יוכלו להגאל עד שנה הבאה, כיון שהגאולה היתה לא בזכות, אלא בכח על טבעי, שעדין לא כלו ת' מאות שנה. ומכל זה יש ללמוד גם לנד"ד. ובפרט שהמשכן היה עולם קטן, שהיה תמצית העולם, ובר"ח ניסן נברא העולם.

אם ל' אדר היה כשר להקמת המשכן

"ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את המשכן". צריך ביאור מהו "ביום", ושמא בא למעט שלא יעסקו בהקמתו בלילה, אע"פ שכבר משתוקקים מאד, וקשה עליהם מאד להמתין. ועוד צריך ביאור, באחד לחדש למה לי, שהרי בלשון תורה חודש, הוא ראש חודש. ושמא באותה שנה היה אדר מעובר, והיו ב' ימים ראש חודש. ואמר לו השי"ת שלא יקים את המשכן אלא רק בא' ניסן ולא בל' אדר. וצ"ע.

נס מופלא שמשה רבינו הקים את היריעות באויר,

מדוע נתאחרה הקמת המשכן עד ר"ח ניסן

יש לשאול שכיון שהקמת המשכן היה בה תועליות עצומות, מדוע לא עדיף להקדים בכל יום שנוכל. ואפשר לומר שהיה צריך זכויות רבים ומלחמה גדולה עם כחות של קטרוג ועוד, בכדי שיוכלו לזכות שתנרד השכינה למטה לארץ, ולא היו מוכנים דיו. ואע"ג שנאמר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' דמשמע מיז, מ"מ כבר הבאנו מהזוה"ק שפרשת תרומה נאמרה קודם חטא העגל, ושמא בעגל הפסידו את זכותם להיות משכן השי"ת בתוכם, ועתה הוצרכו לזכות בחסד. והנה נודע בשם האריז"ל שר"ח ניסן הוא ראש השנה ממש שנגזר בו על כל השנה כולה, אלא שהוא רק לעם ישראל, וזה כלפי החלק העל טבעי של העולם. וכלפי החלק הרוחני. ולכן ביום ר"ח ניסן הקהילו משה ואהרן במצרים את כל ישראל, וקבלו עליהם עול מלכות שמים ולקיים כל מצוות הפסח אחר מילה, כיון שאם לא יזכו שיגזר עליהם

וברש"ש שם דלא משמע כן. ובמשה שכיר (פ' פקודי) הק' מעירובין (קא). האי מדורתא ממטה למעלה אסור ממעלה למטה שרי. דממטה למעלה הוא דרך בנין, אבל ממעלה למטה, פ"י לפרוש הגג תחלה ולהחזיקו בידי אדם, שרי, שאין דרך בנין בכך. וכ"כ רש"י ותוס' בשבת (נגז): שאין דרך עשיית אהל לעשות הגג תחלה ואחריו הדפנות. ולה"ל הרי בנין המשכן היה ממעלה למטה. ושמוא יש ליישב שמושה לא עשה כן תמיד, רק במצות הקמת המשכן]. ובס' שבת קודש ביאר הטעם, כיון שהמשכן הוא עולם קטן, ולגבי בריאת העולם אמרו רז"ל (מכילתא בשלה פ"ה ח), מדת ב"ו כשהוא בונה, בונה את התחתון ואח"כ בונה את העליון, אבל הקב"ה בונה את העליון ואח"כ בונה את התחתון, שנא' בראשית ברא אלהים את השמים ואח"כ את הארץ.

משיח בן יוסף שינצח את גוג יוצא מיהושע בן נון, ואם יצא מרחב

איתא במיוחס ליונתן, ומשחת את הכיור וגו', ותמשה את הכיור ואת בסיסו, ותקדש אותו, בשביל יהושע משרתך רבא דסנהדרין דעמיה, שעל ידו עתידיה ארץ של ישראל להתחלק, ומשיח בן אפרים שיוצא ממנו, שעל ידו עתידים בית ישראל לנצח לגוג ולסיעתו בסוף הימים.

אם משה נצטווה לעשות את כל המשכן

כל ישראל עשו, והגם שלא מצינו שעשה בצלאל אלא במאמר ה' ולא הם שלחוהו אעפ"כ הרי הסכימו עליו. ע"כ. [המשך בסמוך].

משה רבינו עשה את הנשמה והם עשו את הגוף

ואפשר שהכל היה, שהרי כתב השפתי כהן בכמה דוכתי, שכלי המשכן היתה להם נשמה וחיות ממש. וא"כ אפשר שמושה רבינו עשה את הנשמה, והם עשו את הגוף, וכולם השתדלו, ובצלאל גמר ועשה את העשיה הגשמית. שו"ר בשפתי כהן (ו). שכתב: "ועשה" משמע שהוא יעשה, וכן כתיב "ואת המשכן תעשה", וכן בשאר הכלים אמר ועשית שולחן ועשית מזורה ועשית לולאות וכו'. ואח"כ נאמר ככל אשר אני וגו', וכן יעשו, אלא אמר הקב"ה משה צריך שתשתתף עשייתך עם עשייתם, אתה עושה הרוחניות שהיא הכוונה והם יעשו הגשמות. [המשך בסמוך].

כיצד השי"ת היה עושה עמם את המלאכה

והנה כתיב "איש איש ממלאכתו", וכתב רבינו יואל: איש של מטה עשו המלאכה, ואיש של

"ויקם משה את המשכן" (מ, יח). מה שלא הצליח שום אדם להקים את המשכן זולתי משה רבינו, יש לבאר לפמ"ש בס"ד בס' שמן תורק, שפשט לשון הכתובים משמע שצריך להקים את היריעות פרוסות, ורק אח"כ להביא את הקרשים תחתיהם, ושו"ר שכ"כ בספורנו: עשר היריעות מעשה חושב שנקראו משכן, הוקמו קודם הקמת הקרשים, או בידי אדם מחזיקין בו, או על דרך נס כדבריהם ז"ל. ועל זה הסדר נעשה והובא אל משה, כי אמנם אותן עשר יריעות הן היו עיקר המשכן, ושאר הנכנס באותו הבנין והם האדנים והקרשים והבריחים והעמודים והאוהל, היו להעמיד המשכן ולכסותו. ע"כ. וכ"כ הראב"ע כאן, ויקם משה את המשכן, הם היריעות, בכלי עץ ומיתרים, ואחר ערך הקרשים ונתן האדנים והעמודים.

גם רש"י במנחות (טז), כתב, ויקם משה את המשכן, דהיינו יריעות, שבתחילה פורס היריעות, ולא הורידן בהקמת העמודים והאדנים, אלא אחז היריעות בידו עד שהקים כולן. [וע' בתוס' (שבת כה).

האם מצוות עשיית המשכן היתה חובה, ואם מוטלת על משה רבינו או על כל יחיד מ ישראל

יש לעיין, האם המצוה היתה מוטלת על כל ישראל לעשות, והאומנים היו שלוחים שלהם. או"ד המצוה היתה מוטלת על משה, והאומנים הם שלוחים שלהם. שאפשר שלא היתה זו מצוה מסויימת על משה או על כל יחיד מ ישראל, אלא היתה זו מצוה כללית על כולם. ומה שנאמר בכל המלאכה "ועשית", "ועשו", היינו לדאוג לכך שיעשו, וזו חובת ציבור. ועוד, אפשר שהיתה זו מצוה של רשות ולא של חובה. ונפ"מ מזה לגבי המקדש, שאפשר שמצוות ועשו לי משכן, קאי בכל דור ודור. [ובס' דרך שיחה (פ' תשא) כתב, שאין ידוע מקור לומר שמצוות עשיית המשכן היתה על משה, ובצלאל היה שלוחו, ולכן היה צריך להיות גדול, מטעם שאין שלוחות לקטן]. אמנם החיד"א (פני דוד ויקה"פ אות יא) כתב, ויעש ויעש דכתיב בכל הענין, אפשר דהוי כלפי משה רבינו ע"ה, דלמשה ציוה ועשית ועשית, והאומנים הם שלוחי משה רבינו ע"ה, לכך כתיב ויעש, כלומר משה, ע"י שלוחות לאומנים. ובאור החיים הקדוש (ט"ז לב) כתב, ויעשו בני ישראל וגו', הגם שלא עשו אלא בצלאל וחכמי לב, שלוחו של אדם כמותו וכאילו

שצוה לעשות משלן], כן עשו בני ישראל את כל העבדה [גם מה שהיה מוטל על משה]. ומה שכתוב את העבדה חסר, וכן אתה חסר, משום שהיה חסר בזה כח רוחני, מחמת צערו של משה. ומצד ההלכה יש לומר שהקנו את השמן והבשמים למשה, שיהיה שלו, או ששילם להם על זה מממונו, וקנה אותם להיות שלו, [ואם נצטוה גם על העשיה בפועל, אפשר דבלא"ה עשו הכל בשליחותו של משה. וצ"ע].

ואפשר שלכן הוצרכו ברכה ממשה כדי שתשרה שכינה במעשה ידיהם, אע"פ שכבר הובטחו "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". [ודייקא נמי שברכם שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ולא כלל עצמו עמהם לאמר: במעשה ידינו. ואפשר שכל המזמור "תפלה למשה" מריש ועד גמירא, הוא תפלה שאמרה משה רבינו באותם הימים. ע"ש דוד"ק]. וז"ל התנחומא (פקודי י"א): והיו מצטערין הכל מפני שלא שרתה שכינה עלינו וכו', וכשהו חושבין להעמידו הוא נופל, התחילו מסיחין ומרננין ואו' ראו מה עשה לנו בן עמרם וכו'. ולמה לא היו יכולין להעמידו, אלא שהיה משה מיצר על שלא נשתתף הוא עמהן במלאכת המשכן, כיצד הנדבה נתנה על ידי ישראל והמלאכה נעשית ע"י בצלאל ואהליאב וחכמי לב, ולפי שהיה משה מיצר העלים הקב"ה מהם ולא היו יכולין להעמידו, כיון שהטיחו פניהם מכל מקום ולא היו יכולין להעמידו, נכנסו כל ישראל אצל משה אמרו משה רבינו כל מה שאמרת לנו עשינו, שמא חסרנו שום דבר וכו', והיו מראין לו כל דבר ודבר. וא"כ למה אינו עומד. אמר לו הקב"ה לפי שהיית מיצר שלא היה לך עשייה ולא חלק במלאכת המשכן לפיכך לא יכלו אותן חכמים להעמידו, בשבילך, כדי שידעו כל ישראל שאם על ידך אינו עומד שוב אינו עומד לעולם.

מדוע הוצרכו ישראל להצטער ג' חדשים על עיכוב הקמת המשכן

"ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את המשכן". הנה ישראל קדושים היו ממתנינים בכליון עינים להשראת השכינה, והצטערו על כך צער רב, כדאיתא במדרש. והיו ממתנינים מכ"ה בכסליו עד כ"ג באדר או ר"ח ניסן, וזה ג' חדשים בקירוב [ואם אדר היה מלא והתחילו ימי המילואים בכ"ד, א"כ מכ"ד כסליו הם ג' חדשים]. ושמא י"ל שכל זה היה לכפרה על מה שכביכול השכינה הק' היתה ממתנת להם ג' חדשים מט"ו בתשרי שבו יצאו ממצרים, ועד י"ז בתמוז שבו ירד משה עם הלוחות, והיה צורך לעשות משכן ללוחות, ויכלו ביום אחד לתרום ולעשות את הכל, ע"י סיוע גדול מן שמיא. ולבסוף הכל נתבטל בעשיית העגל, ונמצא שג' חדשים

מעלה מסייעם לעשות. ע"כ. ולהלן (מ. יז) כתב: הוקם המשכן, הו קם, כאילו מעצמו קם, שהכל היה מעשה שמים. ע"כ. גם החיד"א בפני דוד [ויקה"פ אות י"א] כתב: ויעש ויעש בכל דבר, כמשז"ל, שכל מלאכה נעשית מאליה, ורק שהם היו מתחילים להכי כתיב ויעש ויעש, לרמוז להקב"ה כביכול שהוא עשה הכל. ע"כ. וצ"ב שאם היה דין עשיה על משה רבינו ועם ישראל, והאומנים מוכרחים להיות שלוחים שלהם, א"כ כיצד עשיה בידי שמים כשרה. וצ"ל שרק מלאכים שייך לפסול בזה, אבל לא שייך לפסול בזה עשייה כביכול כביכול של השי"ת. והבן. וראה בסמוך לגבי ארון ותשעה.

עם ישראל לא הניחו למשה להשתתף במלאכה ולכן לא שרתה בו שכינה מיד

"ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל את כל העבדה. וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אתם משה". יש לשאול למה אמר כן עשו את כל העבודה, ולא את כל המלאכה. ב. ומדוע נאמר עבדה חסר. ג. ועוד מהו והנה עשו אותה, והנה משמע לשון פלא. ד. ועוד למה נכפל כל זה כמה פעמים, כן עשו ושכן ראה משה, ושכאשר צוה ה' כן עשו. ולשון 'והנה' יש לפרש, שמשה רבינו נתפלא מאד איך יתכן שהצליחו לעשות בדיוק ממש כאשר צוה ה' את משה, שזה דבר שלא נתפס בשכל אנושי אחר שהיה נצרך דיוק רב. וגם היה צריך לבנות כח רוחני של משכן. אך אכתי תיקשי מה שכפל הכתוב שוב כאשר צוה ה' את משה כן עשו.

ובדרך פלפול יש לפרש, דהנה לא מצינו שמשה נשתתף בחלק המעשי של המשכן, ובפרט שיש דברים שנצטוו שיקח משלו, כמ"ש ואתה קח לך בשמים ראש, קח לך סמים, וביומא (ג.) נחלקו אם הוא לעיכובא שיהיה משלו או למצוה. והרי מפורש בכתוב כאן: ויביאו את המשכן אל משה, את האהל וגו', ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים. ולכא' מבואר שעם ישראל עשו אותו ולא משה. [וע"ע באוה"ק (ריש ויקהל), שיצאו מיד מלפני משה, ונתכוננו להקדים לבל ילך משה להביא כל הצורך משלו. ואף שבשפתו כהן (בשלח) כ' שמשוה לקח עימו את כלי המשכן שהכין יעקב אבינו, וע"ז נאמר 'וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל מלאכת העבודה הביאו, וכל אשר נמצא אתו מוטעם, לומר שלא נמצאו עצי שטים לכל המלאכה אלא עם הרשום והידוע, שהוא משה. ע"כ. וא"כ הרי משה נשתתף בתרומה, זה אינו, שעצי השטים היו ירושה לכל ישראל, שהרי הם ממונו של יעקב אע"ה, וגם אפשר שהיו מוקדשים (או מיועדים) כבר לגבוה], וזהו "והנה", שהיה לו פלא שכבר עשו הם מה שהוא נצטוו לעשות משלו. וזהו "ככל אשר צוה ה' את משה פ"י, גם מה

היתה המתנה לשוא. ובג' חדשים שנצטערו ונשתוקקו, כפרו על זה.

מדוע הצטערו מאד אם כבר נאמר להם שהקמת המשכן תהיה בא' בניסן

"וידבר ה' אל משה לאמר, ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד". יש לשאול דכיון דכתיב אל משה לאמר, מבואר שנצטוו לומר כן לעם ישראל. וא"כ כבר ידעו שהמשכן יוקם רק בא' בניסן, וא"כ למה היו עם ישראל מציינין על שלא זכו עדיין להקמת המשכן. והלא כבר נאמר להם שרק ביום א' בניסן יוקם המשכן. ואפשר שיצעו הציווי נאמר למשה שיעשה כן ברח ניסן. אבל בז' ימי המילואים אמר להם (ע"פ דבר ה') שיניסו להקים בעצמם, וחשבו שאינם ראויים כיון שלא הוקם על ידם, ולכן הצטערו. אבל לא יאמרו שדבר ה' היה להם לשוא, שהרי גלוי וידוע לפניו ית' שרק משה רבינו יוכל להקימו בא' בניסן. לכן הקדים להם כדי שאו יזכרו שהכל גלוי וידוע לפניו ית', ויתנו לב להבין שבאמת רק משה רבינו ראוי לכך ולא לחינם בחר בו השי"ת. וזה הכרחי להשראת השכינה, שאם מהרהרים אחרי גדול הדור, אין ליבם ודעתם עימו, ויחסר לו אח"כ מכוח שלו. ולא היה יכול להקים את המשכן, ולבסוף נמצא שגם ההשתדלות שלהם הועילה בהקמת המשכן, שע"י שנתאמצו והתאכזבו, לבסוף הבינו שצריך להתבטל לגדול הדור ולרצון השי"ת, שלא לחינם בחר בו ה', כי באמת הוא המתאים לכך. ואז נעשו ראויים כולם יחד להקמת המשכן.

אם בשעת המסעות משה היה נכנס להוציא את הארון, או אהרן ובניו

כתב רבינו אברהם אבן עזרא (שמות מ, לה), שיש לנו ראייה שמשה היה בן בית, ונכנס לדבר עם השי"ת בתוך בית קדשי הקדשים, שהרי משה שם את הלוחות בארון, ושם הכפורת ששם הכרובים על הארון ועליהם תמיד הכבוד, והנה מה נעשה כאשר יורידו אהרן ובניו פרוכת המסך מחוץ מקום הארון, איך יגשו אליו. לכן אמרתי, כי משה לבדו היה נכנס לפנים מהפרכת, ואהרן ובניו יורידו המסך הנקרא פרוכת, ומשה היה לוקח המסך ומכסה בו מיד את

ארון העדות, שלא יראוהו אהרן ובניו. וי"א כי הכהנים מכסים הארון ואין פניהם לנכח הארון. ע"כ אמנם במדרש (במדב"ר ה, ט) איתא, כשהיו בני קהת באין לטעון את הארון היו מפרקין את הפרוכת מפניו והיו זנים עיניהם מן הארון, והיו מתכלים, שנא' כי לא יראני האדם וחי. אמר הקב"ה למשה עשה להם תקנה, שבשעה שמפרקין את המשכן, לא יהיו בני קהת מפרקין את הפרוכת מפני הארון, אלא יהיו בני אהרן נכנסין ומפרקין אותה מפני שהם כהנים, ויכסו את הארון, וכן השלחן וכן כל הכלים הנזכרים לו, ובזה היה להם תקנה שלא ימותו אם אינם מסתכלין בארון, שנא' ולא יבאו לראות כבלע וגו', שאם רואין בארון כבלע הזה שהוא נופל מן העין מיד הם מתים, תדע מאנשי בית שמש שנא' (שמואל א' י) ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' ויך בעם וגו'. ע"כ. וגם הראב"ע גופיה להלן (במדב"ר י, כא), על הפסוק "וַיִּסְעוּ הַקְּהָתִים וְשָׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהַקִּימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן עַד בָּאָם". כתב שהמקדש הוא הארון, והקימו הגרשונים והמררים את המשכן עד באו הקהתיים, ויכניסו הכהנים מיד הארון אל מקומו. ע"כ. וכ"כ רש"י שם, שכשבאים בני קהת, היו מוצאים את המשכן על מכוננו, ומכניסין בו הארון והשלחן והמנורה והמזבחות. וצ"ל שכניסה לבית קדשי הקדשים לצורך עבודה הכרחית מותרת גם ללוויים, ולא רק לאהרן ובניו.

קודם העגל היו פני משה מבהיקין אלף פעמים יותר מקרני ההוד ולא היו זקוקים למסוה

כתב הרמ"ע מפאנו בס' עשרה מאמרות (חקור דין ח"ב פרק לב), כבר נודע ממעלתם של דור דעה שהיה כל אחד מהם שקול כאלף איש, דכתיב דבר צוה לאלף דור, מלמד שמקבלי התורה היו שקולים כאלף דור, וכתיב אדם אחד מאלף מצאתי, זה משה, שהיה שקול ככולם, ואשה בכל אלה לא מצאתי, שלא מצא בת זוגו אלא במדין, אמרו עליו באגדה יוסף עליכם ככם אלף פעמים זו משלי היא. ועוד אמרו, שקודם העגל היו פני משה מבהיקים אלף פעמים יותר מקרני ההוד, ולא היו זקוקים למסוה, ועליו נאמר כימי צאתך מארץ מצרים, אראנו נפלאות, לכל העם שזכר, הורה השקול הכולל. ע"כ.

בית המקדש, והמשכן עד לעתיד לבא

איתא בפסיקתא רבתי (פסיקא 1): בכ"ה כסליו נגמרה מלאכת המשכן, והיו ישראל מלמלאין על משה לומר למה לא הוקם מיד שמא דופי אירע בו, והקב"ה חשב לערב שמחת המשכן בחודש שנוולד בו יצחק, שבניסן נולד יצחק וכו'. ושילם הקב"ה לכסליו חנוכת בית חשמנאי. ואף שלמה גמר מלאכת המקדש בחודש מרחשון, (שנא' ובשנה אחת עשרה בירח בול כלה הבית. מלכים א' ו, לה), ונעשה נעול י"ב חודש, והיו מלמלאין על שלמה לומר לא בנה של בת שבע הוא היאך הקב"ה משרה שכיתו לתוך מעשה ידיו, והאלהים חשב לערב שמחת ביהמ"ק בחודש תשרי שנוולד בו אברהם וכו', אמר הקב"ה עלי לשלם לחודש חשון. ע"כ. [ולא נתבאר מה תשלומין קיבל חודש חשון].

זכות ברכתו של משה רבינו ע"ה המשכן קיים לעולם

"ויברך אותם משה", במדרש אגדה (לט, מג), ומה ברכה ברכם, יהי רצון שתשכון שכניה במעשה ידיכם. אמר להם יהי רצון שלא תשלוט בכם עין רע ולא אויב במעשה ידיכם, שהרי המשכן נגנז במחילות המקדש.

האם בגן עדן (התחתון) יש משכן, ואפריון מעצי לבנון שעשו משה ואהרן במדבר

בראשית רבתי (פ' בראשית) איתא, שבגן עדן יש ז' בתים בנויים, כל בית י"ב רבוא מיל אורך על י' רבוא רוחב, וגובה ק' רבוא מיל, והבית הה' בנוי מאבני שהם ואבני מלואים, וכסף זהב מופז ומכתם, ונהרות שמושכות אפרסמון, ומשם יוצא גיחון, ומסך למעלה מכל רוח, ולמעלה מכל רוח יש שם לבנון, ומניזות זהב ובשמים ותכלת וארגמן ושני תולעת מאורגין, ושוכנין בו משיח בן דוד ואלהיו התשבי, "ואפריון מעצי לבנון שעשו משה ואהרן במדבר", המשכן מעוטר כסף, רפידתו זהב, מרכבו ארגמן, ובתוך אפריון משיח בן דוד.

עתיד המשכן לעמוד בירושלים

כתב רבינו יואל (שמות מ, ט): "ויפרוש את האהל", ויפרש, גי' ירושלים, רמז שאך המשכן עתיד לעמוד בירושלים.

טעם ששלמה המלך לקח גויים לבנין בית המקדש

יש לומר לפי מה דאיתא בפסיקתא רבתי (פסיקא 1),

ותשלם כל המלאכה, כיון שהשלימו האומנין את המלאכה שלמה נפשם, וכל זמן שבנו, לא חלה אחד מהם ולא חש בעיניו, וכיון ששלמה המלאכה, אמר הקב"ה שלא יטלו אותם אומות העולם ויבנו עמהם בניינים ויהיו אומרים אלו הן שבנו עם שלמה בניין האלהים, ומהו ותשלם אמר הקב"ה עלי לשלם להן מתן שכר. ע"כ. והיינו שנטל הקב"ה נפשם, ושילם להם שכר טוב על כך יותר מאילו המשיכו לחיות, ובודאי היו יורדים מדרגתם. [והנה כתיב (מלכים א. ה, לב) ויפסלו בוני שלמה ובוני חירום והגבלים ויכינו העצים והאבנים לבנות הבית. ופרש"י שם אומה ששמה גבל. והרד"ק שם כתב בתו"ד שהגבלים הם בניי הקיר. ויש מח' בזה אם בנין ביהמ"ק כשר ע"י גויים (ואע"פ דאיתא בערכי ו. וברמב"ם מתנ"ע פ"ח ה"ח, שגוי שהתנדב דבר מסויים לבדק הבית כגון קורה או אבן, אפי' לקחו ממנו כר, מחזירין לו, כדי שלא יהא להם דבר מסויים במקדש, שנא' בעזרא פ"ד לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו. הנה פועל שאני, שכולו בטל לבעל הבית ונטל שכר שלם על כל פעולה שלו, אף את"ל שאין כאן דין ידו כידו ממש). ובצפנת פענח (תנינין ה"ח ג, א) כתב שברמב"ם (בית הבחירה א, א) משמע שאין המצוה לבנות אלא שיהיה בנוי, ולכן מהני ע"י גוי. וע' בפ' הרא"ש (מידות פ"ה מ"ג) לגבי לשכת הפרוה, שבנה מכשף אחד ששמו פרוה, דע"כ ישראל היה, שאין גוי בונה במקדש. וכן מובא מפסקי תוס' (מדות אות כב) שגוי לא היה בונה שום דבר בהר הבית. ובתפא"ר (מדות פ"א. בעוז אות א) הוכיח שאפשר לבנות ע"י גויים, דהא דשלמה המלך ע"ה ביקש מחירים שישלח מעבדיו לסייעו בבנין הבית. וע"ע בשו"ת דברי יציב (הו"מ סי' פח). ובס' גימוריות לרבינו יהודה החסיד (פ' תשא) כתב: המשכן שלא נתקן ע"י גר זורים, נגנז. וביהמ"ק שנתקן ע"י גרים זורים, נחרב. וסימנך, כאבני גר מנופצות (ישעיה כז), גר כתיב חסר, לפי שנאמר גבי פסולי והארכת ימים, וע"ע ברבינו אפרים על התורה (פ' כי תצא) שכתב, ונאמר שכל אותם שנתעסקו בבנין הבית, יאריכו ימים בכבוד. וע' ברוקח שם].

גם מלאכת בית המקדש היתה נעשית מאליה

וטעם נוסף יש לומר איך לקח שלמה המלך גויים לסיוע בבנין ביהמ"ק, כיון דבלא"ה היתה המלאכה נעשית מאליה, וכדאיתא בפסיקתא רבתי (פסיקא 1), "ותשלם כל המלאכה", מאליה הייתה נבנת ופורחת ועולה [ראה בסמוך]. "והבית בהבנותו", א"ר הונא בשם רב יוסף הכל מסייעים את המלך אפילו הרוחות אפילו המזיקים.

פלא נורא איך הרימו את אבני בית המקדש זה על זה, משקל של מאות טונות, אלא שהאבן עלתה

מאליה

איתא בפסיקתא רבתי (פסיקא 1), "אבן שלמה מסע נבנה", אמר רבי ברכיה, האבן נוסעה עצמה ועולה ונבנית מעצמה, הוא ששלמה אמר בשירתו "בנה בניתי בית זבול לך", בניין הייתי בונה, והאבנים היו פורחות ועולות מעצמם. וזהו ותשלם כל המלאכה, שמאליה הייתה נבנת ופורחת ועולה. ואם תמה אתה, הרי לצדיק אחד עשה הקב"ה כן, שנא'

והייתה אבן חזא ושמת על פס גבא (דניאל ה' יח), אמרו רבותינו מארץ ישראל נתגלגלה ובאה לשעה קלה, ומה אם בשביל בשר ודם עשה המקום כך, על בניין ביתו של הקב"ה אתה תמה שהיה נעשה כן. דבר אחר, והבית בהבנותו, אמר רבי הונא בשם רב יוסף הכל מסייעים את המלך אפילו הרוחות אפילו המזיקים. ע"כ.

מסורת בידינו שלא תזיק רעידת אדמה בירושלים

הגאון הראש"ל (לפני כמאתים וחמישים שנה) ר' מיוחס רפאל, כתב בספרו פרי האדמה (תעניות פ"ב הי"ב), שבשנת תק"כ היתה רעידת אדמה גדולה בירושלים, אמנם לא הוזקו גופי בני אדם, אבל בשעה זו היה ג"כ רעש זה בצפת, ושם מתו קס"ב בני"א וכו', ועשו הפסד לחסיד גדול שנהרג שם עם בנו, אמנם לא ראה לגזור ראיתי, שבס' שלחן מלכים (מהר"י בואינו. א"ח סי' תקעו) ציין לאבות דר"נ, דבירושלם לא נשמע מפולת מעולם, ושכנראה סמכו ע"ז שלא לגזור תענית צבור על הרעש בירושלם וכו', אמנם אנו מקטנותינו כך קבלנו, שלא נשמע ולא ישמע שהזיק מפולת או רעש לגופי בני אדם בירושלים, ונרמז בפסוק "שבחי ירושלים וכו' כי חיזק בריחי שעריך ברך בניך בקרבך".

בשנת 4350 [לפני כ-1456] שנה, החלו לבנות את בית המקדש ונחרב

המלבי"ם (דניאל פרק יב) כתב, שחשוב אלף מאתים ותשעים, הם בשנת ד' אלפים ש"נ, שמאז התחיל אפשרות הגאולה שיגאלו בכל עת שיזכו, ונאמר אשרי המחכה, שמאז יש לנו לחכות על הגאולה. ונודע שבעת ההיא ניתנה רשות מהקיסר לבנות בית המקדש בירושלים, וכן נבנה מאת היהודים ע"פ פקודת הקיסר יוליוס בהוצאה רבה, ובשנת ד' אלפים שמ"ט היה רעש גדול בכל העולם ונפל המקדש הגדול אשר בנו, וביום שאחריו בא אש גדול מן השמים ונתכו כל הברזלים מהבנין ונשרפו יהודים רבים, ובשנה שאחריה, שהוא שנת ש"נ היה עיפוש גדול בכל העולם וכל מי שהיה מתעטש נפל ומת, כמבואר בספרי הדורות. ומבואר שאז היה אפשרות לפקודה רק שגרמו העונות. [ומאז עוד 1335, עד תרפ"ה ע"ש. ואשריהם ישראל מאמינים בני מאמינים. ועל אף שנכתבו כהנה הרבה קיצין].

שאלות לשלחן שבת קודש

האם בימים שהיו עוסקים במלאכת המשכן היו עוסקים בתורה, ואם היו מקדימים מלאכת המשכן ללימוד התורה. כתב בשפתי כהן (ס"פ ויקהל), "והותר", אותיות תורה, ללמדך שהיו עוסקים בתורה תחילה, ורק הותר מהיום היו עוסקים בו במלאכת המשכן, ומכאן שאין מבטלין תלמוד תורה אפילו לבנין בית המקדש.

באיזה תאריך הביאו את המשכן אל משה. וביאו את המשכן, א' בטבת היה וי"א א' באדר. (תנחומא פקודי יא). ועושי המלאכה הרימוהו. (שמו"ר פנ"ב). [למכסה עתיק].

אלו שני משכנות עשו ישראל במדבר. איתא במדרש (שמו"ר נא, ב), נכנס משה אצל בצלאל וראה שהותר מן המשכן, אמר לפני הקב"ה, רבון העולם עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר, א"ל לך ועשה בהם משכן לעדות, הלך משה ועשה כן.

היכן היה כפתור בבגדי כהונה. "פארי המגבעת", פירש רב האי גאון ז"ל, כמין כפתור הוא בראש המצנפת. [חזקוני לט, כח].

מדוע נקראת המנורה הטהורה. וכן השלחן. כתב בחזקוני (לט, ז): "את המנרה הטהרה", על שם שלא היה מזין עליה שום דם. [נרות המערכה, על שם שמאירות על מערכת לחם הפנים]. ע"כ. וקצ"ב שגם על השלחן לא היו מזין שום דם. אכן גם השלחן נקרא 'שלחן הטהור' בפרשת אמור (כד, ו). ובאלשיך שם, כתב שרומז על השלחן העליון, שכאשר מסדר לחם הפנים במשכן של מטה, זה פועל גם בשלחן שבמקדש של מעלה. [וע' במנחות (כט): המנורה הטהורה, שירדו מעשיה ממקום טהרה].

העושה מלאכת המשכן בשבת האם חייב מיתה, והאם רק מיתה בידי שמים ולא סקילה. "כל העושה בו מלאכה יומת". לפי דברי רז"ל בפרשה זו בא הכתוב לאסור עשיית מלאכה בשבת אפי' לצורך המשכן, וא"כ משמע שגם חייב מיתה על זה. ובשפתי כהן הביא מרבינו בחיי, שלכן נאמר כאן, יומת, ולא נאמר מות יומת שהוא בסקילה, אלא יומת שהיא מיתה בידי שמים, לפי שזה כוונתו לשמים הוא יודע הלבבות.

איזו אשה הצליחה לטוות את יריעות העיזים מעל גבי העיזים. מרים, (תרדום דה"א ב, יח).

איזו אשה התחילה בדבר הראשון שנעשה במלאכת המשכן, ואח"כ הנכד שלה עשה כמעט הכל. מרים היתה אימא של חור, וסבתא רבה של בצלאל. ובדברי הימים (א, ב, יח) כתיב, וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות. ותרגם שם יונתן: וכלב בר חצרון אוליד מן עזובה אנתתיה, ומאי צוחין לה עזובה, בגלל דהות עקרה ובזיותא, וגלי קדם ה' עלבונה, ואתרוחת, ואשתבחרת בחכמתא, והוות עזלא בחכמתא ית מעזי על גויתיהון דעזיא, כדלא גזיל, מטול יריעת משכנא. ע"כ. והיינו שלפי שהיתה עקרה ומבוזה, ריחם השי"ת על עלבונה, ונתרפאה, והחכימה מאד, והיא שהצליחה לעשות את המלאכה הגדולה הזו של טויית יריעות העיזים מעל גבי העיזים בעודם חיים.

מי ישב לפני משה ואהרן ובניו בעת שלימד להם דיני כהונה. איתא במיחוס ליונתן (לט, ג), וביאו את המשכן אל משה, לבית מדרשו, שהיו שם יושבים משה ואהרן ובניו, והיה מיישב להם סדר כהונה, ושם יושבים זקני ישראל, והראו לו את המשכן ואת כל כליו וכו'.

המאמר "שאלות לשלחן שבת"

יעמוד לזכות **צביה הפציבה בת שושנה תחלי**, יוסכה בת שושנה תחלי - לזיווג הגון, בקרוב ממש. ויזכו לכל הברכות ולכל הישועות, ויזכו לבית של תורה וקדושה, ולדורות ישרים ומבורכים, חיים וקיימים בריאים ושלמים, צדיקים וחסידים קדושים וטהורים, תלמידי חכמים אמיתיים. אמן נצח סלה ועד

למניעה ושיקום מכל מיני וירוסים רח"ל - אני ה' רופאיך

אזהרה - מידע על אינו רפואי כלל, ואין בו שום אחריות, ומיועד למניעה, ושיקום, ולא נכתב על פי רופא מוסמך. וגם הדבר פשוט ומפורסם - שחולים, ונטולי תרופות מרשם, והריון - תמיד צריכים יעוץ פרטי מוסמך.

יהודי יקר וצדיק הי"ו - מניו יורק, שהשקיע שם 8 חדשים בעזרה לאנשים שחלו בוירוס, ללא שום ריוח, והקדיש את זמנו הפנוי ימים וليلות, ועשה שם חסד עם המונים מאחינו בית ישראל הי"ו. והוא פירסם סיכום שעלה לו מתוך הנסיון (כי אין חכם כבעל הנסיון, ואף שאינו מבין כלל בענייני רפואה, קיים בעצמו "תשועה ברוב יועץ", ששאל וחקר, וקרא כל מאמר רפואי שיכל להשיג), עצות טובות ונחוצות לכל אדם - גם למניעה, וגם לשיקום, כי יש שהתרפאו, ועדיין סבלו חולשות קשות, ואפילו במשך כמה חדשים אחרי (ומי שמרגיש כך, לא יבהל, אלא ידע שרבים מרגישים כאלו חולשות וכאבי שרירים וכדו', ויודרו לחזק את גופו כפי מצוות "ונשמרתם", וייעלו לו בעזרת השי"ת. והשוב מאד להשקיע בהליכה חצי שעה ביום, כפי כח הגוף, כל אחד באופן שלא מכביד על הלב, כי הפעילות הזו, נחוצה לרפוי הגוף ולחזוק מערכת החיסון), ולכן כדאי לכל אדם לקחת במשך כמה חדשים חיזוקים נכונים, וכן תזונה מתאימה (ומאד חשוב להוריד סוכר, הסוכר זה האוכל של החיידקים הלא טובים, וכן שמן), בכדי לרפא את הגוף לגמרי, ושלא יגיע לחשש פגיעה באיברים פנימיים ח"ו. ואמר אותו יהודי הי"ו, שמי שלקח חיזוקים ואחרי כן נדבק, קיבל את הוירוס בקלות מאד לעומת אחרים, [כמו שהוא עצמו נדבק אחרי שהקפיד כמה שבועות לקחת ויטמין די, ואבץ, ולבונה, ורק היה לו חום 3 ימים, אך ב"ה בלי שום השלכות, והוא עדיין מקפיד על מה שמייעץ אחרים, ולא הגיע מזה לתשישות כרונית או חולשה כרונית, ופגיעה בכליות או בכבד ח"ו].

א. ג'ינג'ר [זנגוויל], הוא הדבר הכי מועיל שהוכח. ובכל צורה מועיל, אבל הכי טוב לקחת שורש טרי (מחנות תבלינים ופיצוחים) ולסחוט אותו, ולקחת 28 גרם מיץ, מדולל היטב במים [זה חריף מאד יש לקחת באמצע או אחרי ארוחה], וכך 3 פעמים ביום (בכל פעם מנה של 28 גרם). ויש שטוענים שגם קוביות ג'ינג'ר מופחת סוכר, שמוכרים בחנויות פיצוחים, עוזר מאד, למצוץ בפה במשך 10 דקות (ולא ללעוס ולבלוע מיד), ואחרי כן לבלוע, שזה לא חריף אבל החומר הפעיל קיים בזה. וגם זנגוויל יבש, כמו חצי כפית בתוך כוס שתיה מועיל. אך מה שהוכח כממגר את הוירוס, זה באופן הנ"ל. גם אפשר לחלוט אותו, לקחת שורש זנגוויל ולחתוך חתיכה, ולקצוץ, ולהניח בכוס זכוכית, ושופכים עליה מים רותחים, ואחרי 10 דקות זה ראוי לשתייה כמו תה, להוסיף דבש. ולבדוק שלא חריף מידי, ואם חריף, אפשר לקחת אחרי אוכל, או לדלל עוד. [קעת פרסמו שיש קו לביור אודות הג'ינג'ר ועוד, וגם לקבל בינים, או לפתוח מוקד חלוקה בינים בלבד: 0723982355. 0583268992].

ב. לבונה (בוסוליה קריטריי) - היא חוסף תזונה ידוע (מאות שנים) לכל סוגי וירוס, וגם לשפעת, והוכח גם לוירוס זה, (בכל גיל, וגם במצבים כבר קשים מאד. אפשר בדיעבד לקחת בתוך כוס תה, וכן לתינוקים ע"י חליטה, רק שצריך יעוץ עם מומחה מוסמך גם לגבי המינון המדויק), אך צריך שתהיה בזה אחריות, כי מי שלקח יומיים שלשה, ומיד הרגיש טוב ופסקו התסמינים, בהרבה פעמים אחרי שבועיים או חודש, הוירוס חזר חזק ואלים יותר, כיון שהלבונה רק דיכאה אותו,

ג. פרוביוטיקה במינון גבוה. - הוכח כייעיל מאד בחיסון הגוף כנגד הוירוס הזה, וגם לשיקום כללי. ומועשה באחת מקהילות הקודש, שהאדמו"ר שלהם התווה להם דרך ע"פ דרכו בקודש בכל ענייני הזהירות, וגם מינה מומחה מטעמו שיתן הוראות למי שיש לו חשש, והדבר החזק ביותר שהרופא הציע להם זה פרוביוטיקה - 50 מ"ליארד (עדיף 2 ליום). ואמר להם שבמשך שנים רבות הוא משתמש בפרוביוטיקה (במינון גבוה מאד) במצבים מוסיימים במקום אנטיביוטיקה (אכן למעשה ודאי שאלו דברים שצריכים יעוץ מוסמך), כי במקום גלירוג את החיידקים הלא טובים, ועל הדרך לחסל את החיידקים הטובים ואת מערכת העיכול וכו', עדיף לחזק את החיידקים הטובים, שהם לבד יתגברו על החיידקים הלא טובים.

ד. שמן דגים אמיתי וטרי - הוכח כמועיל מאד לחיזוק הגוף גם בהתמודדות בוירוסים, זה נותן הרבה כח וחוזק להתרפא, ומכיל גם ויטמין D. [אלא שרוב הקפסולות שמוכרים בחנויות על המדפים, זה כבר ישן ומחומצן ולא יעיל. ויש רק 3 סוגים שמועילים, ואחד מהם זה "אומגה גלירוג" שמן דגים שמגיע בקירור, זה עולה הרבה כסף, אך זה שוה. וכן שמן ציה פורטה (שמוגיע בקירור), או שמן מרוזה המרושתת]. ועוד גם למניעת כרישי דם שנוצרים לפעמים ע"י הוירוס הזה. [ועוד יש לדעת,

שלפעמים יש כאבי ראש וחולשות מחמת חוסר מגנזיום שגורם הירוס הזה].

ה. שום טרי, בלי מגע מתכת - זו התרופה הכי נגישה והכי קלה, שמחסלת וירוסים ומעלה את הנוגדי המצוץ ועוד דברים טובים. -לקצוץ כמה שינים של שום בסכין פלסטיק או ביד, ולהניח בכוס, ולערות מים רותחים, ואחרי שעה לשתות כפי היכולת. במשך 3 ימים לפחות.

ו. וירומיזון - עשב ידוע שריפא רבים ממחלת ה"מלריה", ולפי טענת רבים הועיל להם גם לשאר וירוסים, מבוססת על צמח לענת יהודה. ומי שרגיש לחץ דם, צריך לעקוב, כי זה מוריד לחץ דם]. והם כתבו שבמשך 5 ימים לקחת 8 כדורים ליום, ואחרי 5 ימים להוריד למספר קטן יותר של כדורים ליום. אמנם אפילו במינון קטן יותר הועיל. [מוכרים בחנויות טבע בין 100 ל-150 ש"ח].

ז. לימון - מועיל הרבה. ואפשר לאכול לימון אחד ליום, במשך כמה ימים. והכי טוב לסחוט לימון טרי, לערב עם דבש, ואפשר לדלל במים, ולשתות עם קש, שלא יגע בשיניים, כי יש בלימון חומר שהורס את הציפוי של השיניים].

ח. אבץ - אבץ חשוב לחיזוק מערכת החיסון. וצריך שתהיה לו ספיגה טובה, ולכן לא לקנות אבץ זול, רק מיוחד עם ספיגה מוכחת. אפשר לשלב עם ויטמין C

מותאם. והכי טוב לקחת עם קוורציטין, שזה נחוץ לספיגת האבץ, וגם מחזק את מערכת החיסון כמו ויטמין C ואפילו יותר ממנו. [ביום הראשון אבץ אחד בבוקר עם 8 כדורי קוורציטין, ועבר גם אבץ אחד עם 8 קוורציטין, ואחרי יומים אפשר להוריד ל-6 קוורציטין בכל מנה. ואחרי כן ל-4].

ט. ויטמין D - מציל נפשות ממש בס"ד, למי שמתמיד בו (מחזק מערכת החיסון), אנשים שלקחו בקביעות עברו את הוירוס בקלות גם זקנים וישישים. וכן ויטמין סי, יכול להועיל הרבה, אך רק מסוג מסויים שבאמת נספג טוב, ולא מתחמצן בתוך הגוף.

י. חומץ תפוחים [איכותי מחנות טבע. ורק למי שאין לו בעיות של חומציות בקיבה וכדו], חשוב מאוד, זה תרופת סבתא ישנה, מוצר אנטי דלקתי, שמועיל נגד כל וירוס ודלקת. ואסור לקחת יותר מ-2 כפות ליום. וחובה לדלל הרבה במים אם זה לבלעיה. (ובשביל לחיטוי מערכת הנשימה, פשוט לנשום את הבקבוק. או לקחת שליש כוס חומץ תפוחים ושתי שליש מים, ולשים במכשיר אידים. ולנשום).

יא. טיפול מסודר - עוד סיפר, שקרוב משפחה שלו רופא יהודי בקופת חולים בחו"ל, נותן טיפול מסודר (ובמצבים קשים- בהזרקה לתוך הווריד), על ידי 3 או 4 דברים: 1. ויטמין D בכמות מוגברת. 2. אבץ (עם קוורציטין, או עם הידרוסקי. כדי להחזיר את האבץ לתוך התא). 3. פרובייטיקה. 4. אנטיבייטיקה.

סיכום למעשה:

נוכל לקיים מצות "ונשמרתם" בהידור, ולהקפיד כל אחד ואחד לקחת במשך כמה חדשים, כמה תוספי תזונה לחיזוק מערכת החיסון: א. ויטמין די במינון מוגבר. [הכל לפי הגיל (גם לתינוקים, לשאלו רופא המינון), כעת יש מפרסמים שמותר לתקופה מסויימת אפילו מינון גדול, ולאנשים עד 10,000 יחב"ל ליום. ואחרי חדישים להוריד ל-5,000, ואחרי כן ל-3,000. שהרי חשיפה לשמש (רוב הגוף, כמו בים), של רבע שעה שווה ל-10,000 יחב"ל. כך שריבוי לזמן קצר לא אמור להזיק, וכיום כמעט לכולם חסר הרבה ויטמין די שהוא אחראי ביותר על כל מערכת החיסון ומניעת מחלות]. ב. אבץ. ג. לבונה (ב"כ אסור בהריון, ומ"מ במקרה של הדבקה, יש דרך כיצד לקחת אותה, ויש שיוודעים לייצע בזה, ואומרים מהנסיון שלהם שמחודש שבעי אין חשש) ה. המוותאמת, למניעה 2 מנות ליום [גרגיר אחד לפי כל 10 ק"ג משקל הגוף, ולאנשים זה 8 גרגרירם]. ד. מעט ינג'ר. ה. 2 אגוזי ברזיל ליום (ולא יותר. מכילים "סלניום" שנוחץ למערכת החיסון). ו. ולהקפיד על אכילת חלבונים טובים. ומי שרגיש בקיבה וכדו', גם פרובייטיקה. וכן כל סוג של חיסונית, מועיל. [כמובן שאנשים עם תרופות מרשם, והריון וכו', צריך בכל דבר יעוץ רפואי מוסמך]. בעזההש"ת.

ועצה טובה - להחזיק בבית כמה בקבוקי שמן אורגנו (אפשר להשיג בבתי טבע בטיפות ובכדורים), שזה טיפול ראשוני לכל וירוס, וכיון שלא שייך לקחת אנטיבייטיקה בלי הוראת רופא מדוייקת, לכן טוב לקחת שמן אורגנו (תרופה טבעית ללא מרשם), שזו אנטיבייטיקה קלה ועדינה, שמותאמת מאוד נגד וירוס זה, אנטיבייטיקה לא חזקה כל כך, שהצילה חיים לפי הניסיון שלהם. [ונוטלי תרופות מרשם וכו', צריך יעוץ מוסמך].

ולהיות בשמחה גדולה (ואפשר בסיוע ניגוני קודש), בלב נאמן לאבינו שבשמים, אבינו רועינו, הרופא הרחמן והשומר הנאמן בכל עת ורגע, ישמח ישראל בעושי בני ציון יגילו במלכם. אמן נצח סלה ועד.

כעת יש שפרסמו קו יעוץ מנסיון של אנשים פשוטים ש"לא מוסמכים" - 02-5795098

הערה: אין לראות בכל עצות אלו תרופה כל שהיא, או תחליף ליעוץ רפואי מוסמך.

שמענו בע"פ מהקלטות. ואנחנו שומעים וקוראים - ובוכים מהתרגשות דקדושה, לקבל כזו דעת טהורה זכה ותמה, מים חיים המביאים הרפואות, ומדשנים העצמות, ומצמיחים הטהרות, לרפא כל גוף ונפש, כלשון רבינו הרמב"ם (מקוואות יא, יב) שהמביא נפשו במי הדעת הטהור, הרי הוא נטהר, ונאמר "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו', ומכל גלוליתם אטהר אתכם".

וכמה יש להודות לאבינו שבשמים, שחנן אותנו במתנה כזו, שאין יקר בעולם כמו הדעת הטהור, כי דעת קנית מה חסרת (קה"ר ז, א), ומי שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו (ברכות לג). זו דעת התורה הטהורה, שממנה קדושת המקדש ע"י הלוחות שבתוך ארון הברית, שעליהם שרתה השכינה, ומשם לכל העולם. וכן בכל דור דעת תורה של חכמי הדורות שכולליו כל התורה, ומהם קיום העולם כולו וקדושתו וטהרתו וברכתו.

וכתבים אלו, המה "דעת אלקים" אשר בכתם טהור לא תסולה (איוב כח), תורת חיים שיכולה להאיר חייו של כל יהודי ויהודי באשר הוא, ולהעלותו על דרך המלך בכל נושא וענין, הן בתורת ה', והן בעבודתו יתברך, וגם בענייני שלום עצמו, ושלום ביתו, וחינוך ילדיו, וקדושת ישראל. ודרך אמת בלימוד התורה הקדושה, וכיצד תהיה תורתו משתמרת בקרבו, ויתחבר לנשמת תורתנו הקדושה, ולמצוא את חובתו בעולמו, עד דרך עץ החיים.

והאמת שלא עת לחשות, וישראל קדושים יקרים וחביבים, צמאים מאד לשמוע דבר ה', שהוא יקר מאד (שמואל א, ג, א). וכיצד נוכל לראות את האור הגדול הזה, ולשמוח בו לנפשינו וב"ב, ולמנוע טוב מכלל אחינו בית ישראל. ועל כך תפלותינו לאבינו שבשמים - שנזכה שיסודרו הדברים כראוי, ויוכלו להביא אותם בפני אחינו בית ישראל, למען ייעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, אנס"ו.

אמר המלקט: אודה ה' בכל לבב, אשר זיכנו ברוב רחמיו וחסדיו, ללקט ולקבץ פניני אמרים ששמענו מכל רבותינו הגדולים מימי נעורינו וכו', וקבצנו בכמה מהדורות "פלאות מתורתך", ו"אוצרות מתורתך", ו"שמן תורק". ומכל אלו ליקטנו כעת בגליון שבועי. וכיון שספרים הנ"ל הם ליקוטי ביאורים וחיידושים מרבותינו, קראנו שמו "באר מים החיים", כי מבאר מים החיים של רבותינו, ישקו העדרים.

והנה לפני כשנתיים ימים זכינו להתקרב אצל המאור הגדול, קודש הקדשים, חכם הרזים בכל חדרי פרד"ס תורתנו הקדושה, צדיק יסוד עולם, החכם השלם, כליל תפארת, בכל מעלה, ובכל קדושה וטהרה, ובכל קנייני התוה"ק, גאון ישראל רבינו שלמה יהודה שליט"א.

אשר אין שיעור וערך - לענוותו, וליראתו, ולאהבתו, וליוקר מידותיו, ולעוצם אהבת ישראל לכל יחיד ויחיד. ובמשך 15 שנים מסר נפשו להעמיד תלמידים הגונים, והחיה נפשות ישראל, והאיר בהם תקוה ושמחה עידוד וכח עצום בגוף ובנפש, והרבה ת"ח שזכו להתקרב אל הקודש, קבלו כח ושמחה ואון וחיל להמשיך להגביר חיילים לתורה, כמשאת נפשו, להאיר נשמות ישראל, ולהחזיר את הכבוד לזקני הדור, גדולי התורה, ולאחד בין מחנות ישראל הקדושים.

ודברי קדשו שזכינו לשמוע בשיעורים מידי שבוע בשבוע, המה מאירי עינים, דרך ה' סולת נקיה תמצית מכל תורת רבותינו לדורותיהם, דרך עץ החיים אמת לאמיתה, הלכה למעשה, בתכלית חובת האדם בעולמו של כל אחד ואחד. והרבה מוגליות ששמענו מפ"ק ומה שהחכמנו בהם, הכנסנו בכ"י של ספר זה, ביאורים נפלאים ופניני דרך ה'. ובמהדורא זו קיצרנו יותר, כדי שירוץ בהם הקורא.

וגם זכינו שהגיעו לידינו כמה מכתבי הקודש של מו"ר גאון ישראל שליט"א, שנמסרו במשך השנים תשס"ח - תש"פ, ורבים מהם

דגל מחנה יהודה

כמה פניני דרך בפרשת השבוע שנערכו על פי הספר דגל מחנה יהודה, ועל פי שיעוריו של גאון ישראל הינוקא שליט"א

הקדמה

כתיב בפרשת כי תשא (לא, טו) "ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קודש לה", ובפרשת ויקהל חזר הכתוב על אזהרת שבת "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי וגו'". "יעשה מלאכה" הוא ר"ת י"ם. פירוש, שאדם צריך לרצות את השראת השכינה וכל המדרגות הקדושות שנקראות "ים". אבל כדי לזכות לים החכמה בלי לטעות צריך שיבוא למדרגת "תעשה מלאכה" שהוא ר"ת ת"ם. שאע"פ שרוצה לזכות להשראת השכינה ועל כן רוצה להרבות בחכמה והשגת אלוקות, מוכרח שהיה באמונה ותפילה בתמימות. על כן פירש רש"י שהקדים אזהרת שבת למלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת, והיינו שאע"פ שרוצה לבוא להשראת השכינה צריך להקדים לזה תמימות. וי"ם ות"ם הם אותיות 'תמים', שמגיע לחכמה והמדרגות הקדושות על ידי התמימות. ועל ידי זה זוכה לחיבור עם מדרגות הקדושה ללא הפסק, וכן מבואר בזהר בפרשת שלח לך (בדף קס"ג ע"ב), במה איתעבד בר נש תמים, דיהא ת"ם י"ם. תם כמה דאיתמר, י"ם כל אינון דרגין קדישין דילה איקרון י"ם, ולא איתפרשן מינה לעלמין. נמצא שאם עושה כל מלאכתו בעולם בתמימות מכין בזה כלים לשבת שהיא "קודש לה". 'קודש' היא מדרגת החכמה, ואם הולך בתמימות אין בחכמתו אחיזה לרע וזוכה למדרגת שבת. (ע"פ שיעור מיום ה' בלק תשע"א)

"ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לד'..."
(שמות לה, ב).

כי צריך להכין כלים לקבל את האור הגדול שהוא שבת, וזה בחינת "ששת ימים" - שבמשך כל ה"ששת ימים תעשה מלאכה", היינו כלים לקבל את האור של שבת.

ולזה זוכין ע"י שהולכין אחרי דעתו יתברך ועוזבים החכמות, כי צריך לידע כל בר ישראל, שעיקר ויסוד הכל הוא התמימות, וצריכין לעזוב כל השכלים והחכמות ולילך אחריו יתברך בפשיטות, וע"י זה נעשים כלים נפלאים ונתתקן האילן העליון ומקימים השכינה מעפרה. וזה בחינת "מלאכה", שהוא גימטריא אילן-ה', ו-ה' היא השכינה כידוע, וזה מרמז שע"י שמכינים כלים לקבל את

האור של שבת - ולזה זוכין ע"י שעוזבים כל השכלים ומקיימים הכל בתמימות - נתקן האילן העליון ומקיימים השכינה מעפרה בחינת מלאכה, היינו כנ"ל.

וזה נרמז בפסוק "תעשה מלאכה" - ראשי תיבות תם, היינו שעיקר עשיית הכלים - שהם ענין "תעשה מלאכה", הוא שהולכים אחרי הקב"ה בתמימות. ועל ידי התמימות, שע"י זה נעשים כלים לקבל האור שהוא שבת - זוכה האדם להתקרב אליו יתברך וזוכה לשמירת הברית, שהוא היסוד - שהוא ו', וע"י שמירת הברית נקרא צדיק, כי אין נקרא צדיק כי אם מי ששומר ברית. וזה בחינת "ששת ימים", "ששת" - זה שש שהוא ו' וענין היסוד, שהוא שמירת הברית.

וזה מה שאמר ר' יהושע בן לוי (סוף מסכת עוקצין): "אמר ר' יהושע בן לוי, עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלוש מאות ועשר עולמות, שנאמר (משלי ה, כא): להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא". שהוא "ששת" שהוא ו' שהוא היסוד וענין שמירת הברית כנ"ל, שנקרא צדיק, וזוכה לשלוש מאות ועשר עולמות, וזה בחינת "ששת ימים", שהוא ראשי תיבות שי - המרמז לשלוש מאות ועשר עולמות כנ"ל.

ולכן צריך כל בר ישראל לקיים התורה בתמימות, וע"י זה נעשים כלים נפלאים לקבל האור של שבת, וזוכה לשמירת הברית, ונקרא צדיק, וזוכה לשלוש מאות ועשר עולמות כנ"ל.

ועל ידי זה זוכים לקבל האור של שבת, שהוא היום השביעי, וממשיכים קדושה עלינוה שהוא "וביום השביעי יהיה לכם קדש", וזוכין להתקרב אל ה' יתברך. וזהו "שבת שבתון לה", היינו שע"י כל הנ"ל ממשיכים קדושת שבת וזוכים להתקרב אליו יתברך. ויהי רצון שנזכה בקרוב ממש לקבל פני משיח צדקנו במהרה בימינו אמן ואמן.

ביאורים וחידושים בספר דגל מחנה יהודה (מתוך שיעורי מו"ר)

הקדמות ושכלים. ולא היה ענין החכמה אלא כתוספת, שהוסיף חכמה בידיעת הקב"ה וגלוי בבריאה. וכל זה משום שקודם החטא היה האדם תמים ולא ראה דבר רע (רש"י בראשית ב, כה) שראה מולו רק את שם הוי"ה

אמר שלמה המלך בקהלת (ז, כט) "לבד ראה זה מצאתי אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים" פירוש שקודם חטא אדם הראשון היה האדם יודע את כל הידיעות והחכמות שלא על ידי

מתקן חטא אדה"ר כפי שאמרו בגמ' (מציעא בדף פ"ד ע"א, ועוד) שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון, והיה כנגד התורה כמ"ש (בראשית כה, כז) "יושב אוהלים", כי יעקב הבין שכדי לקבל את התורה ולהשיג בה אי אפשר אלא על ידי תמימות, ולכן לקח לעצמו מידת התמימות כמ"ש "ויעקב איש תם" ועי"כ היה "יושב אוהלים", והנחיל זאת בירושה לעם ישראל לדורות שיוכלו לבוא למידת התמימות, וכמ"ש ביהושע (כד, יד) "ועתה יראו ה' ועבדו אותו בתמים ובאמת". ולכן זכו בני ישראל לאפשרות לקיום התורה, כי קבלו על עצמם להיות פשוטים ותמימים, וכן השיב רבא לאותו צדוקי - שזלזל במה שהקדימו אבותינו נעשה לנשמע - אנחנו שהלכנו בתמימות עם ה"ת", כתוב בנו (משלי יא, ג) "תומת ישרים תנחם", וכו' (שבת פח ע"ב). כי כשאדם מסתכל בעצמו ורואה המדרגות שצריך להשיג והתאוות שצריך לרחק, מגיע לקושיות שאיך שייך להגיע כל כך למעלות ומדרגות. וכן אמרו עשיו וישמעל כששאלם הקב"ה אם רוצים לקבל את התורה (מכילתא דר"י פ"ה, וכן בפרד"א פמ"א) שחשבו שא"א להם בלא התאוות, והוא משום שהלכו אחר השכל שעל פיו אי אפשר להם להנתק מתאוותם הרעה. ובזה נבדלו מהם בני ישראל שהסכימו להיות תמימים וקבלו על עצמם "נעשה ונשמע", ללכת אחרי המצוות ולקיימם כפי מה שיצטוו, ומה ששיגו הטעמים בזה לאחר מכן אינו עיקר. כי עיקר גופי התורה הם הדרך לקיים את המצוות ולא טעמיהם. על כן כתוב בדברים (יח, יג יד) "תמים תהיה עם

ורחמים גמורים ולא נתן שום מקום מציאות לרע, והבין שהתורה היא המציאות והאמין בה' בתמימות ויכל להתפלל בפשיטות לפני ה'.

אבל לאחר החטא יצא הרע מן הכח אל הפועל והתערב בו זוהמת הנחש שהוא הצד הרע שבאדם כמ"ש (שם ג, א) "והנחש היה ערום" שערום ע"ה בגמט' אדם רע, כי עירב אצל האדם חכמה שמגיע האדם על ידה לכפירה. שכדי להשיג בדעתו מאמיתת מציאות ה' הוא מחשב כמה וכמה הקדמות עד שמגיע על ידם לטעות וכך הולך ומתרחק.

וזה "עשה האלהים את האדם ישר" - שעל ידי תמימותו היה מגיע ישר אל הידיעה ממציאות ה' ההשגחה והתורה, ורק אח"כ היה מוסיף חכמה על הידיעה, והוא ענין האות ו' שהוא היושר ושמירת היסוד. אבל לאחר החטא "והמה בקשו חשבונות רבים" - שלא רוצים להאמין בתמימות בתפילה ובאמיתת מציאות התורה אלא על ידי הקדמות וחשבונות רבים שעל ידם מגיעים לטעויות וכפירות. וזה מש"כ בתחילת איוב "והיה האיש ההוא תם וישר" ובתהילים (כה, כא) "תום ויושר יצרוני" כי על ידי התמימות מגיע ליושר ולקדושת היסוד שהוא הו'.

כדי לקבל את התורה מוכרח להיות מקושר בתמימות של אדם הראשון קודם החטא ולהיות "איש תם"

ואמר "והמה בקשו" כי אם לא יבקשו ללכת עם חשבונות ומחשבות, גם לאחר החטא הם יכולים וצריכים לבוא לתמימות. רק שהיא עבודה ומלאכה גדולה, ולכן יעקב שהיה

ה' אלהיך כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו", שהזכות של ישראל לקבל את התורה ולירש את הגויים הוא משום שאמרו נעשה ונשמע בתמימות, לא כן הגויים שהלכו אחר החכמות וידיעת עתידות.

קבלת עול מלכות שמיים בתמימות היא

היסוד לקיום התורה והמצוות

ולכן כתוב בפרה אדומה (במדבר יט. ב) "זאת חוקת התורה", כי על ידה מתגלה ענין התמימות שגזרה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה (רש"י שם) וביאר הרבי מקוצק בעל "עמוד האמת" שכפי שהפרה אדומה צריכה להיות תמימה בשלימות, כך כדי להגיע למדרגה אמיתית צריך להיות שלם במדרגת התמימות. וכן מובא בזוהר חדש (בפרשת ויצא דף מ"ו ע"ב) "הולך תמים" כנגד "אנכי ה' אלהיך", מלמד שצריך אדם לקבל עליו אימת עול מלכות שמיים ואין לו רשות להרהר במה שאינו יכול להשיג. כי קודם שמקבל על עצמו המצוות צריך שיסכים לילך בתמימות בקבלת עול מלכות שמיים כפי שאומרת המשנה בברכות (פ"ב מ"ב) למה קדמה שמע לוהיה אם שמוע, אלא כדי שיקבל עליו עול מלכות שמיים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצוות. וכל שיש חיסרון בעול מצוות הוא משום שלא קיבל בתמימות עול מלכות שמיים, כמו"ש ביהושע (כד, יד) "ועתה יראו את ה' ועבדו אותו בתמים ובאמת".

נמצא שחכמתם של העכו"ם שהיא "והמה בקשו חשבונות רבים" הפסידה מהם את התורה. וכך יכול אדם להפסיד את כל עולמו

בסיבת חכמתו. אבל ישראל הבינו שבאמת א"א להשיג כל טעמי התורה בעולם הזה ולכן התחכמו בחכמה יתרה שהיא "ראשית חכמה יראת ה'" (תהלים קיא, י) ללכת אחרי התורה בתמימות, ועל ידי זה שאמרו "נעשה ונשמע" זכו לב' כתרים כפי שכתוב בגמ' (שבת בדף פ"ח ע"א) והיו בתמימות שפסקה זוהמתן כמו שאמרו בגמ' שבת (בדף קמ"ו ע"א) שהיא זוהמת הנחש שגרם לקלקול השכל, ולכן ספר התורה הוא כצורת וי"ו שמרמז שעל ידי "האדם ישר" שהוא על ידי התמימות יוכל להחכים ולהבין בה.

על ידי שמקדים תמימות ותפילה לחכמה

והשכל מבין את החכמה כראוי

כי לאחר חטא אדה"ר אי אפשר להשתמש בשכל ללא אמונה בתמימות, כי השכל מעורב טוב ורע, ולכן מוכרח שיקדים לזה תמימות ותפילה שיכוין אותו הקב"ה להבנה הנכונה. שקודם שמשתמש בשכל יקבל עול מלכות שמיים, שיאמין בכל דברי חז"ל בשלימות ובכל עיקר ועיקר מי"ג עיקרים, ואח"כ יעסוק וירבה בחכמה בכל המציאות האמיתית שיש נגד דעתו ועיני שכלו על פי דברי חכמים. וכל מה שירבה בחכמה יהיה ע"י שנשען בכל דברי התורה על האמונה בתמימות ויקדים לזה תפילה.

והתמימות היא החכמה הגדולה ביותר כי על ידי החכמה משיג את המושכל רק אחרי הקדמות, וגם אז אינו משיג הדבר אלא בשכלו, וצריך עדיין שישב הדבר אל הלב שכך הוא האמת, אלא שקודם שמשגיג הדבר בשכלו בשלימות נתערב ברע ומגיע לטעות, וכ"ש שאינו מגיע לכך שמשב אל

מראים בעיניך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין שמע להם, שייך רק כשמבטל את שכלו לגמרי שבאופן זה אינו סותר את דברי התורה והחכמים.

ועל ידי זה הוא מקשר ומאחד מדרגת 'אני' במדרגת 'אין' שהוא תיקון אילן העליון. ובמדרגת 'אין' אין אחיזת רע כלל, ועל כן לאחר שביטל את שכלו והתפלל, יכול להשתמש בשכלו ולהתקרב אצל החכמה, כי החכמה היא יוצאת מהאין כמו"ש "והחכמה מאין תמצא" (איוב כה, יב) נמצא שכשמגיע וניגש אל החכמה מן האין שהוא מלמעלה אינו מגיע לקושיות וטעויות כי אין בה אחיזה של הרע, וזה "עשה את האדם ישר" שהוא ביושר מהאין אל החכמה, אבל אם מגיע מלמטה שהוא ממדרגת ה'אני' ואינו מבטל את שכלו בפני התורה והחכמים, אז הוא מערב עם החכמה את שכלו ומגיע לטעויות ומתרחק מהתפילה. כי התפילה שייכת רק במי שמסכים להיות תמים, כי אינו נכנס עם חכמה ושכל בתפילה.

נמצא שהתמימות היא גדולה מהחכמה, והיא חכמה פשוטה עד שגם בחכמת התמימות עצמה אין גילוי של חכמה כי היא "חכמה מאין תמצא" שהוא המקום שממנו החכמה מתחילה. אבל באמת היא מלאכה גדולה כי מתחיל את החכמה מהמקור שלה, שהכל שם נקי ללא חטא. אבל כשממשיך את החכמה מלמטה הוא מעורב טוב ורע. ולכן ה'יש' והגילוי הראשון בעולמות היא החכמה, והחכמה האמיתית היא התמימות. והיא נקראת 'יש מאין' כי היא ראשית הגילוי

ליבו. אבל התמים מקבל בליבו מיד את העובדה כמו שהיא, ועושה הדבר התפעלות ורושם בלבו, ואח"כ יכול להוסיף להשיג אין סוף חכמה כשהדבר לפניו כמו מציאות ממש, ומבין על פי החכמה כל פרט במושכל שאותו רוצה להבין, כמו שכתוב בתהילים (קא, ב) "אשכילה בדרך תמים" שמשכיל את כל החכמה בדרך של תמימות.

על ידי תמימות מגיע לראשית החכמה

ומקורה

והענין הוא, שקודם החטא מדרגת 'אני' (שהיא הבחינה של המציאות הנגלת לאדם) היתה מקושרת למדרגת 'אין' שהיא ראש כל המדרגות וקודמת למדרגת החכמה. אבל לאחר החטא נעשה פגם באילן העליון וירדה שכינה לעפר ונעשה פירוד בין ה'אני' ל'אין' ונראה לאדם שהוא מציאות בפני עצמו ואינו מקשר כל דבר לה' יתברך. ועל כן כשרוצה להשכיל דבר בחכמתו מתחיל ממדרגת 'אני' שהוא הסתכלות כפי ערך שכלו, וכיון שחכמתו מעורבת טוב ורע נצרך לעשות "חשבונות רבים" שהם כמה מדרגות עד שיוכל להגיע מה'אני' להשיג מהחכמה העליונה, ובדרך מגיע לכפירה ומתרחק מהתפילה.

אבל דרך התמימות היא, שהופך את שכלו וחכמתו ל'אין' שמחזיק בדעתו שאינו באמת יודע ומבין דבר, ועל כן סומך את שכלו ודעתו על דברי התורה חז"ל והצדיקים שהם בודאי אמת גמור ומציאות יותר אמיתי ממה שרואה בעיניו. כי מה שבארו חכמים (בספרי קנ"ד) על הפסוק (בדברים יז, יא) לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל", שאפילו

בבריאה. ועל כן כנגד זה שמגלים את ה'ש' שהיא החכמה הקב"ה מנחילם 'שי' עולמות. והיא הדרך האמיתית להשגת התורה, על כן ש"י עולה כמספר עומר חסר וי"ו כידוע (עי' אמרי פנחס, שער ד'), שהוא זמן הספירה שהיא הדרך לקבלת התורה.

"תורת ה' תמימה מחכימת פתי"

לכן כשאדם אינו מתחיל בתמימות ורוצה להבין הדבר בשכלו, נראה הדבר כרחוק מדעתו וכשמועה רחוקה, אבל ע"י תמימות מאמין בדבר כמו שהוא מציאות ממש מול עיניו, וכשרוצה לעסוק בדבר חכמה באותו ענין יכול להבינו כי הדבר מציאות גמור בעיניו. וכן דרך הצדיקים כשעוסקים בתורה, שרואים את כל דברי התורה ומציירים אותם כמציאות גמור, כמ"ש (תהלים יט, ח) "תורת ה' תמימה... מחכימת פתי" שמאחר שתורת ה' היא תמימה שדרכה היא 'תמימות', היא מחכימה את מי שהוא 'פתי' ומאמין בה. וכן אמר דוד המלך בתהילים (ק"ט, פ) "יהי ליבי תמים בחוקיך למען לא אבוש", כי בכל דברי התורה וחז"ל צריך להיות פתי ולהאמין בכל דברי הצדיקים כפתי ותם. שהוא להאמין בפשיטות שכל מצוה היא יותר מכל הון דעלמא, וכשמתפלל יאמין בדברי חז"ל בתמימות שה' שומע תפילתו, ואע"פ שאין הדבר מיושב ומסודר בשכלו, אם מאמין בזה בתמימות מיד יתחיל לדבר ולהתפלל לפני הקב"ה ותהיה לו יראה וישוב אל ה'. כמ"ש (בראשית יז, א) "התהלך לפני והיה תמים" שהתמים עומד הוא ממש לפני הקב"ה שהיא המדרגה שאמר הקב"ה

לאברהם "התהלך לפני", שע"י שתיה מ'תהלך מאל"ך' תהיה תמים בשלמות המעלה. אבל כשאינו רוצה בתמימות מגיע לכפירה כי באמת אי אפשר לתפוס בדעתנו מגדולת ה' והנהגתו, ולכן כשחוקר בדעתו בלא שמאמין בזה בתמימות כמציאות ממש, מגיע לאפיקורסות כי מנסה להשעין את עיקרי האמונה על שכלו וחכמתו.

תמימות מלאכת הצדיקים וביטול חכמת עמלק

לכן לצדיקים אין שום קושיות. ומרוב תמימותם אינם מבינים את קושיות העולם. כי כשמאמינים בתורה ובדברי הצדיקים בתמימות יודעים מגדולת ה' ופחיתות האדם. והוא ענין שבת קודש שמגלה שכל המלאכה זה מעשה ה' כמ"ש "תעשה מלאכה" שהיא תעשה מאליה, ומאידך כתוב (שמות לא, טו) "יעשה מלאכה" שהאדם הוא עושה המלאכה, והצדיק אין לו בזה שום קושיה. ומרוב תמימותו מסכים ומאמין בתמימות שהוא צריך להתייגע ביותר במסירות נפש גמור בכל עניני העבודה, ואעפ"כ הוא מאמין שהוא אינו עושה דבר והכל זה "תעשה מלאכה" שהוא ר"ת 'תם' דהיינו שמחזיק שהכל נעשה מאליו ואינו מייחס זאת לעצמו. נמצא שע"י התמימות יכול לעבוד את ה' בשני מושכלים בשכל אחד ללא קושיות שנמשכות מחכמת עמלק ש"כל באיה לא ישובו". והיא השלימות בעבודת התמימות, כפי שאמרו במדרש והובא ברש"י בבראשית (ו, ט) שאברהם שהיה שלם מנח בענין התמימות היה מתהלך מאליו, כי הוא ענין שבת שהיא

שמה שהגיע נח להיות "צדיק תמים" (בראשית ו, ט) הוא משום שנאמר בו "ונח מצא חן בעיני ה'" (שם, ח), כי כשרוצה למצוא חן בעיני בני אדם אינו יכול לבוא לתמימות כי כל חכמתו מעורבת במטרה למצוא חן בעיני בני האדם. ואע"פ שנדמה הסרת החכמה לחיסרון בעיני בני האדם כמ"ש בעמוס (ה, י) "שנאו בשער מוכיח ודובר תמים יתעבבו", באמת היא היא השלמות. כפי שאמר ה' לאברהם "התהלך לפני והיה תמים", שעל ידי המילה שמחסיר מעצמו נעשה תמים. נמצא שהשלימות הוא על ידי מה שנראה כחסרון.

עיקר מקום התמימות הוא באמונת חכמים
ועיקר המקום שצריך תמימות היא באמונת חכמים ובתפילה שהחכמים מגלים. כי כל הצדיקים גילו תפילה. כי האדם לא יודע מעצמו כ"ש שאינו יודע מה ואיך לעשות בעולם. אבל הצדיקים מגלים לנו מה צריך לעשות ואיך להתקרב. ואם היה לאדם אמונת חכמים תמימה בשלימות לא היה לו שום חיסרון. ולא היה עובר שום עברה לעולם והיה רודף תורה ומצוות כל חייו ומגיע לתכלית ללא שום חסרון. על כן כתוב (דברים יח, יג) "תמים תהיה...כי הגויים...אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו...לא כן נתן לך ה' אלהיך נביא מקרבך כמוני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעון" כי עיקר התמימות צריך באמונת חכמים, כפי שאמר הקב"ה למשה על שבקשו ישראל לשמוע מפי משה ולא מפי הגבורה (שם יח, יז) "הטיבו אשר דברו", כי על ידי אמונת חכמים שמאמינים בדבריהם בתמימות יוכלו תמיד בכל הדורות ובכל מדרגה לשוב אל ה'.

מדרגת ביטול חכמת עמלק לגמרי ושלמות התמימות. וזה (במדבר כ"ד, כ) "ראשית גויים עמלק ואחריתו עדי אבד" אבד גמט' שביעי שהיא השבת. וזה (דברים כה, יט) והיה בהניח ה' אלהיך לך" שהוא ענין שבת - "תמחה את זכר עמלק", שע"י תמימות במדרגת שבת מבטל את עמלק לגמרי, שהוא מונע את האדם מהתפילה. שעיקר ביטול עמלק היא ע"י מלאכת התמימות שע"י זוכה לשבת בשלימות שהיא תקון האילן העליון שהוא אילן-ה שעולה בגמט' מלאכה שע"ה עולה כמספר "עדי אובד" שמבטל את עמלק.

התמימות שייכת רק כשרוצה למצוא חן

בעיני ה' ולא בעיני בני האדם

ובאמת כל מה שאין הולכים אחר התורה זה משום שאין מאמינים בה בתמימות, רק רוצים להאמין על ידי חכמה. וכן הדבר גם בחכמות בעבודת ה' שאינו עיקר אלא שיהיה לו יראת שמיים ויקח מצוות ותורה הרבה בכל יום. כי פעמים אין דרך האדם מסודרת לפניו ואין לו ישוב הדעת ולכן נמנע מעסק התורה המצוות והתפילה כראוי, אבל צריך לדעת שהעיקר הוא שיעשה המצוות והלימוד בפועל כי אין המדרש עיקר אלא המעשה. וכן פעמים שרוצה להגדיל דעתו כדי שיהיה ראוי לכבודו לעשות את המצוות והיינו שמבין שכך הוא התכלית והאמת. וזה היה טעות העכו"ם, אבל עם ישראל הסכימו לוותר על כבודם שהוא לעשות התורה על פי הבנת השכל, והסכימו לעשות דבר שאינו מובן בעיני העולם ובעיני עצמם. כי התמים רוצה למצא חן רק בעיני ה' ולא בעיני בני אדם.

על ידי התמימות ניצל מעמלק וזוכה

לקדושת היסוד

והנה כתוב "התהלך לפני והיה תמים" וסמך ליה "ואתנה את בריתי", שע"י התמימות זוכה לקדושת הברית. כי פגם ביסוד מגיע כשהאדם אינו תמים, כי כשרוצה תחילה לקרב את דבר המצוה אל השכל ולהבין איך אפשר שדבר המילה פוגם ומקלקל עד שהכל תלוי בקדושת היסוד, עי"ז שנסען בזה על שכלו מגיע לקלקול. על כן אמרו בתנחומא (כי תצא סימן י) שהיו עמלק לוקחים את הערלות וזורקים אותם כלפי השמים ואומרים 'בזה בחרת טול לך מה שבחרת', כי עמלק הוא "ראשית גויים" שמטה לב האדם לעשות רק מה שקרוב אצל השכל, ועל כן מבזה את המילה שאומר שאין הדבר מתקבל אצל השכל, אבל על ידי תמימות ניצול מפגם במילה וזוכה להיות לפני ה' כמ"ש בתהילים (יה, כד) "ואהי תמים עמו ואשתמר מעוונתי". וכן מובא בזה פרשת שלח לך (בדף קס"ו ע"א) כל מאן דנטיר ברית שכינה שורה עליו ועל זה נאמר "תמים תהיה עם ה' אלהיך", תמים תהיה - ולבתר עם ה' אלהיך. ועי"ז מכין כלים לשלימות של שבת קודש, ועל כן על שבת ועל הברית נאמר שהם 'אות' בין ישראל לקב"ה, כמ"ש על המילה "והיה לאות ברית ביני וביניכם" (בראשית יז, יא) ועל שבת נאמר (שמות לא, יז) "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם", כי לשניהם זוכים על ידי התמימות שהיא הסוד של נחלת ישראל וחלקם שאין לגויים בזה שייכות והבנה.

על ידי דרך התמימות חי חיים טובים

ברוחניות וגשמיות וסופו לבוא לגדולה

וההולך בתמים חייו חיים טובים מאוד כמ"ש במשלי (כה, י) "ותמימים ינחלו טוב", כי מאמין בתמימות שהקב"ה חכם ממנו וינהיג אותו אל הטוב השלם והניצח. ועל כן אינו דואג בליבו על העתיד כי הולך לפני שם הוי"ה, שרואה תמיד רחמים לפניו כמ"ש "התהלך לפני". אבל אדם שחושב שהוא חכם ומבין ואינו הולך בתמימות באמונה ותפילה, מגיע להרשיע כלפי שמיא ומתרחק מהתשובה. כי חושב הכל לפי חכמתו היאך היה ראוי לנהוג עימו. והולך ומתרחק מהתשובה, כי היפך התמימות הוא מום שהוא גמט' אלקים, שרואה בעתידו דינים כי חכמתו מזיקתו כמ"ש במשלי (י, ט) "הולך בתום ילך בטח, ומעקש דרכיו יודע" יודע פירושו 'שבר'. אבל אם הולך בתמימות, כשבאים עליו יסורים אינו מאשים את הבריות וכיוצ"ב, אלא מאמין בתמימות שבודאי זהו הדבר השלם והאמיתי שראוי לבוא עליו ומצדיק את ה' וקרוב אל התשובה. שעל ידי התמימות מגיע להיות קרוב אצל הקב"ה תמיד. וכן מבואר בפסוק בדברים (יה, יג) "תמים תהיה עם ה' אלוהיך" ופרש"י "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו". שאינו דואג על העתיד וסומך על ה' יתברך בתמימות שימלא כל צורכו, ומקבל היסורים ללא מחשבה ח"ו שבא לו דרך מקרה כי תמיד מצפה לכל מה שיבוא עליו מהקב"ה, ויש לו תמימות שהכל מונהג על פי האמת בודאי, ועל כן לעולם אינו בא

בטרונגה כלפי שמיא ומגיע מזה לתשובה. על כן פרש"י "ואז תהיה עימו", כי גם כשנכשל או שהוא בקטנות הוא נמצא לפני ה'. כפי שנאמר "התהלך לפני והיה תמים" שנמצא תמיד לפני ה' וקרוב אצל התפילה ויכול להתפלל מכל מקום ומכל מדרגה.

ועל ידי שנמצא תמיד לפני ה' סופו לבוא לגדולה ורוח הקודש ולכל החכמות והידיעות, כמ"ש במשלי (כח, יח) "הולך תמים יושע", ואעפ"כ אינו בא לידי גאות ונשאר פשוט. וזה מה שנאמר (במדבר כג, כג) "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל" שעל ידי מידת יעקב - "איש תם" שמצפה לה' ואינו חוקר אחר עתידות - "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל" 'שמחיצתן לפנים ממלאכי השרת' כי מאמין בתמימות שהוא תמיד לפני ה' וזוכה ל"התהלך לפני" ולכל המעלות.

על ידי התמימות התורה קרובה אל ליבו

ועל כן כשמתפלל פיו וליבו שוים

וזה מש"כ (דברים ל, יד) "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיו ובלבבך לעשותו", כי כנ"ל ע"י התמימות יכול מיד לעמוד לפני ה' ולהתפלל ולבוא לקיום כל המצוות ולזכות לש"י עולמות. אבל על ידי החכמות נראה הכל בעיניו כדבר רחוק "בשמים ומעבר לים", שצריך על ידי חכמות הרבה לקרב הדבר לשכלו כדי שיוכל לבוא לידי קיום התורה, אבל על ידי תמימות הכל אצלו קרוב "בפיו ובלבבך" כי תמימות היא בלב. וזה שפרש"י עה"פ "איש תם" - 'פיו וליבו שוים', שדיבורי התורה והתפילה אמיתיים בליבו ובפיו. כפי שמבואר בזוהר פנחס (דף ר"ל ע"א) שמי שאין

תוכו כברו בכל אברין פנימאין וחצונין לא ייעול בהיכל השישי שהוא כנגד "ששת ימים" ס"ת תם ובגין דא אמר קרא (דברים לב, ד) "הצור תמים פעלו" (שם יח, יג) דכתיב "תמים תהיה עם ה' אלהיך".

והוא כמו שרואה עולמו בחייו, שתמיד הוא בשמחה וריקוד. על כן כתוב ביוסף שזכה לשלימות התמימות וקדושת הברית (בראשית לט, ב) "איש מצליח", ואמרו במדרש (ב"ר פו, ד) שהיה ג'בר קפוד' היינו איש צוהל שמח וטוב לב. והוא ענין ש"י עולמות כפי שכ' הרמ"ע מפאנו (בסימן פ"ה) שריקוד גמט' ש"י, כי מאחר שהדבר קרוב אל ליבו הוא שמח בתורה ועל כך שיש בידו את האפשרות להתפלל לפני ה'. וזה ש"י - "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיו ובלבבך" עולה ע"ה בגמט' "התהלך לפני והיה תמים" כי על ידי התמימות זוכה לש"י עולמות ושתהיה התורה קרובה ואמיתית בליבו כמ"ש (תהילים טו, ב) "הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו". ובתמים אין קנאה, על כן לעתיד לבוא כולם יהיו תמימים כפי שהיה אדה"ר קודם החטא, ולא תהיה קנאה בין איש לרעהו כי עיקר השגת ש"י עולמות הוא יהיה בלב האדם. ולכן אע"פ שיהיה חילוקי דרגות, לא תהיה קנאה ותחרות כמ"ש בישיעה (יא, יג) אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצור את אפרים. וזה (דברים לב, ד) "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט", שאע"פ שנותן לכל אחד ש"י עולמות בשכר על התמימות מ"מ "כל דרכיו משפט" שיהיה חילוקי דרגות בהשגה אלא שיהיה בלב כנ"ל. (ע"פ שיעורים מיום ג' ויום ה' ויקהל פקודי תשע"ב).

כרם שלמה - עצות והנהגות

- כשיש לאדם ענין של 'הסתרת פנים' וחשכה, צריך הוא לעשות איזה מצוה או לימוד בהתלהבות ועל ידי זה מגלה את האמונה במקומו ויוכל להתפלל, והוא ענין הפסוק (תהלים ל, ח-ט) "הסתרת פניך הייתי נבהל אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן" שכשאדם נבהל מהסתרת פנים צריך להפוך את הבהלה להתלהבות, להיות 'נלהב' שהוא אותיות 'נבהל' ועל ידי זה יוכל לבוא לענין "אליך ה' אקרא וכו'". והתלהבות בעבודת ה' יכול להיות גם בפנימיות הלב וללא חיצוניות, וכן דרך הצדיקים שמתלהבים הרבה תמיד אבל הכל בפנימיות בתוך הלב.
- שורש השמחה והשפע שיש אצל הגויים הוא כולו משכינה שנמצאת בגלות, כי גם כשהשכינה בגלות היא נמצאת במידת השפעה ובעוונותינו כשהשכינה בגלות נשפע הכל אצל החיצוניים ובפועל נמשך זה אצל הגויים שנמצאים על ידי זה במלכות וגדולה. ובאמת הוא גם מקור לכל שפע שאינו לעבודת ה' וגילוי מלכות ה'. וזה סוד מה שכתוב (בראשית יב, טו) "ויהללו אותה אל פרעה", אבל לעתיד לבוא יחזיר הקב"ה את הגדולה לישראל, וזה על ידי שינגע ה' את בית פרעה וכל הגויים בנגעים גדולים ותחזור השכינה אצלנו בגדולה ובכבוד גדול.

ספר תפארת ישראל

- המצוות הם כמו קישוטים שמקשטים בהם את ספר התורה ואת השכינה, ונשמות ישראל הם האותיות שבספר תורה, והשכינה היא כלליות נשמות ישראל. נמצא שאם צריך לכבד ולפאר את המצוות בבחינת "זה אלי ואנוהו" שהם הקישוטים של הספר תורה והשכינה, כל שכן שצריך לכבד את פנימיות הספר תורה והשכינה שהם נשמות ישראל.
- על ידי שמכבדים כל בר ישראל מקיימים בזה את האמונה בדברי הקדושה. כי כשאנו מכבד לבר ישראל מכחיש הוא את הקדושה שיש בכל אחד ואחד. וכל שכן אם היהודי הולך בציצית ובמצוות שיש עליו קדושה מגולה, ובפרט אם הוא בעל מעשים טובים שבזה מקיים את האמונה בכל מצוות ה' שקיימות אצל היהודי. ואין צריך לומר שאם הוא בעל תורה ותלמיד חכם שכשארין מכבדים לחכמים מכחישים בזה את התורה שנמצאת בהם. ובפרט צריך להזהר בקדושת הצדיקים וגדולי עולם ולהזהר לחשוב שתופסים או מבינים במעשיהם. ובזה מקיימים את האמונה ומתקרבים לתפילה.

תפילה לשלמה שער אהבת ישראל

רבונו של עולם, זכני לתמימות ופשיטות, ותן לי ברחמיך פלים נפלאים לקבל את האור של שבת, ותתקן ברחמיך האילן העליון ותקים השכינה מעפרה, וזכני להתקרב אליך יתברך, ולשמר הברית קדש בשלמות בקדשה וטהרה, ותמשיך עלי קדשת ופרישות כל הצדיקים, וזכני לשלוש מאות ועשר עולמות, וזכני לאהב אותך יתברך בכל לבבי, ולשמר שבת קדש כהלכתה במחשבה בדבור ומעשה, ותמשיך עלי קדשת שבת, וזכני לעשות לך יתברך נחת רוח. אמן נצח סלה ועד!

רבונו של עולם, אבי אב הרחמן. המשיך ישועות בעמך ישראל לכל היהודים, ותושיע כל יהודי ויהודיה בעמך ישראל, ותשמח את לבם. וזרק עלינו מים טהורים, ותחדיר בינינו אהבה גדולה - כאהבת דוד ויהונתן, שתתרבה אהבתם ותמשך ותשתפך על כל עמך ישראל - באפן שאחדות ואהבה אמתית יהיה בין כל לבבות עמך ישראל, בלי קנאה שנאה ותחרות חלילה, רק אהבה ורחמים גמורים. ותגאלנו ב'אהבת חנם' [=506] חיש קל מהרה, ועל ידי זה תנחמנו ממצעשינו, כענין הכתוב "זה ינחמנו ממצעשנו" ['ממעשנו'=506], הינו שעל ידי אהבת חנם תנחמנו ממצעשנו, ותגאלנו גאלה שלמה. אמן נצח סלה ועד.

פיקוח נפש!!!

לאחר שארגונינו עזר לאלפי חולי קורונה להשתקם בתוך הקהילה, ואחרי שראינו את הליך ההחלמה המתרחש בתוך הבתים, אנו ממליצים על טיפול מקדים היכול לעזור בהליך ההחלמה והשיקום. מניסיוננו, אנו רואים שימן הוא פקטור מכריז **וכדאי לא להתמהמה ולטפל ברגע שמתאפשר**, אפילו בזמן ההמתנה לבדיקה, גם אם הסימפטומים אינם מפריעים להמשך אורח חיים תקין וגם אם לא נעשתה בדיקה כלל.

פרוטוקול הקורונה שאנו ממליצים עליו הוכח ע"י מחקרים רבים כיעיל ביותר, ורופאים מכל רחבי העולם נותנים אותו כטיפול לחולייהם.

הפרוטוקול היומי הוא כדלקהלן:

טיפול רפואי (לטיפול בזמן המחלה) - במשך 7 ימים	טיפול מחזק לפני קורונה במשך חמישה ימים רצוף, ולאחר מכן פעם בשבוע	
4 פעמים ביום לקחת 250 מ"ג	250 מ"ג פעמיים ביום	קורוצטין
25 מ"ג 4 פעמים ביום, עשרים דקות אחרי הקורוצטין	25 מ"ג פעמיים ביום, עשרים דקות אחרי הקורוצטין	אבץ
1000 מ"ג ארבע פעמיים ביום לפחות (4000 מ"ג סה"כ)	1000 מ"ג	ויטמין C (עדיף ליפוזמלי)
3000 IU	5000 IU (מעל גיל 70 יש להתייעץ עם רופא לגבי הכמות)	ויטמין D
לשתות כל שעה כוס אחת, 150 כוסות ביום		כוס מים חמים עם 2 כפות מיץ לימון, כף דבש וחצי כפית מיץ ג'ינג'ר

פעולות נוספות שאנו ממליצים עליהם: לנח, לשתות, לא להתאמץ. מלטונין- רק אם יש קשיים להרדם. במקרה ומתחילים תסמינים של חום גוף גבוה, חשוב להיות בקשר עם הרופא לגבי לקיחת **אנטיביוטיקה**. במקרה ויש קשיי נשימה, לברר עם הרופא לגבי **סטריאואידים**. אנחנו מיעצים לקחת את הויטמינים גם אם לא נדבקתם (טיפול מחזק). במקרה של אנשים הנמצאו חיוביים לקורונה, מומלץ **להתחיל מיד** את הטיפול עם הויטמינים, ולא לחכות.

לאחר החלמה מקורונה (פוסט- קורונה), במידה ועדיין יש חולשה, אנו ממליצים לקחת: **NAC** (רק לאחר ההחלמה, לא בזמן שהנגיף פעיל) **Pharmaton (פארמטין)**- במשך העשרה הימים הראשונים לקחת פעמיים ביום, ואז לחודש הבא פעם ביום. לא לקחת על בטן ריקה.

חולים מעל גיל 60, או חולים הסובלים ממחלות רקע כמו סכרת, סרטן, מחלות לב, ל"ד נמוך, אסטמה או השמנת יתר וכו', מוזמנים להתקשר לקו העמותה, ועזרה ויעוץ ינתנו בכל שעה.

במידה ואין בבית הטבע הקרוב אליכם את הויטמינים האלו, או מיץ ג'ינג'ר, ניתן לצלצל לטלפון 0587683468. עדיף ב-

בברכת רפואה שלמה ומהירה לכל עם ישראל

CHASDEI AMRAM

חסדי עמרם
מכניסים חיות, כדי לחיות

02-5399415 073-367-8781
chasdei.amram@gmail.com

